

อนุสรณ์ในงาน
พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์
และพระราชทานเพลิงศพ
พ.ต.ท. วิจารณ์ บุญยัง

ณ เมรุวัดตรีทศเทพ

วันพฤหัสบดี ที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๘

—

ด่วนที่สุด

ที่ รล ๐๐๐๓/ ๔

สำนักราชเลขาธิการ
พระบรมมหาราชวัง กทม. ๑๐๒๐๐

๖ มกราคม ๒๕๒๘

เรื่อง พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ พันตำรวจโท วิจารณ์ บุญยัง

เรียน ผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

อ้างถึง หนังสือที่ มท ๐๖๒๐/๑๑๔๔๙ ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๒๗

ตามที่ขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานพระมหากรุณาให้ทรงรับการศพ พันตำรวจโท วิจารณ์ บุญยัง หัวหน้าแผนก ๑ กองกำกับการ ๒ กองบังคับการอำนวยการตำรวจตระเวนชายแดน ไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ซึ่งจะทำการรับพระราชทานเพลิงศพ ใน วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๒๘ เวลา ๑๗.๐๐ น. ณ วัดศรีทศเทพ ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ พันตำรวจโท วิจารณ์ บุญยัง

ขอได้โปรดไปติดต่อรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ กับเจ้าหน้าที่กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ต่อไปด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์)
ราชเลขาธิการ

กองการในพระองค์
โทร. ๒๒๑๑๑๕๑ - ๙ ต่อ ๒๑ และ ๕๙

(แบบ ข.)

หมายรับสั่งที่ ๒๕๖

สำนักพระราชวัง

๘ มกราคม ๒๕๒๘

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ ในการพระราชทานเพลิงศพ พันตำรวจโท วิจารณ์ บุญยัง จ.ช.,จ.ม. ที่เมรุวัดศรีทศเทพ กรุงเทพมหานคร

วันพุธ ที่ ๙ มกราคม ๒๕๒๘ เวลา ๑๖.๐๐ น. เชิญศพออกจากสุสานไปตั้งบำเพ็ญพระราชกุศล ณ ศาลาวัดศรีทศเทพ กรุงเทพมหานคร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานหีบก้านแย่งประกอบศพ

เวลา ๑๙.๓๐ น. พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม

วันพฤหัสบดี ที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๒๘ เวลา ๑๐.๐๐ น. บำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานในการออกเมรุ ณ ศาลาวัดศรีทศเทพ กรุงเทพมหานคร พระสงฆ์ ๑๐ รูปสวดพระพุทธมนต์ จบ มีพระธรรมเทศนากัณฑ์ ๑ แล้วพระสงฆ์ทั้งนั้นถวายพระพร รับพระราชทานฉัน

เวลา ๑๕.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปบังสุกุล เชิญศพเวียนเมรุ แล้วเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาน

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานผ้าไตร ๔ ไตรทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุล แล้วพระราชทานเพลิง

วันศุกร์ ที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๒๘ เวลา ๗.๐๐ น. พระราชทานผ้าไตรและภัตตาหารสามหาบ ในการเก็บอัฐิ

บ.สม/พิมพ์/[signature]/ทาน.

วัน	หน้าที่ สำนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พันตำรวจโท วิจารณ์ บุญยัง เพื่อทราบ เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้และเจ้าพนักงานที่มาปฏิบัติ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

[signature]

ผู้รับรับสั่ง

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ
ล้นเกล้าล้นกระหม่อม

พ.ต.ท. วิจารณ์ บุญยัง ได้ถึงแก่กรรมด้วยโรคหัวใจวาย เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๗ ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ พระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมนี้นับเป็นเกียรติยศอันสูงสุดแก่ พ.ต.ท. วิจารณ์ บุญยัง และวงศ์ตระกูล เป็นล้นพ้น ซึ่งหาก พ.ต.ท. วิจารณ์ บุญยัง มีญาณวิถีใด จะได้ทราบ คงปลื้มปีติโสมนัส สำนึกใน พระ มหา กรุณาธิ คุณที่ ทรง พระ กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานเกียรติยศอันสูงส่ง เช่นนี้เป็นอย่างยิ่ง

ข้าพระพุทธเจ้า ภรรยา และ ธิดา ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อม กราบถวายบังคมแทบเบื้องพระยุคลบาท ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ จนหาที่สุดมิได้

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า ภรรยา, ธิดา,

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

พ.ต.ท.วิจารณ์ บุญยัง

ชาตะ ๖ มิถุนายน ๒๔๗๔

มรณะ ๒๗ กันยายน ๒๕๒๗

ภาพถ่ายร่วมกับครอบครัว

วันตั้งศพสวดพระอภิธรรม

คุณแม่, ภรรยา, ลูกสาว, น้องสาว

ญาติพี่น้องจากจังหวัดแพร่

ญาติพี่น้องจังหวัดสุราษฎร์ธานี

พล.ต.ท.มโน สมิตะพินทุ ผบช.ตชด.
ทอดผ้าไตรบังสุกุล

ร่วมคณะอบรมการข่าวจากประเทศมาเลเซีย

๒๐ ส.ค. ๒๕๒๐

สำเร็จหลักสูตร ร.ร. การข่าวทหารบก ๙ ก.ย. ๒๖

ร่วมสังสรรค์กับเพื่อน ๆ สวนกุหลาบรุ่น ๒๔๙๑—๒๔๙๒

ประวัติย่อ

ของ

พ.ต.ท. วิจารณ์ บุญยัง

พ.ต.ท. วิจารณ์ บุญยัง เกิดเมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ ๒๔๗๔ ที่ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นบุตรของนายเทิ่ม บุญยัง และนางพร้อม บุญยัง

มีพี่น้องร่วมบิดา มารดา เดียวกันรวม ๒ คน คือ

๑. พ.ต.ท. วิจารณ์ บุญยัง

๒. นางอาภา ศรีวิโรจน์

ได้ทำการสมรสกับ น.ส.เฉลิมศรี วุฒิเวชช์ บุตรีของนายบั้น และนางคำแผง วุฒิเวชช์ เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ มีบุตรด้วยกัน ๑ คน คือ

นางสาว ดวงกมล บุญยัง

ประวัติการศึกษา

เริ่มการศึกษาที่โรงเรียน อินทรศึกษา จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ศึกษาต่อโรงเรียนประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ และได้ศึกษาต่อชั้นเตรียมอุดมศึกษาที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รุ่น พ.ศ. ๒๔๙๑—๒๔๙๒

คุณวุฒิและความรู้พิเศษ

๒๘ ม.ค. ๒๕๑๕ สำเร็จหลักสูตรการข่าวจากกองบังคับการสันติบาล

๒๐ ส.ค. ๒๕๒๐ สำเร็จหลักสูตรการข่าวตำรวจสันติบาลจาก ประเทศมาเลเซีย

๕ พ.ย. ๒๕๒๕ สำเร็จ หลัก สูตร การ วิจัย ข้อมูล ข่าว กรอง ด้าน อาชญากรรมจาก D.E.A

๙ ก.ย. ๒๕๒๖ สำเร็จหลักสูตรการรวบรวมพิเศษ จากโรงเรียน การข่าว ทหารบก

เข้ารับราชการ

๒๑ มิ.ย. ๒๔๙๒ รับราชการเป็นพลตำรวจประจำสถานีตำรวจภูธร อ. เมือง จ. สุราษฎร์ธานี

๒๐ มี.ค. ๒๔๙๕ ประจำกองตรวจคนเข้าเมือง อ. เกาะสมุย จ. สุราษฎร์ธานี

๙ มิ.ย. ๒๔๙๕ ประจำกองกำกับการ ๒ กองตำรวจน้ำ

๒๒ ก.ย. ๒๔๙๖ ประจำกองกำกับการ ๓ กองตำรวจน้ำ

๑ มี.ค. ๒๕๐๙ ประจำกองกำกับการ ๑ กองตำรวจน้ำ

๑ ธ.ค. ๒๕๑๒ รองสารวัตรปกครองป้องกัน สถานีตำรวจนครบาลพระโขนง ๑

๑ ต.ค. ๒๕๑๓ รองสารวัตรแผนก ๓ กองกำกับการ ๓ กองบังคับการตำรวจสันติบาล

๒๘ เม.ย. ๒๕๒๓ หัวหน้าแผนก ๓ กองกำกับการ ๑ กองบังคับการอำนวยการตำรวจตะเวนชายแดน

๑ ต.ค. ๒๕๒๕ หัวหน้าแผนก ๑ กองกำกับการ ๒ กองบังคับการอำนวยการตำรวจตะเวนชายแดน

การแต่งตั้ง ชั้น ยศ

๒๑ มิย. ๒๔๙๒ เป็น พลตำรวจ

๑ มค. ๒๔๙๗ " สิบตำรวจตรี

๑ มค. ๒๕๐๐ " สิบตำรวจโท

๑ มค. ๒๕๐๓ " สิบตำรวจเอก

๑ ตค. ๒๕๐๕ " จ่านายสิบตำรวจ

๑ ธค. ๒๕๑๒ " ว่าที่ร้อยตำรวจตรี

๑ ตค. ๒๕๑๓ " นายร้อยตำรวจโท

๑ ตค. ๒๕๑๙ " ว่าที่ร้อยตำรวจเอก

๑ ตค. ๒๕๒๓ " พันตำรวจตรี

๑ ตค. ๒๕๒๖ " พันตำรวจโท

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

๕ ตค. ๒๕๐๗ เหรียญจักรมาลา

๕ ธค. ๒๕๑๔ " เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย

๕ ธค. ๒๕๑๘ " เบญจมาภรณ์ช้างเผือก

๕ ธค. ๒๕๒๐ " จัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย

๕ ธค. ๒๕๒๔ " จัตุรถาภรณ์ช้างเผือก

วาระสุดท้ายแห่งชีวิต

พ.ต.ท. วิจารณ์ บุญยัง เป็นลมบนรถเมล์เล็ก ซึ่งจอดอยู่ที่ถนนสุทธิสารวินิจฉัย ขณะกลับจากทำงาน เพื่อเดินทางกลับบ้าน เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๗ และเสียชีวิตด้วยอาการสงบบนรถสามล้อเครื่องขณะที่นำส่ง ร.พ. พระนคร เวลา ๑๗.๑๐ น. สาเหตุ หัวใจวาย เนื่องจากกล้ามเนื้อหัวใจตายอย่างเฉียบพลัน รวมอายุ ๕๓ ปี

รายนามเจ้าภาพสวดพระอภิธรรม
บำเพ็ญกุศลศพ
พ.ต.ท.วิจารณ์ บุญยัง

๒๘ กย. ๒๕๒๗	ภรรยา,บุตร และญาติ
๒๙ กย. ๒๕๒๗	ก.ก. ๒ อ.ก. ตชด.
๓๐ กย. ๒๕๒๗	คณะญาติพี่น้องจังหวัดแพร่ – สุราษฎร์ธานี
๑ ตค. ๒๕๒๗	คณะเพื่อนตำรวจสันติบาล
๒ ตค. ๒๕๒๗	บ.ก.อก.ตชด. และเพื่อนศิษย์เก่าสวนกุหลาบ

ขอขอบพระคุณ

เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ที่ทุก ๆ ท่านได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ามาเป็นเกียรติในงาน พระราชทานเพลิงศพในวันนี้ ตลอดจนทุกท่านที่ได้กรุณาเป็นเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลและสวดอภิธรรม ผู้ให้เกียรติมาในวันรดน้ำศพ สวดพระอภิธรรมบรรจุ ผู้ร่วมทำบุญในพิธีบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ ผู้นำพวงหรีดและดอกไม้มาเคารพศพด้วย อีกทั้งท่านผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนทุกท่าน

หากมีสิ่งบกพร่องด้วยประการใด ๆ ก็ดี ขอได้โปรดประทานอภัย

ภรรยา – ธิดา

๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๘

คำไว้อาลัย

แด่ วิจารณ์ มิตรแท้ที่จากไป

ผมกับวิจารณ์ เป็นเพื่อนร่วมชั้นระหว่างรับการศึกษา ในระดับเตรียมอุดมศึกษา ณ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชาตาชีวิตทำให้เราต้องแยกกันไปชั่วคราว เมื่อเราสำเร็จจากเตรียมอุดม ผมเลือกเข้าเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ส่วนวิจารณ์ นั้นทราบภายหลังว่า ได้เข้ารับราชการเป็นตำรวจเหมือนกันแต่คนละสังกัด จึงไม่มีโอกาสพบกันอีก แม้แต่ในงานเลี้ยงรุ่น เพราะผมเองส่วนใหญ่รับราชการอยู่ในต่างจังหวัด จึงไม่ค่อยมีโอกาสได้เข้ามาพบเพื่อนฝูงจนกระทั่งในปี ๒๕๒๓ ผมได้รับการแต่งตั้งเข้ามาอยู่กรุงเทพฯ จึงได้พบกันอีก วิจารณ์ กำลังเบื่องานสันติบาลอยากจะเปลี่ยนงาน ผมจึงชวนมาอยู่ด้วยแล้ว วิจารณ์ก็ได้เป็นตำรวจตระเวนชายแดนสมใจจนกระทั่ง ถึงวาระสุดท้ายของเขา ในวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๒๗

วิจารณ์ เป็นคนที่มีความจำดีเลิศ และมีนิสัยชอบเป็นห่วงรักเพื่อน เป็นทุกข์เป็นร้อนแทนเพื่อนในทุกเรื่อง เอาใจใส่ในกิจของเพื่อนยิ่งกว่ากิจของตัว สมกับที่เพื่อน ๆ ไว้ใจและเลือกเป็นเลขานุการของรุ่นตลอดกาล เพื่อนคนไหนเดือดร้อน วิจารณ์ช่วยได้เป็นต้องอาสาออกช่วย และทำให้ด้วยตนเอง จนบางครั้ง

ต้องคอยช่วยยับยั้งไว้บ้าง เพราะระยะหลังสุขภาพของวิจารณ์ ไม่สู้จะดีนัก ต้องเข้าโรงพยาบาลบ่อย ๆ แม้แต่แพทย์ที่ให้การรักษาประจำอยู่ ยังแนะนำให้ลาพักแต่ด้วยกำลังใจที่เข้มแข็ง วิจารณ์ไม่สนใจคำห้ามของแพทย์ ยังคงขึ้นมาทำงานทั้ง ๆ ที่ร่างกายยังไม่ปรกติ จึงทำให้ต้องจากพวกเราไปอย่างรวดเร็ว อย่างที่ไม่มีใครคาดฝัน

พรหมลิขิตไม่มีใครฝืนได้ก็จริง แต่ถ้าทำได้ผมอยากจะต่อว่าพระพรหมที่ลิขิตชีวิตให้วิจารณ์ สั้นเหลือเกิน เขาควรจะมีชีวิตที่ยืนยาวกว่านี้ เพื่อทำประโยชน์ให้สังคมและแก่ประเทศชาติ ผมอยากจะกล่าวว่า วิจารณ์ เป็นบุคคลประเภทที่หาได้ยากมาก และเป็นมิตรแท้ของเพื่อนทุก ๆ คน

สำหรับผมเองระหว่างที่รับราชการอยู่ใน ตชด. ร่วมกับวิจารณ์ ๆ เป็นทั้งเพื่อนคู่คิด และที่ปรึกษา เราได้ร่วมทุกข์ร่วมสุข และเสี่ยงอันตรายร่วมกันหลายครั้งหลายหน ซึ่งวิจารณ์ ไม่เคยย่อท้อ และอาสาไปด้วยทุกครั้ง แต่บัดนี้เขาจากไปแล้ว ทิ้งไว้แต่ความดีที่เขาทำไว้ ผมคงยากจะหาเพื่อนแท้อย่างวิจาณ์ ได้อีกแล้ว ขอให้เพื่อนไปสู่สุขคติภพเถิด วิจารณ์ ฯ เพื่อนรัก

พล.ต.ต.

(ไพโรจน์ ปยยะนาวิน)
ผู้ช่วย ผบช.ตชด.

คำไว้อาลัย วิจารณ์ ฯ เพื่อนรัก

ในนามของเพื่อนศิษย์เก่าเตรียมสวนกุหลาบรุ่น ๒ และคุ้นเคยอย่างยิ่งกับ พ.ต.ท. วิจารณ์ บุญยัง รู้สึกเสียใจและเสียดายอย่างมาก ในการจากไปอย่างกระทันหัน เพราะว่าก่อนหน้านั้นเพียง ๑ วัน วิจารณ์ ฯ ก็ยังได้มาร่วมกินข้าวกับเพื่อนฝูงที่คุ้นเคยและปฏิบัติเป็นประจำรวม ๔ คน จริงอยู่ วิจารณ์ ฯ ได้ป่วยมานานหลายปีแล้วด้วยโรคความดันสูง เมื่อประมาณ ๒ ปีที่แล้ว เริ่มมีอาการท้องอืดบ่อย ๆ ได้ทำการตรวจสอบ ทางลำไส้พบว่า ปกติ แต่จากการเช็คกร๊าฟหัวใจ พบว่าเริ่มเป็นโรคหัวใจ และตามมาด้วยท้องอืดเป็นประจำ จึงได้ทำการรักษา ทั้งโรคหัวใจ และอาการท้องอืด แต่วิจารณ์ ฯ เป็นคนขยันและรับผิดชอบในหน้าที่ ไม่ค่อยจะยอมพักผ่อน งานที่รับผิดชอบหรือรับปากกับใครไว้ ถ้ายังไม่สำเร็จก็จะกังวล เนื่องจากท้องอืดบ่อย ๆ จึงพยายามลดอาหารลงจึงมีอาการอ่อนเพลีย แต่ก็ได้รับยาทั้งทางหัวใจและยาบำรุง จึงบรรเทาอาการไปได้

ต้นเดือน กันยายน ๒๕๒๗ หลังอาหารเย็นที่บ้านแล้วท้องอืดมาก จุกเสียด และเหนื่อย จึงมาให้แพทย์ตรวจที่โรงพยาบาลแพทย์เวรได้รับไว้ ได้ทำการตรวจกร๊าฟคลื่นหัวใจ พบว่ากล้ามเนื้อหัวใจตายเป็นบางส่วน โดยเฉพาะส่วนล่างมีบริเวณกว้าง เพื่อ

ความแน่นอนข้าพเจ้าได้เชิญแพทย์ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางโรคหัวใจมาช่วยดูแลให้ด้วย อาการก็ทุเลาดีขึ้นเรื่อย ๆ อยู่พักรักษาตัวในโรงพยาบาลประมาณ ๗ วัน ก็กลับบ้านได้และได้แนะนำว่ายังไม่ให้ไปทำงาน

ก่อนวันที่ วิจารณ์ ฯ จะจากไป ๑ วัน จำได้ว่าเป็นวันพุธ ข้าพเจ้าได้โทรศัพท์ตาม เพื่อมากินข้าวกลางวันกับคุณสมมาตร คุณเถลิง, และข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้วัดความดันรู้สึกว่าค่อนข้างต่ำ จึงแนะนำให้พักผ่อน กำชับว่าไม่สมควรทำงาน และการพบกันครั้งนี้เป็นการพบครั้งสุดท้ายที่ วิจารณ์ ฯ มีชีวิตอยู่ รุ่งขึ้นตอนกลางวัน พนักงานรับโทรศัพท์ แจ้งให้ข้าพเจ้าทราบทีหลังว่า คุณวิจารณ์ ฯ โทรมาหาเพื่อปรึกษาเรื่องยาที่จะกิน แต่ข้าพเจ้าไม่อยู่ จึงไม่ได้แนะนำ ตกบ่ายของวันพฤหัสบดีนั้น ก็ได้ทราบว่าได้โทรไปที่บ้าน แต่ข้าพเจ้ายังกลับไม่ถึงบ้าน ก็ไม่ได้คุยกันอีก

ตอนเย็นวันเดียวกันนั้น เวลา ๑๘.๐๐ น. ภรรยาของวิจารณ์ ฯ โทรมาแจ้งว่า วิจารณ์ ฯ เป็นลมตาย อยู่ที่โรงพยาบาลพระนคร ข้าพเจ้าตกใจและคิดว่าไม่น่าเป็นไปได้ และได้เดินทางไปโรงพยาบาลพระนคร และย้ายศพกลับมาโรงพยาบาลพหลโยธิน เพื่อจัดการให้ความสะดวกได้

วิจารณ์ ฯ เป็นผู้ที่เพื่อน ๆ จะไหว้วานให้ทำงานที่วิจารณ์ ฯ ถนัดเพราะมีเพื่อนตำรวจมาก ได้รับความสะดวก ประกอบกับเคยอยู่สันติบาลแล้ว แม้บางคราว จะมีเหตุการณ์วุ่นวาย ก็สามารถจะบอกเพื่อนได้ล่วงหน้า เป็นประโยชน์แก่ราชการ เวลามีการชุมนุมเพื่อนฝูง ก็วิจารณ์ ฯ อีกนั่นแหละ ที่เป็นผู้ติดต่อประสานงาน เป็นเหรัญญิกประจำกลุ่มของพวกเรา และกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากที่พรรณาไม่หมด ที่วิจารณ์ ฯ ได้ช่วยเพื่อนฝูง น่าเสียดายและเสียใจที่มาด่วนจากไปอย่างกระทันหัน ในขณะที่อายุยังไม่สมควร เป็นที่น่าอาลัยยิ่งนัก วิจารณ์ ฯ อายุยังน้อย ชีวิตราชการอาจมีทางก้าวหน้าไปอีกไกล มาด่วนจากพวกเราไป ทำให้พวกเพื่อน ฯ เสียใจและอาลัยอย่างสุดซึ้ง ถ้าคำพูดที่ว่า "คนเราเกิดมาเพื่อใช้กรรมเก่า" เป็นจริงแล้ว เพื่อน ๆ ก็ขอให้กรรมนั้นจงหมดสิ้นเพียงแค่นี้ วิจารณ์ ฯ เพื่อนรัก

ขอผลผลานิสงส์ แห่งคุณความดีของ พ.ต.ท. วิจารณ์ บุญยัง รวมทั้งผลบุญกุศลที่ได้ทำไว้ จงเป็นบารมีให้ วิจารณ์ ฯ ไปสู่สุขคติในสัมปรายภพเทอญ.

จากศิษย์เก่าสวนกุหลาบรุ่น

๒๔๙๑ – ๒๔๙๒

ลูกของแม่

เมื่อได้รับโทรศัพท์จากหลานดวงกมลว่าลูกวิจารณ์ป่วยหนักขณะนี้อยู่ที่โรงพยาบาลพหลโยธิน แม่รู้สึกสังหรณ์ใจอย่างบอกไม่ถูก เพราะทราบว่า ลูกวิจารณ์ป่วยด้วยโรคหัวใจซึ่งแม่รู้ดีว่าสักวันหนึ่งคงได้รับข่าวร้าย แต่ก็ไม่คาดคิดว่าจะกระทันหันอย่างนี้

ตลอดเวลาที่ทราบว่าลูกวิจารณ์ ป่วยด้วยโรคหัวใจ แม่พยายามสงบจิตสงบใจ คิดเสมอว่าคนเราเกิดมาแล้วต้องตาย ดังสัจธรรมที่ว่า ปิ เยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข การพลัดพรากจากสิ่งที่รักเป็นทุกข์ และในที่สุดลูกก็จากไปด้วยอาการอันสงบ แม่มีลูก ๒ คนวิจารณ์เป็นลูกชายคนโต ซึ่งเป็นห่วงเป็นใยแม่เสมอ ทุก ๆ วันจะโทรมาถามสารทุกข์สุขดิบ และคุยกับแม่ เมื่อคราวที่แม่ป่วยรักษาตัวที่โรงพยาบาลพหลโยธิน ลูกก็ได้เฝ้าปรนนิบัติตลอดเวลานับเป็นลูกที่มีความกตัญญูต่อแม่ และยึดถือปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดาเสมอ คือ

๑. ปฏิบัติตนให้ซื่อสัตย์สุจริต ซื่อตรงต่อตัวเองและผู้อื่น

๒. เสียสละ มุ่งทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น

๓. มีความขยันขันแข็งต่อหน้าที่ราชการ

๔. ผึกฝนให้รู้จักอยู่แต่พอดี มีจิตใจสงบเยือกเย็น

ซึ่งลูกก็ปฏิบัติตนเช่นนี้ตลอดชีวิต ไม่เคยสร้างความลำบากใจหรือทำให้แม่กระทบกระเทือน จิตใจเลย

การสูญเสียลูกในครั้งนี้ แม่รู้สึกเสียใจที่จะบรรยาย แต่แม่ภาคภูมิใจ ที่ลูกมีคุณธรรมประจำใจและปฏิบัติตนดีอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ขอให้บุญกุศลและสิ่งที่ได้ปฏิบัติ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม จงส่งผลให้ดวงวิญญาณของลูกไปสู่สุคติ สงบสุขในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

แม่.

แด่สามีสุดที่รัก

ร่มโพธิ์ทองของข้าพเจ้าได้ล้มลงแล้ว ตอนเย็นวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๒๗ เวลา ๑๗.๑๐ น. ซึ่งเป็นเวลาที่ข้าพเจ้าเตรียมจะเดินทางไปงานศพพี่สะใภ้ที่จังหวัดแพร่เพราะได้จองที่นั่งไว้เรียบร้อย นับว่าเป็นโชคดีของข้าพเจ้าที่ไม่รีบเดินทางไปก่อนที่จะทราบข่าวร้าย ไม่เช่นนั้นแล้วข้าพเจ้าก็คงจะเป็นคนที่โชคร้ายที่สุดและจะต้องเสียใจไปตลอดชั่วชีวิตและก็ไม่คาดคิดมาก่อนว่าชุดดำที่เตรียมไปในงานศพพี่สะใภ้ กลับต้องมาใช้แต่งให้กับสามีที่รักของตัวเอง ก่อนทราบข่าวของคุณวิจารณ์ฯลูกสาวได้เตือนให้ข้าพเจ้าออกเดินทาง แต่ข้าพเจ้าลังเลใจ บอกลูกว่า ขอให้คุณแม่ได้พบป๋าก่อน เดี๋ยวป๋าคงกลับ ป๋าคงจะหิวข้าวมากด้วย รอให้ป๋าทานข้าวเสร็จค่อยออกเดินทาง เพราะช่วงเวลานี้เป็นเวลาที่เราสามคน พ่อ—แม่—ลูก จะได้พบหน้าและทานข้าวเย็นร่วมกันทุกวัน พูดกับลูกแล้วก็มีตำรวจ สน. สุทธิสาร ๒ นาย มาถามหาข้าพเจ้าแจ้งให้ทราบว่า พ.ต.ท. วิจารณ์ บุญยัง เป็นลมบนรถเมล์เล็ก ๒ แถว ซึ่งจอดอยู่ในซอยถนนสุทธิสาร ขณะเดินทางกลับบ้าน คนขับและเด็กกระเป๋ารถพาส่ง สน. สุทธิสาร ทางนายร้อยเวร สน. สุทธิสาร ได้นำส่ง ร.พ. พระนคร เมื่อทราบข่าวข้าพเจ้าแทบช๊อค

แต่ยังมีสติพอ สองคนลูกสาวรีบนั่งแท๊กซี่ไป ร.พ. พระนคร แต่เย็นวันนั้นเป็นช่วงเวลาที่โหดร้ายที่สุด การจราจรติดขัด รถติดยาวเหยียดเคลื่อนไปได้ทีละนิด ๆ ด้วยใจเป็นห่วง ข้าพเจ้าแทบจะลงจากรถวิ่งไปให้ถึง ร.พ. เร็วที่สุดแต่ก็ทำไม่ได้ ได้แต่นั่งภาวนาขอให้คุณพระคุณเจ้าคุ้มครองคุณวิจารณ์ ฯ อย่าได้มีอันเป็นไป ที่สุด...เราก็ถึง ร.พ. พระนครเวลา ๑๗.๔๐ น. แจ้งความประสงค์ขอพบคนไข้ชื่อ พ.ต.ท. วิจารณ์ บุญยัง พยาบาลได้ยินชื่อคนไข้รีบตอบว่า ทาง ร.พ. เสียใจด้วยที่ท่านได้เสียชีวิตไปแล้วอย่างสงบ ข้าพเจ้าตกใจจนหมดความรู้สึก และได้รับการช่วยเหลือจากพยาบาลจนรู้สึกตัว ทาง ร.พ. พาไปพบคุณวิจารณ์ฯที่ห้องฉุกเฉิน...อนิจจา.. สิ่งที่เหลือให้ข้าพเจ้าได้พบได้เห็น ก็คือร่างที่ปราศจากวิญญาณเหมือนนอนหลับสนิทอยู่บนเตียง แพทย์และพยาบาลอธิบายให้ฟังว่าคุณวิจารณ์ ฯเสียชีวิตมาก่อน ตั้งแต่อยู่บนรถสามล้อเครื่องก่อนถึง ร.พ เนื่องจากหัวใจวาย สุดความสามารถของแพทย์ที่จะช่วยเหลือได้ ข้าพเจ้าเข้าใจดี ขอขอบคุณแพทย์และพยาบาล ร.พ. พระนครที่ให้ความสะดวก ตลอดจนตำรวจ สน. สุทธิสาร คนขับรถและเด็กกระเป๋ารถ ๒ แถวที่มีใจเมตตานำคุณวิจารณ์ฯส่ง ร.พ. พระนคร ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

มัจจุราชไม่เคยปราณีใคร มันกระทันหันและโหดร้ายมากเหลือเกิน จนข้าพเจ้าปรับตัวไม่ทัน และเสียใจที่ไม่ได้รักษาพยาบาลเหมือนทุกครั้งที่เจ็บป่วยไม่ได้พบหน้าพูดจาสั่งเสียกันเลย ปกติเวลา ๑๗.๓๐–๑๘.๓๐ น. เป็นเวลาที่พ่อ–ลูก กลับจากทำ

งานถึงบ้าน เราสามคน พ่อ—แม่—ลูก ได้นั่งทานข้าว พูดคุย ใครมีเรื่องอะไรก็จะมาบอกเล่าให้กันและกันฟัง เป็นเวลาที่เรามีความสุขที่สุด แต่ขณะนี้ เวลานี้ เก้าอี้ที่คุณวิจารณ์ฯเคยนั่งทานข้าว เหลือเพียงความว่างเปล่าให้ข้าพเจ้าโหยหา สุดปัญญาที่จะไขว่ขว้าเอาเธอกลับคืนมาได้ การสูญเสียครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๓ หลังจากที่ข้าพเจ้าได้เสียคุณพ่อ–คุณแม่มาแล้วถึง ๒ ครั้ง ในระยะเวลาที่ห่างกันเพียง ๑ ปี มันเป็นความทุกข์ที่ทับถมกันจนข้าพเจ้าทนไม่ไหว เพราะเป็นการสูญเสียที่ใหญ่หลวงประมาณไม่ถูก เป็นทุกข์ทางใจอย่างแสนสาหัส คิดแต่ว่าต่อจากนี้ไปข้าพเจ้าจะมีชีวิตอยู่ได้อย่างไร สิ้นทั้งคุณพ่อ คุณแม่ เหลือสามี ซึ่งเป็นที่พึ่งสุดท้ายก็ต้องตายจากไปอีก อยากให้โลกหมุนกลับไปสู่วันเก่า ๆ ที่เราเคยอยู่พร้อมหน้ากันพ่อ,แม่,ลูก แต่สิ่งเหล่านี้ไม่อาจกลับคืนมาได้ เพราะความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นสัจจธรรม เป็นของจริงที่จะบังเกิดขึ้นกับทุก ๆ ชีวิตไม่มีละเว้น ไม่ว่าคนรวย หรือยาจกเข็ญใจ แต่การฝืนใจคิดเช่นนี้ให้ได้ นับเป็นการยากเหลือเกิน คงต้องใช้เวลานานมาก และอาจจะนานตลอดชีวิตก็ได้ ข้าพเจ้าต้องปลอบใจตนเองด้วยธรรมะ เพราะความพลัดจากกันเป็นของธรรมดาไม่ช้าก็เร็ว มีเกิดมีดับเป็นของคู่กัน

คุณวิจารณ์ฯเริ่มป่วย เป็นโรคหัวใจเนื่องจากเส้นเลือดไปเลี้ยงหัวใจอุดตัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ เคยเข้ารักษาที่ ร.พ.พหลโยธินเป็นประจำ ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๙ มิค. ๒๖ ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๗ ตค. ๒๖ และครั้งหลังสุดเมื่อวันที่ ๙ กย. ๒๗ รักษาอยู่ใน

ร.พ. ๗ วัน กลับมาพักผ่อนต่อที่บ้านอีก ๗ วันเท่านั้น ความจริงแพทย์ ที่ ร.พ. ขอร้องให้คุณวิจารณ์ฯ พักผ่อนต่ออย่างน้อย ๑ เดือน แต่ความที่เป็นห่วงงาน คุณวิจารณ์ฯไม่ยอมทำตามคำแนะนำแพทย์ รีบไปทำงานทันทีเมื่อครบวันลา ครั้งสุดท้ายเมื่อรักษาตัวอยู่ใน ร.พ. ข้าพเจ้าได้เฝ้าดูแลอยู่อย่างใกล้ชิดตลอดเวลา สังเกตุเห็นว่าคุณวิจารณ์ฯมีอาการผิดปกติกว่าทุกครั้ง เธอจะมีอาการหอบและเหนื่อยหอบมากที่สุดเช็คดูใหม่ปรากฏว่ามีน้ำในปอดเพิ่มขึ้นอีก แต่ถ้าถามเธอว่าเจ็บตรงไหน เจ็บมากไหม คุณวิจารณ์จะรีบตอบทันทีว่าไม่เป็นอะไรเลยเป็นปกติดี ข้าพเจ้าได้ปรึกษาหมอด้วยตัวเอง แต่หมอบอกว่าไม่เป็นอะไรมาก พักผ่อนให้เพียงพอก็หาย ข้าพเจ้าจึงได้เชื่อใจว่าเธอคงจะไม่เป็นอะไรจริงๆ คุณวิจารณ์ฯพยายามทำตัวทำใจให้เข้มแข็งอยู่เสมอ เพื่อให้ข้าพเจ้าหายกังวลและเชื่อว่าตัวเขาเองไม่เป็นอะไรมากมาย เป็นการเจ็บป่วยธรรมดาเหมือนทุกครั้ง ปกติเธอเอาใจใส่ต่อสุขภาพดีที่สุด หมั่นบริหารร่างกายทุกเช้าเย็น เป็นอะไรนิดหน่อยต้องไปหาหมอเช็คทันที รวมทั้งยาที่รับประทาน คุณวิจารณ์ฯทานยาเก่งที่สุด ข้าพเจ้าเห็นเธอทานยาแล้วคิดว่ายังไง ๆ เธอก็คงจะหายเป็นปกติแน่ ๆ แต่ที่สุดเธอก็หนีความตายไปไม่พ้น ข้าพเจ้าต้องเสียเธอไปจริง ๆ อย่างที่ใจเป็นห่วงโดยไม่มีโอกาสรักษาพยาบาลเหมือนทุกครั้งที่ผ่านมา

คุณวิจารณ์ฯเริ่มไปทำงานตามปกติ เมื่อวันที่ ๒๔ กย. ๒๗ โดยสัญญากับข้าพเจ้าและคุณแม่ของเธอว่าจะทำงาน ๒ วัน ลา

หยุด ๒ วัน พอสิ้นเดือนก็จะลาออก ด้วยใจที่ห่วงงานมากคุณวิจารณ์ ฯ ผิดสัญญากับข้าพเจ้า ทำงานติดต่อกันถึง ๔ วัน วันสุดท้ายคือวันพฤหัสบดีที่ ๒๗ กย. ๒๗ ตอนเช้ารับประทานอาหารเสร็จก็ออกไปทำงานตามปกติ ไม่มีลางสังหรณ์ใด ๆ ทั้งสิ้น ขณะที่เริ่มไปทำงาน ข้าพเจ้ามั่นใจว่าเธอคงหายดีและจะมีชีวิตยืนยาวต่อไปเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของข้าพเจ้าและลูกตราบเท่านานแสนนานและไม่ได้คิดมาก่อนว่า วันที่ ๒๗ กย. ๒๗ จะเป็นวาระสุดท้ายที่เราจะได้อยู่ร่วมกัน ข้าพเจ้าต้องสูญเสียสิ่งที่รักและมีค่าที่สุดในชีวิตอย่างรวดเร็วเช่นนี้ เราไม่มีโอกาสพบหน้าพูดจาสั่งเสียกันเลย ข้าพเจ้าไม่อาจจะหักห้ามมิให้เสียใจ เสียดาย อาลัยรักสามีของข้าพเจ้าได้ พูดคุยกันอยู่ตอนเช้า พบกันอีกครั้งตอนเย็น คุณวิจารณ์ ฯ ก็หมดลมหายใจไปแล้วเหลือแต่ร่างที่ไร้วิญญาณให้ข้าพเจ้าได้พบเป็นครั้งสุดท้าย เมื่อคุณวิจารณ์ ฯ สิ้นชีวิตลง นายแพทย์เกษม อารยางกูร รวมทั้งเจ้าหน้าที่ทุก ๆ ฝ่าย ใน ร.พ. พหลโยธิน และ ร.ต.อ สนอง สมทวี ได้ให้ความช่วยเหลือทุกสิ่งทุกอย่าง ตั้งแต่เรื่องติดต่อทางวัด สวดพระอภิธรรม บรรจุศพจนงานสำเร็จเรียบร้อย ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่าน ที่กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ในด้านครอบครัว คุณวิจารณ์ ฯ เป็นสามีที่รับผิดชอบ ปกป้องคุ้มครองครอบครัวมากที่สุด รักลูกรักเมีย ระยะเวลาที่ใช้ชีวิตร่วมกันมา ๒๙ ปี คุณวิจารณ์ ฯ ไม่เคยมีปัญหากับครอบครัว วันไหนมีงานค้างต้องทำต่อ หรือมีธุระ เธอจะรีบโทรศัพท์ให้ข้าพเจ้าและลูกสาวทราบ ทันทีบางวัน ตอนเที่ยงขณะอยู่ที่ทำงาน

คุณวิจารณ์ ฯ จะโทรคุยกับข้าพเจ้าเป็นประจำถามทุกข์ถามสุขด้วยความห่วงใย คุณวิจารณ์ ฯ ให้ทุกสิ่งที่ข้าพเจ้าและลูกปรารถนา เรา พ่อ,แม่,ลูก, เป็นครอบครัวที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความรักและความอบอุ่น ความเข้าใจอันดีต่อกัน คุณวิจารณ์ ฯ เป็นทั้ง พี่ เพื่อน ท้ายที่สุดเป็น "ป๋า" ที่ไม่มีใครในโลกจะเข้าใจในเรื่องนี้ได้นอกจากเราเพียงสามคนเท่านั้น คุณวิจารณ์ ฯ มีแต่ความดีให้ อีกทั้งความหวังดีที่คนอื่นมองไม่เห็น แต่ข้าพเจ้าเห็นตลอดเวลาที่อยู่ด้วยกัน ไม่อาจบรรยายด้วยคำพูดใด ๆ ได้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายโปรดจงรับทราบว่า ข้าพเจ้ารักและอาลัยสามีของข้าพเจ้ามากที่สุด ขอให้คุณวิจารณ์ ฯ สามีที่รักจงอยู่กับข้าพเจ้าตลอดไป ข้าพเจ้ามีความสุขกับความรักอันหาค่ามิได้นี้และจะอยู่กับสิ่งนี้ตลอดไป ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงเรียกเธอว่า "ป๋า" อย่างเคารพรักและสนิทใจ จะพูดกับใครก็ตามถ้าหมายถึงคุณวิจารณ์ ฯ ข้าพเจ้าจะใช้คำแทนชื่อเธอว่า "ป๋า" ตลอดมา

ในด้านหน้าที่การงาน คุณวิจารณ์ ฯ จริงจัง ทุ่มเททั้งกายและใจให้กับงานมากที่สุดไม่ยอมให้งานคั่งค้าง แม้ตัวเองจะเจ็บป่วยก็ไม่ยอมหยุด ขณะที่นอนป่วยอยู่ใน ร.พ. ก็ยังโทรฯตามเจ้าหน้าที่ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาเพื่อสั่งงาน คุณวิจารณ์ ฯ ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ ด้วยเหตุนี้เราจึงยากจน เธอต้องนั่งรถเมล์ไปทำงาน จนในที่สุด ก็ต้องเสียชีวิตอย่างน่าอนาถบนรถสามล้อเครื่องเหมือนคนอนาถา ขณะกลับจากทำงานเพื่อเดินทางกลับบ้านไม่มีโอกาสพบหน้า ลูกเมียอีก นับแต่นี้ไป ข้าพเจ้ากับลูกเหลือกันอยู่เพียง

๒ ชีวิต ที่ต้องต่อสู้กับโลกและโชคชะตาไปจนกว่าจะหมดลมหายใจ โชคดีที่เรามีลูกสาวเพียงคนเดียวลูกเรียนสำเร็จ โตเป็นผู้ใหญ่มีการงานทำเป็นหลักฐาน คุณวิจารณ์ฯ คงหมดห่วง แม้จะเศร้าโศกเสียใจ เสียดาย อาลัยรักคุณวิจารณ์ฯ มากเพียงใดก็ตาม ข้าพเจ้าขอตั้งจิตอธิษฐานต่อดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของเธอว่า ข้าพเจ้าจะเข้มแข็งเพื่อเป็นหลักของลูก เราแม่,ลูกจะอยู่เคียงข้างกันตลอดไป คุณวิจารณ์ฯ จากไปแต่ตัวส่วนความดีงาม ความรัก ความภูมิใจในตัวเธอ จะยังอยู่ในความทรงจำของข้าพเจ้าและลูกตลอดเวลาตราบชั่วชีวิต

ขอผลผลานิสงส์ แห่งคุณความดีรวมทั้งบุญกุศลที่คุณวิจารณ์ฯ ได้ทำไว้และ ผลบุญกุศลของ บรรดาญาติมิตร ตลอดจนผู้บังคับบัญชาทุกท่าน ที่ได้ร่วมกันบำเพ็ญกุศลอุทิศให้ จงเป็น พละกำลัง อำนวยให้ดวงวิญญาณจงประสพแต่สุคติ ในสัมปรายภพที่พึงปรารถนา และจงรออยู่จนกว่าเราจะพบกันอีกในชาติหน้า

กราบเท้าคุณวิจารณ์ฯ ด้วยความรัก–อาลัยยิ่ง

เฉลิมศรี บุญยัง

แด่ "ป๋า" ที่รักเคารพของลูก

หลังจากที่ ป๋า ออกจากโรงพยาบาลมาพักผ่อนต่อที่บ้าน ลูกเข้าใจว่า ป๋า หายดีแล้ว เพราะโรคหัวใจมีโอกาสที่รักษาให้หายได้ ไม่เหมือนโรคมะเร็งโอกาสหายไม่มีเลย ป๋า พักผ่อนที่บ้านเพียงอาทิตย์เดียวก็ไปทำงาน ลูกมั่นใจอยู่เสมอว่าเมื่อไปทำงานได้ ป๋า จะต้องไม่เป็นอะไรอีก ป๋าทำงานได้เพียง ๔ วันเท่านั้นคือเริ่มทำวันที่ ๒๔–๒๗ กย. ป๋า ก็สิ้นชีวิต ตอนเช้าวันที่ ๒๗ กย. ๒๗ ลูกยังทำโจ๊กให้ป๋ารับประทาน ป๋ายังถามลูกว่า "น้อง" ไปทำงานหรือเปล่า ทำไมวันนี้ลูกทานโจ๊ก ลูกไม่สบายหรือเปล่า? ลูกตอบว่าลูกปวดหัวลูกไม่ไปทำงาน ได้ยิน ป๋า บ่นหิว ลูกทำโจ๊กให้ป๋า ป๋าขา....ทั้งที่ป๋าเองเอาตัวแทบไม่รอด ป๋ายังไม่วายห่วงใยต่อสุขภาพของลูก ทานโจ๊กแล้วป๋าก็ออกไปทำงานตามปกติ โดยไม่มีลางสังหรณ์ใด ๆ ลูกเห็นป๋าขยันทานยาและเอาใจใส่ต่อสุขภาพมากที่สุด ป๋าบริหารร่างกายทุกเช้า รดน้ำต้นไม้ ปลูกต้นไม้เพื่อให้สุขภาพแข็งแรง ก่อนก้าวออกจากประตูบ้านป๋าหันกลับมาสั่งลูกว่า "น้อง" พรุ่งนี้รับเงินเดือนเสร็จรีบกลับบ้านนะลูก เพราะไม่มีใครเฝ้าบ้าน คุณแม่เตรียมไปเผาศพคุณป้าที่จังหวัดแพร่ ลูกไม่ได้สังหรณ์ใจมาก่อนว่า คำสั่งของป๋าจะเป็นคำพูดประโยคสุดท้ายที่ลูกจะมีโอกาสได้รับฟัง

เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นของธรรมดาที่จะต้องเกิดกับมนุษย์ทุกคน แต่ทว่าป๋าจากลูกเร็วเกินไป ไม่ให้โอกาสลูกได้ทดแทนพระคุณเลย ป๋าน่าจะมีชีวิตอยู่ต่อไปอีกนาน ๆ เพื่อเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เป็นฉัตรแก้วของลูก ป๋าออกบ้านตอนเช้า—ตอนเย็นก็ไม่ได้กลับบ้าน พบหน้ากันอีกมิใยที่ลูกกับคุณแม่รอทานข้าวกับป๋าจนเย็นป๋าก็ไม่กลับ แต่พอพบกันอีกครั้งป๋าก็นอนสงบหมดลมหายใจไปแล้ว คุณแม่ร้องไห้จนเป็นลมแทบจะตายตามป๋าไป....ลูกเข้าใจค่ะเมื่อต้องสูญเสียป๋า บ้านที่เราเคยอยู่กันอย่างอบอุ่นเต็มไปด้วยความรัก ความเข้าใจกันระหว่างเรา ป๋า คุณแม่ ลูก บ้านที่ป๋าเคยอยู่ เคยกิน เคยนอน บัดนี้มันเหลืออยู่แต่ความว่างเปล่าลูกรู้สึกว้าเหว่ เดียวดาย เหตุการณ์ระหว่างเราสามคน ปรากฏขึ้นในมโนภาพ ตรงนั้นป๋านั่ง ตรงนี้ป๋านอน เมื่อไม่มีป๋าอยู่ด้วยดูอะไรมันแปลกไปหมด จนลูกปรับตัวไม่ทัน ยิ่งวันเสาร์ วันอาทิตย์ เราจะมีความสุขกันมากที่สุด ตอนเช้าป๋ากับลูกช่วยกันตักบาตรทุกวันหยุด ตอนสาย ๆ เราก็นั่งดูทีวีกันสามคน กินนอนกันอยู่หน้าทีวี บางครั้งป๋าจะชวนลูกว่า น้องวันนี้เราทานข้าวยำสงขลากันไม๊? ให้คุณแม่เป็นคนทำ คุณแม่ทำเก่งและอร่อยป๋าชอบมากที่สุด หรือบางครั้งเราก็จะเปลี่ยนเป็นก๋วยเตี๋ยวไก่ เรามีความสุขอยู่ในบ้านไม่ต้องออกไปไหน เป็นความสุขความอบอุ่นที่ลูกจะไม่ได้พบอีกต่อไป การสูญเสียครั้งนี้ เป็นการสูญเสียที่

ใหญ่หลวงที่สุดในชีวิตของลูก เมื่อคิดถึงครั้งใดลูกเป็นทุกข์ใจแสนสาหัส ถ้ามีแก้วสารพัดนึกลูกจะไม่ขอสิ่งใดเลย นอกจากขอชีวิตป๋าให้แก่ลูก ให้ป๋ากลับคืนมาขอให้ป๋ามีอายุยืนนาน มีร่างกายทุกส่วนแข็งแรงดี มีความสุขสบายพร้อมทุกอย่าง แต่สิ่งเหล่านี้ไม่อาจกลับเป็นจริงขึ้นมาได้ลูกจึงได้แต่เสียใจ เสียดายอาลัยรักป๋ามากที่สุด

ป๋ารู้ซึ้งถึงจิตใจลูกดี ป๋าเข้าใจลูกเสมอ ลูกมีปัญหาไม่ว่ามากหรือน้อย ป๋าช่วยลูกได้ ลูกทำผิดป๋าไม่เคยดุเคยตี ตั้งแต่จำความได้จนกระทั่งถึงวันนี้ ลูกไม่เคยถูกป๋าทำโทษเลย ลูกรู้ว่าป๋ารักและห่วงลูกมาก เพราะป๋ามีลูกเพียงคนเดียว ป๋ากลัวลูกเสียใจคนอื่นไม่มีใครรู้ดีเท่าลูก บางวันก่อนกลับจากทำงาน ป๋าจะโทรถามอยู่เสมอว่า เย็นนี้ใครจะเอาอะไรบ้าง ใครชอบอะไรป๋าจะซื้อติดมือมาฝากเป็นกิจวัตร ป๋ารู้ใจทุกคน แถมยังมีอาหารฝากสุนัข ๔ ตัวที่เลี้ยงไว้เป็นประจำด้วย นับแต่นี้ต่อไปจะไม่มีใครถามลูกถามคุณแม่อีกแล้ว พระคุณของป๋าจารึกอยู่ในดวงใจของลูกตลอดมาอย่างไม่มีวันเลือนลาง ตราบเท่านานแสนนาน

ส่วนเรื่องการงานของป๋า บางครั้งลูกคิดน้อยใจว่าป๋ารักห่วงงานมากกว่าลูกและคุณแม่ ลูกเคยถามว่า เมื่อไรเราจะรวยกันสักที ป๋ามักจะพูดกับลูกว่า ลูกจะเอาอย่างไหน มีเงินเหลือเฟือแต่นอนสะดุ้ง เดินไปทางไหนคนก็มองและพูดว่า “คนนี้ไงโกงกินจนรวย” กับเรามีกินบ้างไม่มีกินบ้าง แต่นอนหลับสบายไปไหนมีแต่คนรักใคร่นับถือ ด้วยเหตุนี้ลูกจึงได้คิด และภูมิใจในตัวป๋ามากที่สุด หลักจากป๋าสิ้นชีวิตไปแล้ว ความดีงามของป๋าปรากฏออกมาให้เห็นทันตา เพื่อนบ้านทุกคนต่างร้องไห้เสียใจ เสียดาย

รัก อาลัยป๋ากันทุกคน ไปทางไหนก็มีแต่คนชื่นชมสรรเสริญ ป๋าของลูกเป็นคนดี ลูกรักป๋ามากที่สุด

ป๋าเป็นผู้ที่มีใจกว้างขวาง ใจบุญใจกุศล โอบอ้อมอารีย์ ตรงไปตรงมา ใครมีเรื่องเดือดร้อนหรือมีปัญหา ถ้าป๋าช่วยได้ ป๋าจะช่วยทันที โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น ป๋าเป็นที่รักของคนทั่วไป ป๋าให้ความรักและเป็นกันเองกับผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา เป็นห่วงเป็นใยต่อทุกคน โดยเฉพาะลูกป๋ารักและห่วง แม้กระทั่งเวลากิน เวลานอน ป๋าขา....ต่อไปนี้ลูกไม่มีป๋าอีกแล้ว ลูกเหลือเพียงคุณแม่คนเดียว เวลาไปไหนคงไม่มีใครทักว่า สามพ่อแม่ลูกจะไปไหนกันอีก เตียงที่ป๋านอน เก้าอี้ที่ป๋านั่งทานข้าว จะว่างเปล่าให้ลูกระลึกถึงอยู่ทุกเวลา สิ่งที่ป๋าเหลือไว้เป็นอนุสรณ์ของลูกก็คือ ความรัก ความดีงาม ความภูมิใจในตัวป๋า ป๋าไม่เคยตาย และป๋าจะต้องไม่ตายไปจากความรู้สึกของลูก ป๋าจะต้องสถิตย์อยู่ในกายในใจของลูกตราบเท่าชีวิต

ลูกกราบแทบเท้าป๋า ขอให้ดวงวิญญาณของป๋า จงไปจุติ ณ ที่ ๆ ป๋าปรารถนา สิ่งใดที่ป๋าต้องการขให้ป๋าสมปรารถนาทุกประการ อย่าได้วิตกกังวลหรือเป็นห่วงในตัวคุณแม่และลูก ลูกขอกราบอธิษฐานต่อดวงวิญญานของป๋าว่าลูกจะเป็นคนดีและเอาใจใส่เลี้ยงดูคุณแม่ให้มีความสุข ถ้าชาติหน้ามีจริง ขอให้ลูกได้เกิดมาเป็นลูกสาวคนเดียวของป๋าทุกภพทุกชาติด้วยเทอญ.

กราบเท้าป๋าด้วยความรัก เคารพ บูชาที่สุดในโลก

ลูก

อาลัยพี่ชาย

เมื่อได้รับข่าวอันเศร้าสลดใจ ที่พวกน้องทุกคนต้องมาสูญเสียพี่วิจารณ์ ฯ พี่ชายที่พวกน้อง ๆ รักและเคารพ ไปโดยกระทันหันเช่นนี้ จึงเป็นเรื่องที่พวกเราต้องเสียใจและสะเทือนใจมากสุดที่จะบรรยายได้ พวกเราน้อง ๆ ทุกคนรักและเคารพพี่วิจารณ์ ฯ ในฐานะพี่วิจารณ์เป็นพี่เขย แต่พวกเราไม่ได้คิดว่าเป็นพี่เขยอย่างเดียวและยังคิดว่าพี่วิจารณ์ ฯ เป็นพี่ชายที่คลานตามกันมา ทั้งนี้เพราะการกระทำของพี่วิจารณ์ ฯ ที่ปฏิบัติต่อพวกน้อง ๆ ด้วยความจริงใจ ด้วยความรัก ด้วยความอบอุ่น น้อง ๆ คนไหนต้องการคำปรึกษาคำแนะนำในเหตุขัดข้อง และต้องการสิ่งใดที่จะหาได้และให้ได้ พี่วิจารณ์ ฯ จะให้พวกเราทันทีโดยที่ไม่ได้หวังผลตอบแทนแต่อย่างใดทั้งสิ้น พวกเราจึงรักพี่วิจารณ์ ฯ ดุจสายเลือดเดียวกัน เมื่อพี่วิจารณ์ ฯ มาจากพวกเราไปโดยไม่มีวันกลับ และรวดเร็วอย่างนี้ น้อง ๆ ทุกคนจึงเสียใจ เสียดาย พี่วิจารณ์ ฯ ไม่น่าที่จะมาสิ้นบุญสิ้นเวรเพียงอายุแค่นี้เลย คนที่ดีอย่างพี่วิจารณ์ ฯ น่าจะมีชีวิตอยู่ให้ยืนยาวกว่านี้อีก แต่ความ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นของธรรมดาที่พวกเราทุกคนในภพนี้จะต้องได้พบประสพเห็น ใครจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ มันจะต้องเป็นไปตามบุญกรรมของแต่ละคนที่ได้กระทำไว้ ผู้ใดที่ดวงวิญญาณได้ออกจากร่างไปแล้ว พระ

พุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่าเป็นผู้ที่พ้นไปจากความทุกข์ พ้นไปจากกิเลส ไม่มีสิ่งใดที่ต้องมาเป็นกังวล เป็นผู้ที่ไปสบายแล้ว พี่วิจารณ์ ฯ ก็คงจะเหมือนกับที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสไว้ พวกเราน้อง ๆ ทุกคนก็ได้แต่อาลัยหา และยังรักระลึกถึงพระคุณอยู่เสมอมิลืมเลือน

ท้ายที่สุดนี้ พวกเราน้อง ๆ ทุกคนขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่มีอยู่ในโลกนี้ได้โปรดนำความรัก ความอาลัยไปแจ้งให้แก่พี่วิจารณ์ ฯ ได้รับทราบไว้ด้วย และขอให้ดวงวิญญานของพี่วิจารณ์ ฯ จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรมีกรรมต่อไปอีกเลย จงประสพแต่ความสุขตลอดไป หากชาติหน้ามีจริงก็ขอให้พวกเราได้เกิดมาเป็นพี่น้องร่วมกันอีก ความเจ็บป่วยในชาตินี้ก็ให้หมดไปพร้อมกับร่างที่สูญสลายไปแล้ว ชาติหน้าก็อย่าได้นำกลับมาอีก.

รัก--เคารพ และอาลัยยิ่ง

น้อง ๆ จังหวัดแพร่.

เหลือเพียง....ความทรงจำ

เช้าวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๒๗ ดิฉันได้รับโทรศัพท์แจ้งข่าวร้ายว่า พี่วิจารณ์ถึงแก่กรรมแล้วเมื่อวานนี้ตอนเย็น ดิฉันรู้สึกตกใจมากสับสนไปหมด เพราะไม่คาดคิดมาก่อนว่าพี่วิจารณ์จะจากไปอย่างรวดเร็วเช่นนี้

พี่วิจารณ์เป็นพี่ใหญ่ของพวกเราในตระกูล "บุญยัง" คุณพ่อของพี่วิจารณ์ เป็นลูกชายคนโตของ คุณย่าเปลี่ยน บุญยัง ในหมู่ญาติพี่น้อง พี่วิจารณ์จะคอยให้ความช่วยเหลือ โอบอ้อมอารี เมตตา ปราณี อยู่เสมอ ใครมีปัญหาเดือดร้อนไม่ว่าเรื่องใด พี่วิจารณ์จะรับเป็นธุระ และให้คำแนะนำปรึกษาทุกครั้ง ซึ่งนับได้ว่าเป็น "พี่" ที่ประเสริฐสุดสำหรับพวกเรา ประกอบกับเป็นผู้มีคุณธรรม มีความดีงาม มีความรักต่อบุตรและภรรยา อันเป็นสิ่งประทับใจต่อญาติ พี่น้อง ตลอดจนมิตรสหาย สำหรับดิฉันได้รับความเมตตากรุณาจากพี่วิจารณ์ อย่างมากในคราวเดินทางไป

สหรัฐอเมริกา พี่วิจารณ์คอยเป็นห่วงเป็นใยตลอดเวลาและคอยให้ความช่วยเหลือ ซึ่งดิฉันยังระลึกถึงพระคุณของท่านอยู่เสมอ การจากไปอย่างไม่มีวันกลับของพี่วิจารณ์ ยังเหลืออยู่เพียงความอาลัยและความระลึกถึงคุณงามความดีของพี่ ที่ได้กระทำมาอันสมควรแก่การยกย่องอย่างยิ่ง

ถึงเวลาพระราชทานเพลิงเถกิงแสง
เปลวสีแดงแลไปแล้วใจหาย
เปลวเพลิงเผาเป็นเถ้าไม่เหลือกาย
ยามวางวาย เหลือเพียง.....ความทรงจำ

ขอให้บุญกุศลทั้งหลาย ที่พี่วิจารณ์ได้ปฏิบัติมาตลอดชีวิต จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณ พบความสงบสุข ณ. สรวงสวรรค์ด้วยเทอญ.

จากน้อง รัชนีกร บุญยัง
สุราษฎร์ธานี

คำปรารภ

ข้าพเจ้าได้รับการอนุเคราะห์จาก พระมหาเผียน อนุจารี วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ดนนทบุรี ได้เมตตาแนะนำ ปาฐกถาธรรมของท่านพระราชนันทมุนี (ปัญญานันทะภิกขุ) คำอธิษฐานคำอาราธนาศีล คำถวายทาน ต่าง ๆ คุณเตาวิศิษฐ์ ศรบุญทอง เป็นผู้แนะนำ นายแพทย์เกษม อารยางกูร ได้เอื้อเฟื้อเขียนเรื่องเกี่ยวกับโรคความดันและโรคหัวใจ ข้าพเจ้าต้องการให้หนังสือนี้เป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไป จึงได้ทำขึ้นเพื่อถวายเป็นวิทยาทานและอนุสรณ์ในวันพระราชทานเพลิงศพของ พ.ต.ท. วิจารณ์ บุญยัง ตามที่ได้ตั้งใจไว้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง ไว้ ณ ที่นี้ หากมีสิ่งใดบกพร่องด้วยประการใด ๆ ก็ดี ขอได้โปรดประทานอภัย คุณความดีหนังสือเล่มนี้หากจะมีขออุทิศให้ พ.ต.ท. วิจารณ์ บุญยัง

เจ้าภาพ

คำอธิษฐานและคำถวายทานต่าง ๆ

การอธิษฐาน คือการสำรวมใจให้แน่วแน่ ให้มีอารมณ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวไม่ให้จิตฟุ้งซ่าน เพื่อให้เกิดพลังจิตมุ่งไปยังผู้ที่เราจะอุทิศส่วนบุญให้ พร้อมทั้งกล่าวคำอธิษฐาน ผลบุญก็จะสำเร็จแก่ผู้นั้นสมประสงค์

ปัจจุบันนี้ยังมีผู้ที่ไม่เข้าใจปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีการทำบุญต่างๆ อยู่มาก อาทิเช่นเมื่อทำบุญตักบาตรในตอนเช้าแล้ว ไม่ทราบว่าจะใช้คำอธิษฐานอย่างไร หนังสือนี้ได้รวบรวมคำอธิษฐานสำหรับให้ประกอบการทำบุญในวาระต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพุทธศาสนิกชนใช้ปฏิบัติ และเป็นวิทยาทานดังต่อไปนี้

ก่อนอธิษฐานสิ่งใดควรเริ่มต้นภาวนา

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ (๓ จบ)

คำอธิษฐานเวลาทำบุญ

สุทินนัง วะตะเม ทานัง อาสะวัก ขะยาวะหัง โหตุ ฯ

คำแปล

ขอทานที่ข้าพเจ้าถวายดีแล้วนี้ จงเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าหมดความเศร้าหมองใจเถิด

คำแผ่เมตตา

สัพเพ สัตตา อะเวรา อัพยาปัชฌา อะนีฆา สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ

คำแปล

ขอสรรพสัตว์ จงเป็นผู้ไม่มีเวร จงไม่เบียดเบียนกัน จงเป็นสุข ๆ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

คำถวายทานสามัญ (กรวดน้ำ)

อิทังเม ทานัง มาตาปิตุ อาทินัง ญาตะกานัง สังวัตตะ
ตุมัยหัง มาตาปิตาทะโย ญาตะกา อิมัสสะ ทานัสสะ
ปัตตัง ละภันตุ มะมะ เจตะสา

คำแปล

ขอให้ทานของข้าพเจ้านี้ จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลาย มีบิดามารดาเป็นต้น ขอญาติทั้งหลายมีบิดามารดาเป็นต้นของข้าพเจ้านี้ จงได้รับส่วนแห่งทานนี้ ตามความตั้งใจของข้าพเจ้าเถิด

คำถวายสลากภัต

อิมานิ มะยังภันเต สะลากานิ สะปะริวารานิ อิธะเนตวา สังฆัสสะ

นิยยาเทมะ สาธุโนภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ สะลากานิ สะปะริวารานิ

ปะฏิคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย สลากภัต กับทั้งบริวารเหล่านี้ ซึ่งนำมาตั้งไว้ ณ ที่นี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์ จงรับสลากภัตกับบริวารเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

คำถวายสลากภัต

เอตานิ มะยังภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ อะสุกัฏฐาเนฐะปิตานิ

ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุโนภันเต ภิกขุสังโฆ เอตานิ ภัตตานิ

สะปะริวารานิ ปะฏิคันหาตุ อัมหากัง ทีฆารัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ

คำแปล

ข้าแต่ พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลาย อันตั้งไว้ ณ ที่โน้น แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ซึ่งภัตตาหาร กับทั้งหลายเหล่านั้นเพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานเทอญ.

คำถวายข้าวบูชาพระ

อิมัง สูปะพยัญชะนะ สัมปันนัง สาลีนัง โภชะนัง อุทะกังวะรัง

พุทธัสสะ ปูเชมิ

คำแปล

ข้าพเจ้าขอบูชาข้าวสาลี พร้อมทั้งแกงและกับและน้ำอันประเสริฐนี้แด่พระพุทธเจ้า

คำลาข้าวพระ

เสสัง มังคะลา ยาจามิ

ข้าพเจ้าขอส่วนเหลือที่เป็นมงคล

คำถวายข้าวพระเจดีย์

อิมัง สูปะพยัญชะนะ สัมปันนัง สาลีนัง โภชะนัง อุทะกังวะรัง เจติยัสสะ ปูเชมิ ฯ

คำบูชาพระเจดีย์

อิมินา สักกาเรนะ เจติยัง ปูเชมิ ฯ

คำภาวนาเวลาก่อพระเจดีย์ทราย

อิมัง วาลุกัง เจติยัง อะธิฏฐามิ ฯ

คำแปล

ข้าพเจ้าขออธิษฐานพระเจดีย์ทรายนี้

คำถวายสังฆทาน

อิมานิ มะยังภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุโณ

ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคันหาตุ อัม์หากัง ทีฆารัตตัง หิตายะ สุขายะฯ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายนี้แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุ-สงฆ์ จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

คำถวายสังฆทานอุทิศผู้ตาย

อิมานิ มะยังภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุโน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคันหาตุ อัม์หากังเจวะ มาตาปิตุ อาทินัญจะญาตะกานัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของข้าพเจ้า

ทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายแก่ญาติทั้งหลาย มีมารดาบิดาเป็นต้น (ที่ละโลกนี้ไป) ตลอดกาลนานเทอญ.

คำถวายข้าวสาร

อิมานิ มะยังภันเต ตันฑุลานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ

สาธุโนภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ตัณฑุลานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคันหาตุ อัมหากัง ทีฆารัตตัง หิตายะ สุขายะฯ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายข้าวสาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์ จงรับข้าวสารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

คำถวายข้าวสงฆ์ (สังฆทาน)

อิมัสมิง ฐาเนเยวะ อิมานิ ภัตตานิ (สะปะริวารานิ) สูปะพยัญชะนะ สัมปันนานิ สะปานะกานิ สะเภสัชชานิ พุทธะปะมุขัสสะ ภิกขุสังฆัสสะ เทมะ ทุติยัมปิ..........ตะติยัมปิ..........ฯ

คำแปล

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายภัตตาหารเหล่านี้กับทั้งแกงและกับน้ำปานะและยา แก่พระภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเป็นประธานในที่นี้ (ว่า ๓ หน)

คำถวายผ้ากฐิน (มหานิกายสงฆ์ไทย)

อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ (ว่า ๓ หน)

คำแปล

ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้าจีวรเพื่อกฐินกับทั้งบริวารนี้ แด่พระสงฆ์ (ว่า ๓ หน)

คำถวายผ้ากฐิน (แบบธรรมยุต)

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ ภันเต สังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง ปะฏิคคันหาตุ ปฏิคคคะ เหตวาจะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะฯ

คำแปล

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายถวายผ้ากฐิน กับทั้งบริวารนี้ แด่สงฆ์ ขอสงฆ์จงรับผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย รับแล้วจงกรานด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

คำถวายผ้าป่า

เอตานิ มะยังภันเต จีวะรานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุโณภันเต ภิกขุสังโฆ เอตานิจีวะรานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะฯ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายจีวรเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับจีวรเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน

อิมานิ มะยังภันเต วัสสะกะสาฏิกานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุโณภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ วัสสิกะสาฏิกานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคันหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าอาบน้ำฝนเหล่านี้แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับผ้าอาบน้ำฝน กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

คำกรวดน้ำแบบย่อ

อิทังเม ญาตินัง โหตุ, สุขิตา โหนตุ ญาตะโย ฯ

คำแปล

ขอผลบุญนี้จงสำเร็จแก่หมู่ญาติของข้าพเจ้า ขอญาติทั้งหลาย จงมีความสุข.

คำภาวนาเวลาไปเยี่ยมศพ

อะวัสสัง มะยา มะริ ตัพพังฯ

คำแปล

เราก็ต้องตายแน่ทีเดียว

คำภาวนาเวลารดน้ำศพ

อิทัง มะตะกะ สะรีรัง อุทะกัง วิยะ สิญจิตัง อะโหสิ กัมมัง

คำแปล

ขอศพนี้จงให้อโหสิกรรม เหมือนน้ำที่ข้าพเจ้ารดแล้วเกิด.

คำภาวนาเวลาทอดผ้าศพให้พระบังสุกุล

นามะ รูปัง อะนิจจัง นามะรูปัง ทุกขัง นามะรูปัง อนัตตาฯ

คำแปล

นามรูปไม่เที่ยงเป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน.

คำถวายผ้าไตรอุทิศให้ผู้ตาย

อิมานิ มะยังภันเต ติจะวะรานิ อัยยัสสะ เทมา สาธุโณ ภันเต อะยัง ติจิวะระ ปูชาวิปาโก อัมหากัง มาตาปิตุ อาทีนัง ญาตินัง กาละกะ ตานัง สังวัตตะตุ อัมหากัง มาตาปิตุ อาทโย ญาตะกา ทานะปัตติง ละภันตุ อัมหากัง เจตะสาฯ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอถวายจีวรเหล่านี้แก่พระผู้เป็นเจ้า ขอผลแห่งการบูชาด้วยไตรจีวรนี้ จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลาย มีมารดาบิดาเป็นต้น ผู้ล่วงลับไปแล้วของข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอญาติทั้งหลาย มีมารดาบิดาเป็นต้น ของ

ข้าพเจ้าทั้งหลาย จงได้รับส่วนแห่งทาน จงได้รับส่วนแห่งทานตามความตั้งใจของข้าพเจ้าเถิด.

บังสุกุลเป็น

อะยัง อัตตะภะโว ทุกขัง อนิจจัง อะนัตตา อะสารังอะสุจิง อะสุภัง อิมัง กัมมัฏฐานนัง ภาเวติ ฯ

บังสุกุลตาย

อะนิจจา วะตาสังขารา อุปาทะ วะยะธัมมิโน อุปัชชิตตะวานิรุชฌันติ เตสังวู ปะสะโมสุโข ฯ

สัพเพ สัตตา มะรันติจะ มะริงสุจะ มะริสสะเร ตาเทวาหัง มะริสสามิ นัตเม เอตถะ สังสะโย ฯ

คำภาวนาเวลาเผาศพ

อะยัมปิโข เมกาโย เอวังภาวี เอวังธัมโม เอวังอะนะติโต ฯ

คำแปล

กายของเรานี้ต้องเป็นอย่างนี้เหมือนกัน มีอย่างนี้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างนี้ไปได้

คาถาของพระปัจเจกพุทธะ

วิระธะโย วิระโคณายัง วิระหิงสา วิระทะสี วิระทาสาวิระอิตถิโย มานีมานะ พุทธัสสะ สะวาโหม ฯ

ท่องให้จำขึ้นใจ แล้วสวดมนต์ทุกเช้าเย็น และใส่บาตรทุกวันอย่าได้ขาด ท่านจะมีแต่ความสุข สวัสดี........

คำอาราธนาต่าง ๆ

แต่ก่อนที่จะขอศีลหรืออารธนาพระสงฆ์ให้เจริญพระพุทธมนต์ หรือแสดง พระธรรมเทศนา ต้องกล่าวคำ อาราธนา ตามระเบียบที่วางไว้ดังต่อไปนี้

คำอาราธนาศีล ๕

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุงรักขะณัตถายะ ติสะระเณสะหะ ปัญจะสีลานิยาจามะ ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะสะหะ ปัญจะสีลานิยาจามะ ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะสะหะ ปัญจะสีลานิยาจามะ

ถ้าคนเดียว เช่น ลาสิกขาบทแล้วจำต้องขอศีล ๕ เป็นประจำตัวคนเดียวว่า อะหัง ภันเต ติสะระเณนะสะหะ ปัญจังคะสะมันนาคะตัง นิจจะสีลังยาจามิ

ทุติยัมปิ อะหัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะปัญจังคะสะมันนาคะตัง นิจจะสีลังยาจามิ ตะติยัมปิ อะหัง ภันเต ติสะระเณนะสะหะ ปัญจังคะสะมันนาคะตัง นิจจะสีลังยาจามิ

อาราธนาศีล ๘

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะสะหะ อัฏฐะสีลานิยาจามะ ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง

รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะสะหะ อัฏฐะสีลานิยาจามะ ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะสะหะ อัฏฐะสีลานิยาจามะ

(บางแห่ง ตัด วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ออก)

อาราธนาอุโบสถศีล

มะยัง ภันเต ติสะระเณนะสะหะ อัฏฐังคะสะมันนาคะตัง อุโปสะถัง ยาจามะ (๑ หน) คำอาราธนาเหล่านี้โดยมากใช้มาก ๆ คน ถ้าคนเดียวเปลี่ยน มะ เป็น มิ มะยัง เป็น อะหัง บางแห่ง ตัด วิสุง วิสุง ออกใช้เป็น ติสะระเณนะสะหะ ดังนี้ใช้ได้.

อาราธนาธรรม

พรหมมา จะโลกาธิปะติ สะหัมปะติ
กัตอัญชะลี อันธิวะรัง อะยาจะถะ (บางแห่ง กะตัญชะลี)
สันตีธะ สัตตาปปะระชักขะชาติกา
เทเสตุ ธัมมัง อะนุกัมปิมัง ปะชัง ฯ

อาราธนาพระปริตต์

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะทุกขะวินาสายะ ปะริตตัง พรูธะ มังคะลัง
วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะภะยะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะ มังคะลัง
วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะโรคะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะมังคะลัง ฯ

การรับศีล

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ (๓ หน)

พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ

สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปิ พุธธัง สะระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ

ปาณาติปาตา เวระมณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

อะทินนาทานา เวระมณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

กาเมสุมิฉาจารา เวระมณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

มุสาวาธา เวระมณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

สุราเมระยะ มัชชะปะมา ทัฏฐานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

สรุปท้ายศีลตามปกติ อิมานิ ปัญจะ สิกขา ปะทานิ สีเลนะ สุคะติง ยันติ สีเลนะ โภคะสัมปะทา สีเลนะ พิพพุติง ยันติง ตัสสะมา สีลัง วิโสธะเย

คาถาป้องกันตัว

นะโม ตัสสะ ภะคะวโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ (๓ หน)

ปะโตเมตัง ประระชิวินัง สุขะโต จุติ

จิตะเมตะ นิพพานัง สุขะโต จุติ

ก่อนท่องตั้งนะโม (๓ หน) เสียก่อน จะลงจากบ้านหรือก่อนนอน ท่องอยู่เสมอ ๆ จะปกป้องคุ้มภัยให้แก่ท่านได้.

ทางสร้างสวรรค์

ปาฐกถาธรรม

โดย

พระราชนันทมุนี

ณ โรงเรียนพุทธธรรม วัดชลประทานรังสฤษฏ์

ปากเกร็ด นนทบุรี

วันอาทิตย์ที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๗

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

สังคมโลกในปัจจุบันนี้มีปัญหามากมายที่เราจะต้องช่วยกันแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นอากาศเริ่มร้อน แต่ว่าความร้อนข้างนอกนี่ไม่สำคัญ สำคัญร้อนข้างใน คือร้อนใจ ถ้าใจร้อนมันก็ร้อนหมดทั้งภายทั้งใจ แต่ใจเย็นละก็ มันไม่ร้อน แม้อากาศจะร้อนก็ไม่เป็นไร นั่งอยู่ได้

ครั้งหนึ่งพระผู้มีพระภาค ถูกเทวทัตซึ่งเป็นผู้ที่มีใจเป็นพาล ได้กลิ้งหินจากภูเขา เวลาพระองค์เดินลงจากเขาคิชฌกูฏ ไหล่เขามันเอียง เหมาะที่จะกลิ้งหินลงไปชนคนเมื่อไรก็ได้ เทวทัตก็ขึ้นไปจ้องอยู่บนยอดภูเขา พอเห็นพระองค์เดินมาก็กะให้พอดีกลิ้งหินก้อนใหญ่ กลิ้งลงมาเพื่อจะชนพระพุทธเจ้าให้ตกลงไปข้างภูเขา แต่ว่าหินนั้นมันกลิ้งไปชนต้นไม้ ไม่ชนพระพุทธเจ้าสะเก็ดนิดเดียวกระเด็นไปถูกหน้าแข้ง ซึ่งเรียกว่าพระชงฆ์ พระชงฆ์คือหน้าแข้งโลหิตไหลซิบ ๆ นิด ๆ หน่อย ๆ

นี่เขาเรียกว่าทำบาปหนัก คือทำร้ายพระพุทธเจ้าให้ห้อพระโลหิต เขาเรียกว่าเป็นกรรมหนักฝ่ายบาป ที่เป็น "อนันตริยกรรม" หมอชีวกโกมารภัจจ์ ก็เอายาไปโปะที่แผลของพระผู้มีพระภาค เพื่อให้หาย ยานั้นมันร้อนหน่อย คล้ายกับทิงเจอร์ไอโอดีนที่เขาทาใส่แผลสมัยนั้นไม่ใช่อย่างนี้ เป็นสมุนไพรใบไม้ แต่ว่ามันร้อน กลับไปถึงบ้านนอนไม่หลับ มีความเป็นห่วงคิดว่าเอายาร้อนไปปะแข้งของพระพุทธเจ้า พระองค์คงจะบรรทมไม่หลับ เช้ามืดหมอชีวกโกมารภัจจ์รีบออกจากบ้านมาเฝ้าพระพุทธเจ้า มาถึงก็ทูลถามว่า

"เมื่อคืนนี้พระองค์ทรงบรรทมหลับเป็นปกติหรือ"

พระองค์ก็ตรัสว่า "เป็นคนหนึ่งในโลก ที่นอนหลับเป็นปกติทุกคืน ไม่มีอะไร"

หมอชีวกโกมารภัจจ์บอกว่า "ข้าพระองค์นอนไม่หลับเมื่อคืนนี้ เพราะเป็นห่วงเรื่องยาที่ปะไว้ที่แผลของพระผู้มีพระภาค เพราะว่ายานั้นร้อนมาก"

พระองค์ตรัสว่า "เธอไม่ต้องเป็นห่วงฉัน เพราะฉันไม่มีความร้อนข้างใน แล้วก็ไม่มีความร้อนข้างนอก"

คือน้ำพระทัยไม่ร้อน ไม่ร้อนด้วยไฟกิเลส ไฟกิเลสที่ทำให้ร้อนเรียกว่า

๑. **ราคะ** ความกำหนัด

๒. **โทสะ** ความประทุษร้ายผู้อื่น

๓. **โมหะ** ความหลง

เหล่านี้เรียกว่าไฟสามกอง เป็นของร้อน ร้อนด้วยราคะ ร้อนด้วยโทษะ ร้อนด้วยโมหะ ถ้าเรามีไฟสามกองนี้อยู่ในใจของเรา เราก็ร้อน เมื่อร้อนใจ กายก็ร้อน อะไร ๆ ก็ร้อนไปหมด แต่ถ้าใจมันไม่ร้อน ก็ไม่มีความร้อนอะไร เพราะว่าความรู้สึกมันเกิดที่ใจ รู้สึกเย็น รู้สึกร้อน รู้สึกหนาว รู้สึกหิว รู้สึกอิ่มอะไรต่าง ๆ นี่มันเป็นเรื่องของใจ เขาก็เรียกว่าเป็น "นามธรรม"

นามธรรม นั้นคือสิ่งเกิดกับใจ เมื่อมันเกิดขึ้นในใจแล้วก็ทำให้สภาพของใจเปลี่ยนแปลงไป คือเปลี่ยนจากภาวะเดิม ภาวะเดิมของใจนั้นเป็นอย่างใด สภาวะเดิมของจิตที่ในภาษาหนังสือของพวกมหายานเขาเรียกว่า "หน้าตาดั้งเดิม" ในสูตรของเว่ย

หล่าง ที่ท่านเจ้าคุณพุทธทาส แปลมา ใช้ศัพท์ว่า "หน้าตาดั้งเดิม"

หน้าตาดั้งเดิมของจิตนั้นมันสะอาดอยู่ สว่างอยู่ สงบอยู่ตลอดเวลา แต่เมื่ออารมณ์มากระทบ อารมณ์คือสิ่งที่ผ่านเข้ามาทางประสาท รูป ผ่านเข้ามาทางตา เสียงเข้ามาทางหูกลิ่นเข้าทางจมูก รสผ่านลิ้น สิ่งถูกต้องภาษาธรรมะเรียกว่า โผฏฐัพพะ ผ่านเข้ามาทางกายประสาท แล้วก็ใจเป็นผู้รับรู้ คือเกิด "ธรรมารมณ์" ขึ้นในใจ

เมื่อใจรับรู้แล้วไม่มีปัญญากำกับ เรียกว่าไม่มี วิชชา แต่มีอวิชชา กำกับ ก็เกิดกิเลสขึ้นเช่น เกิดรัก เกิดชัง เกิดอยากได้เกิดแข่งดี เกิดอะไรต่าง ๆ พูดย่อ ๆ ว่ายินดี ยินร้าย เมื่อเกิดความยินดีก็เป็นเรื่องเป็นทุกข์ภายหลัง ยินร้ายก็เป็นทุกข์ ๘ เฉพาะหน้ามันเป็นทุกข์อยู่ตลอดเวลา ด้วยความยินดียินร้าย

ใจที่ไปยินดียินร้ายกับสิ่งที่มากระทบอย่างนั้น ก็เรียกว่าเปลี่ยนหน้าไป ไม่เป็นของเดิมแล้ว ถูกย้อมด้วยสี เป็นไปในรูปต่าง ๆ ถ้าโกรธก็หน้าแดง ถ้าเสียใจก็หน้าเซียว ถ้าดีใจก็หน้าร่าอะไรต่าง ๆ อย่างนั้น นั่นคือโฉมหน้าที่เปลี่ยนไป เปลี่ยนเพราะใจเปลี่ยน ถ้าใจไม่เปลี่ยนจิตใจคงที่ รักษาสภาพดั้งเดิมไว้ได้โฉมหน้าของเราก็ไม่เปลี่ยนแปลง คำพูดก็ไม่เปลี่ยนแปลง การกระทำก็ไม่เปลี่ยนแปลง อะไรที่แสดงออกก็เป็นไปในรูปสงบ ในรูปที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใคร ๆ นี่คือสภาพดั้งเดิมของใจ

คนเรานี้ถ้ารู้จักรักษาสภาพดั้งเดิมของจิตไว้ ไม่ให้มันเกิดขึ้นเกิดลงตามอารมณ์พูดตามภาษาธรรมะว่าไม่หวั่นไหวด้วยอารมณ์ที่มากระทบ ไม่ยินดีในสิ่งที่ก่อให้เกิดความยินดี ไม่ยินร้ายในสิ่งที่ก่อให้เกิดความยินร้าย เราก็มีสภาพคงที่ ภาษาธรรมะท่านเรียกว่า "ตาทีบุคคล

"ตาทีบุคคล" หมายความว่า บุคคลที่คงที่ มีจิตสงบอยู่อยู่คนเดียวสงบอย่างใด ไปอยู่ในหมู่คนก็สงบอย่างนั้น นั่นเขาเรียกว่าคนมีความคงที่ เช่นพระอรหันต์เจ้าทั้งหลาย ที่ท่านอยู่ในป่ามีความสงบเงียบ ใจท่านก็สงบ ท่านมาเดินอยู่ในเมืองที่มีคนพลุกพล่าน มีรถมีช้างมีม้า มีคนเดินเท้าวุ่นวาย แต่ว่าใจท่านไม่วุ่นวาย กับสิ่งเหล่านั้น

สิ่งแวดล้อมไม่มีอิทธิพลเหนือจิตใจของพระอริยบุคคล จิตใจของพระอริยบุคคลนั้นไม่หวั่นไหวกับสิ่งที่มากระทบ อย่างนี้เรียกว่าท่านไม่เปลี่ยนโฉมหน้า หน้าตาของใจเป็นอย่างไร ก็เป็นอยู่อย่างนั้นไม่มีความเปลี่ยนแปลง คนที่มีหน้าตาของใจไม่เปลี่ยนแปลงนั้น คือคนที่มีความสุข ความสุขในทางใจนั้นไม่เหมือนกับความสุขที่เราได้ในทางวัตถุ

เช่น เราได้เงินได้ทอง ได้เพชรนิลจินดา หรืออยู่ ๆ ก็มีคนมาบอกว่า แหม! สลากล็อตเตอรี่ของคุณมันถูกนะ วันนี้น่ะเราก็จะรู้สึกตื่นเต้น บางทีนั่งอยู่ กระโดดตัวลอยขึ้นไป เพราะ

ความดีใจว่าถูกล็อตเตอรี่ แต่เมื่อเอาไปเทียบเคียงดูแล้วมันพลาดไปเสียตัวหนึ่ง คือตัวหลัง พอพลาดไปตัวหนึ่ง ก็ใจแฟบลงไปเสียใจทันทีว่า แหม! นึกว่าถูกแล้ว แต่ว่ามันไม่ถูก เสียใจอย่างนี้ก็มี แต่ถ้าเราเฉย ๆ เขาบอกว่าเราถูก ก็เฉย ๆ ไม่ยินดีไม่ยินร้าย ค่อย ๆ เอาไปเทียบดูว่ามันจริงหรือเปล่า ถ้าจริงก็ไม่ดีใจ ถ้าไม่จริงก็ไม่เสียใจ อย่างนั้นเขาเรียกว่าคนมีสติ มีปัญญา รู้จักรักษาสภาพจิตใจให้อยู่ในความสงบ เป็นหน้าตาดั้งเดิมไว้ได้ คนนั้นจะไม่มีความทุกข์ ความเดือดร้อนในกรณีใด ๆ ที่เกิดขึ้น

นี่เป็นสิ่งที่เราควรจะฝึกฝน ให้เกิดขึ้น ในชีวิตของเรา เพราะว่าในชีวิตของเราแต่ละวันนั้น มันมีสิ่งมากระทบอยู่ตลอดเวลา เรื่องดีบ้าง เรื่องชั่วบ้าง เรื่องให้เป็นสุขบ้าง ให้เป็นทุกข์บ้าง ให้ดีใจบ้าง ให้เสียใจบ้าง มันมากระทบอยู่ตลอดเวลา เรื่องบางเรื่องเราไม่เคยกระทบไม่เคยมีปัญหา แต่ว่ามันเกิดขึ้นเพราะว่ามีคนบางคนทำให้เรากระทบกระเทือน เขาจะทำลายเกียรติยศ ทำรายชื่อเสียงของเรา แต่ความจริงนั้นเราไม่ได้เป็นอย่างที่เขาว่า ถ้าเป็นคนไม่ได้ศึกษาธรรมะไว้บ้าง ก็จะหวั่นไหวโยกโครงไปกับคำติคำว่าของคนเหล่านั้น

หรือข้อเขียนที่เขาเขียนลงในเอกสาร ในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ พอเราอ่านใจเรามันหายไปเลยทีเดียว มีความเสียใจ ไม่สบายใจ คืออาจจะคิดไปว่า แหม! เรานี่ไม่ได้กระทำความผิด

จิตใจของเราไม่มี เจตนาอะไรในเรื่องอันนั้น แต่ว่ามันแกล้งเขียนทำให้เราเสียหาย ถ้าเราคิดอย่างนั้นเราก็ไม่สบายใจ เรามีความทุกข์ทางใจเกิดขึ้น แต่ถ้าเรามีสติ มีปัญญามาทันท่วงทีเราก็พูดกับตัวเองว่า เรื่องนี่เป็นเรื่องเสกสรรค์ปั้นขึ้น เพื่อทำลายเกียรติยศชื่อเสียงของเรา แต่ความจริงเราไม่ได้เป็นอย่างนั้น

พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่าอย่างไร ควรเอาคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นเครื่องเตือนใจ พระพุทธเจ้าตรัสว่า

"สุทธิ อสุทธิ ปจฺจตฺตํ"

ความบริสุทธิ์ ความไม่บริสุทธิ์ เป็นเรื่องเฉพาะตัว

เป็นเรื่องเฉพาะตัวนี่หมายความว่า คนนั้นแหละรู้ นาย ก. รู้ว่านาย ก. เป็นคนบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์ นาย ข. ก็รู้ด้วยตัวเองว่า ตัวเองบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์ ใครจะเอาอะไรมาแปดเปื้อนเรา เอาอะไรมาทาเราให้มันเปลี่ยนแปลงไป ถ้าเราเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่อย่างมั่นคง เราจะไปตกใจอะไร จะกลัวอะไรกับคำที่เขาพูดว่านั้น เพราะคำพูด คำว่า ของคนเรานั้น ไม่ได้ทำให้ใจเราเปลี่ยนแปลงไป เว้นไว้แต่ว่าเราเกิดวิตกกังวล มีความทุกข์ขึ้นด้วยเรื่องนั้น แล้วก็ไม่สบายใจก็แสดงว่าเรื่องที่เขาเสกสรรค์ปั้นแต่งขึ้นนั้นมีอิทธิพลเหนือจิตใจของเรา เราจึงได้เป็นทุกข์ไปเพราะเรื่องนั้น

อันนี้แหละเป็นเรื่องที่ต้องระวังไว้ อย่าให้เกิดความทุกข์ในเรื่องอย่างนั้นโดยถือหลักมั่นว่าความบริสุทธิ์หรือความไม่บริสุทธิ์เป็นเรื่องเฉพาะตัวใคร คนใดอื่นจะมาทำให้เราบริสุทธิ์หรือเศร้าหมองมิได้ แต่เขามีโอกาสที่จะพูดที่จะเขียน หรือที่จะใส่ไคล้เราในเรื่องอะไรก็ได้ มันเป็นเรื่องของเขา เราอย่าไปหวั่นไหว ไปโยกโคลงกับคำเหล่านั้น ถ้าเราคิดได้อย่างนี้เราก็สบายใจ ไม่เกิดอะไรเรานั่งยิ้มได้ แล้วเรารู้ว่าสันดานของคนนี้มีหลายแบบ

คนบางคนมากไปด้วยความริษยาพยาบาทต่อคนอื่น เห็นใครได้ดิบได้ดี มั่งมีสีสุข มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตการงาน ก็มีใจริษยา ไม่ยินดีกับความเจริญนั้น แล้วคิดว่าทำอย่างไร จึงจะทำลายชื่อเสียง เกียรติยศของคนนั้นได้ เขาก็วางแผน แล้วเขาก็ทำตามแผนที่เขาตั้งไว้ เราจะได้เรียนรู้ว่าสันดานคน มันเป็นอย่างนั้น มีปกติเป็นอย่างนั้นก็มี มันเป็นเรื่องของเขา เขาทำเขาก็ได้

คนใดริษยาคนอื่น ก็ได้ความริษยาเพิ่มขึ้นในใจของเขา โกรธคนอื่น ก็ได้ความโกรธเพิ่มขึ้นในใจของเขา เกลียดคนอื่นก็ได้ความเกลียดเพิ่มขึ้นในใจของเขา พยาบาทอาฆาตจองเวรคนอื่น ใจเขาก็มากไปด้วยความพยาบาทอาฆาตจองเวร

อันนี้คือสิ่งที่เขาได้ ที่พระพุทธเจ้าตรัสเป็นหลักตายตัวว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วเราจะหนีจากผลที่เราได้กระทำไว้ไม่ได้เป็นอันขาด" อันนี้ก็เป็นหลักที่เราจะเอามาวินิจฉัยในเรื่องอะไร

ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ตัวเราจากบุคคลอื่น เราก็เอาหลักนี้มาพิจารณาว่าเราไม่ทำ เราก็ไม่มีโอกาสที่จะได้ ไม่ว่าเรื่องดี เรื่องเสีย เรื่องสุข เรื่องทุกข์ เรื่องเสื่อม เรื่องเจริญเมื่อเรา "ไม่ทำ" แล้วเราจะ "ได้" อย่างไร...เขาบอกว่าคนนั้นอิ่ม แต่ว่าเขาไม่ได้กิน มันจะอิ่มไปได้อย่างไรเขาว่าดื่มน้ำ....แต่เราไม่ได้ดื่ม มันจะแก้กระหายไปได้อย่างไร มันไม่มีโอกาสที่จะเป็นไปได้

เพราะฉะนั้นเมื่อใครมาใส่ไคล้ มาพูดจาว่าอะไรเรา เราก็นึกว่า มันเป็นเรื่องเฉพาะตัว ไม่มีใครจะทำให้เราเป็นอะไรขึ้นมาได้ เขาจะพูดจะว่ามันก็เป็นเรื่องของเขา ช่างเขาเถอะ ช่างหัวมัน เรียกว่าหัดเป็นคนคิด "ช่างหัวมัน" เสียบ้าง แล้วจะสบายใจ อย่าเอามาเป็นอารมณ์อย่าเก็บเอาคำพูดหรือการกระทำของใคร ๆ มาใส่ไว้ในใจจนตัวเราเป็นทุกข์

คนบางคนมักจะเป็นอย่างนั้น ชอบเก็บเอาคำคนนั้น เอาเรื่องของคนนี้มาใส่ใจไว้แล้วตัวก็เป็นทุกข์ เมื่อเขาเห็นว่าเราหวั่นไหวโยกโคลงไปตามคำเหล่านั้น เขาก็แกล้งใหญ่ แกล้งว่าเรา แกล้งด่าเรา แกล้งทำให้เราเสียหายมากขึ้น เพราะเขารู้ว่าเหยื่อที่เขาปล่อยลงไปนั้นได้ผล เราไปงับเหยื่อเข้าแล้ว แล้วเบ็ดก็ติดเหงือกของเราไว้ด้วย เราก็เป็นทุกข์อยู่ตลอดเวลา เราอย่าตกเป็นเบี้ยล่างของใคร ๆ ในการที่เขาจะทำอะไรเราในรูปใด ๆ แต่เรา

รักษาใจให้เฉยไว้ ให้เป็นปกติไว้ ให้เป็นปกติไว้ตลอดเวลา ก็จะเป็นความสุขใจประการหนึ่ง

เดินทางไปหนองคายเมื่อวานซืนนี้ ได้พบกับท่านพระครูที่อยู่วัดยกกระบัตร สมณศักดิ์นี้จำไม่ค่อยได้เพราะว่าท่านเพิ่งเป็น แต่ว่าความจริงนั้นก็คุ้นกันมานานแล้ว ท่านเล่าว่าเมื่อท่านไปอยู่ที่วัดยกกระบัตรใหม่ ๆ คนไม่ค่อยชอบท่านหรอกเพราะว่าไปถึงก็ไปแก้ไขอะไรหลายอย่างในถิ่นนั้น คือไปเห็นสภาพของคนในถิ่นนั้นแล้วรู้สึกว่ายากจนค่นแค้น การทำมาหากินก็ไม่สะดวกแล้วก็สิ้นเปลืองไปในเรื่องอะไรหลายอย่าง ท่านก็ไปแก้ไข

เช่นว่ามีงานศพนี่ เขาดื่มเหล้ากัน เขาเล่นการพนันกันอันเป็นเรื่องที่สิ้นเปลืองไม่ได้ประโยชน์ ท่านก็ไปห้ามเขาไม่ให้ทำอย่างนั้น คนมันก็โกรธ คนที่ใจไม่ชอบดี มันก็โกรธมาขว้างกุฏิท่านบ้าง อะไรท่านบ้าง ทำให้เกิดความเสียหาย ท่านบอกว่าไม่เคยบ่นให้ใครฟัง ว่ามีคนขว้างกุฏิ แล้วรู้ตัวด้วยซ้ำไปว่าใครขว้าง แต่ก็ไม่พูดเอ่ยชื่อคนนั้นให้ใครฟัง เพราะถ้าท่านไปพูดขึ้นญาติของท่านที่อยู่ที่อื่นห่างออกไปจากนั้น ก็เป็นพวกนักเลงเก่าเหมือนกัน ถ้าพูดให้เขาฟังเขาจะมาจัดการเมื่อไรก็ได้แต่ท่านบอกว่าท่านทำอย่างนั้นไม่ได้ เป็นบาปเป็นโทษ เขาจะได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน ทำเฉย ๆ ไม่แสดงว่ารู้ ไม่แสดงว่ารังเกียจคน ๆ นั้น พบที่ไหนก็ทักทายปราศรัยไปตามเรื่อง มีธุระอะไรก็ไปหาเขาถึงบ้าน ให้เขามาช่วยเหลือในการงานต่าง ๆ ท่านถือหลักว่า

ต้องไปหาเขา ถ้าเขาไม่มาหาเรา ท่านว่าอย่างนั้น และท่านก็ไปหาเขา ไปขอท้องให้มาช่วยเรื่องนั้น มาช่วยเรื่องนี้ นาน ๆ เข้าคนที่เป็นศัตรู กลายเป็นมิตรไป เพราะว่าท่านไม่เป็นศัตรูกับเขาไม่ตอบแทนด้วยการเป็นศัตรูต่อเขา

อันนี้ก็เรียกว่าใช้หลักของพระพุทธเจ้าที่ว่า "ชนะความชั่วด้วยความดี ชนะความโกรธด้วยการไม่โกรธ ชนะความตระหนี่ด้วยการให้" ท่านเอาชนะอย่างนั้น ผลที่สุดคนเหล่านั้นก็หายโกรธหายเกลียดท่าน แล้วก็เปลี่ยนจิตเปลี่ยนใจเป็นคนดี ท่านก็ช่วยพัฒนาคนเหล่านั้น ให้รู้จักทำที่ดินที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ด้วยการปลูกมะพร้าว เพราะว่ามะพร้าวนี่มันงามดี เมื่อก่อนนี้น้ำเค็มรบกวน ท่านก็หาวิธีทำเขื่อนกั้นน้ำเค็มยาวตั้งหลายกิโลเมตรให้ชาวบ้านมาช่วยกันจัด มาช่วยกันทำ จนกระทั่งสำเร็จ เวลานี้ชาวบ้านยกกระบัตร อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เขาสบาย มีสตางค์ใช้ มีความสุขกันท่านเป็นตัวการที่ทำให้เขามีความสุข ท่านเป็นพระที่ใจดี พูดจามีเหตุผล ราชการก็นิมนต์ไปอบรมปลัดอะไรบ่อย ๆ อบรมเรื่องพัฒนา ว่าจะพัฒนาอย่างไร

มีเรื่องน่าขำที่ท่านเล่าให้ฟังว่าท่านไปที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบล ฯ ไปอบรมข้าราชการ เมื่อไปพักอยู่ที่วัด มีโยมคนหนึ่งเอาลิ้นจี่มาถวายถาดใหญ่ ท่านถามว่า "ลิ้นจี่นี้ไปซื้อมาจากที่ใด ซื้อมาจากเมืองไหน" โยมบอกว่า "ไม่ได้ซื้อหรอกของใน

สวนดิฉันเอง" "เอ สวนอยู่ที่ไหน" โยมว่า" อยู่นี่ใกล้ ๆ อำเภอวาริน หน้าอำเภอนี้แหละ มีสวนลิ้นจี่ และนี่แหละผลลิ้นจี่ ท่านก็บอกว่า "ถ้าอย่างนั้นก็เอาไว้ก่อน อย่าฉันเลย ฉันท์จะเอาไปแจกพวกข้าราชการที่อำเภอ เพราะว่าจะมีการประชุมกัน''เมื่อไปถึงที่ประชุมท่านก็แจก นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ข้าราชการคนละ ๒ ผล แจกครูที่มาประชุมคนละผล ๆ

ครั้นเมื่อแจกเสร็จแล้วท่านก็บอกว่า ก่อนจะพูดอะไรก็กินลิ้นจี่ก่อน จะได้สบายใจท่านปล่อยให้พวกเหล่านั้นกินกันไป นายอำเภอก็กิน ๒ ผล ข้าราชก็กิน ครูก็กิน กินแล้วท่านก็ถามว่า "เป็นอย่างไรลิ้นจี่นี่ รสชาติดีไหม ทุกคนก็บอกว่า แหม หวานดี

ท่านก็ถามต่อไปว่า "เมืองอุบล ฯ นี่ปลูกลิ้นจี่ได้ไหม" ท่านถามอย่างนั้น ถามนายอำเภอก่อนว่า "เมืองอุบลฯนี่ปลูกลิ้นจี่ได้ไหม ท่านนายอำเภอ"

นายอำเภอบอกว่า "ปลูกไม่ได้ เมืองนี้มันแห้งแล้ง ปลูกไม่ได้"

ถามปลัดอำเภอ ถามเกษตรอำเภอ "ปลูกไม่ได้" ถามครูประชาบาล ถามครูใหญ่ ท่านถามทุกคน "ปลูกได้ไหมลิ้นจี่นี่"

พวกนั้นบอกว่า "ปลูกไม่ได้หรอก มันมีอยู่ที่เมืองเชียงราย เมืองเชียงใหม่ เมืองสมุทรสงครามโน่น แถวโน้นเขามีลิ้นจี่ ที่อุบลฯนี่ปลูกไม่ได้"

ท่านก็เลยบอกว่า "นี่แหละพวกเรามันปกครองบ้านเมืองกันอย่างไร สวนลิ้นจี่อยู่หน้าอำเภอ นายอำเภอ เคยเห็นบ้างหรือเปล่า" ถามนายอำเภอ นายอำเภอว่ายังไม่เคยเห็น อยู่หน้าอำเภอแท้ ๆ ยังไม่เคยเห็นเลย แล้วจะไปพัฒนาอำเภอได้อย่างไร ของอยู่ปลายจมูกยังไม่เคยเห็น

แล้วท่านพูดเชิงตลกว่า ไอ้ความจริงตานี่จะดูปลายจมูกมันก็ไม่เห็นเหมือนกันโยมลองก้มดูปลายจมูกซิว่าเห็นไหม มันไม่ได้เรื่องหรอก ดูไม่เห็น มันต้องเอากระจกมาส่อง พอยกกระจกมาก็เห็นจมูกของเรา เห็นปากของเราได้ เห็นอะไรบริเวณนี้ได้ ไอ้ของอยู่ใกล้มองไม่เห็น ท่านก็บอกว่า เออ ! มันน่าให้อภัยอยู่ใกล้นี่มองไม่เห็น

ความจริงสวนลิ้นจี่มันก็อยู่ที่หน้าอำเภอนี่เอง แต่ว่านายอำเภอไม่เห็น ท่านถามว่า "นายอำเภอมาอยู่นี่กี่ปีแล้ว" มาอยู่ ๒ ปีแล้ว แสดงว่ายังไม่ได้ตรวจท้องที่ แม้ว่าอยู่หน้าอำเภอยังไม่ได้ไปดูเลย ท่านเล่นงานเอาเลยนะ พระครูท่านเป็นคนพูดโผงผางอยู่สักหน่อย ตรงไปตรงมาดี แล้วท่านก็บอกว่าปลูกได้ เมืองนี้ปลูกได้ ควรช่วยกันพัฒนาปลูกลิ้นจี่ ให้เมืองอุบลฯเป็นเมืองลิ้นจี่เหมือนกับเชียงราย เขาเรียกว่าเมืองลิ้นจี่ เชียงราย เขามีคำโศลกที่เขาเขียนไว้ว่า "เมืองลิ้นจี่" เมืองเชียงรายมีลิ้นจี่มาก อำเภอแม่จัน อำเภอเชียงแสน เขาปลูกกันเยอะแยะมีชื่อมีเสียง

"เมืองลิ้นจี่' อุบล ฯ ก็ทำได้ แล้วท่านก็พูดให้ฟังเรื่องอะไร ๆ ต่อไปอันนี้เพราะว่าท่านเป็นนักพัฒนา ไม่ใช่พัฒนาเพียงปากว่า ลงมือเอง ปลูกมะพร้าวเอง ทำให้มันเห็นว่ามะพร้าวต้นหนึ่งในเนื้อที่ ๑ ไร่ ปลูกได้กี่ต้น ทำน้ำตาลปี๊บกี่ปี๊บ เป็นผลได้เท่าใด ราคาเท่าไหร่ เดือนหนึ่งได้กี่ผล ปีหนึ่งได้กี่ผล จะได้เงินเท่าใดท่านเทศน์บนธรรมาสน์ บอกว่าไม่เทศน์ให้ไปสวรรค์หรอก ไม่เทศน์ให้ไปนิพพาน เทศน์ให้มันสร้างสวนมะพร้าวเสียก่อน แล้วท่านเขียนไว้ข้างกุฏิท่าน เขียนว่าอย่างไร

ชิคัจฉา ปะระมา โรคา– ความหิวเป็นโรคอย่างยิ่ง

อิณาทานัง ทุกขัง โลเก เป็นหนี้เขาเป็นทุกข์อย่างยิ่ง

หลิทริยัง ทุกขัง โลเก ความจนเป็นทุกข์อย่างยิ่ง

ท่านเขียนไว้ ๓ ภาษิต เขียนให้คนอ่าน ใครมาต้องอ่านแล้วท่านอธิบายให้ฟังใครมาถึงนั่ง "มึงอ่านดูทีรึ ว่าอย่างไร" ชาวบ้านมาหาท่านให้อ่านดัง ๆ อ่านดัง ๆ แล้วท่านถามหมายความว่าอย่างไร "เข้าใจไหม เข้าใจเรื่องไหมว่ามวามหิวเป็นโรคอย่างยิ่ง ความเป็นหนี้เขา เป็นทุกข์อย่างยิ่ง ความจน เป็นทุกข์อย่างยิ่ง เข้าใจไหม

บางคนบอกว่า "นี่ไม่เข้าใจ" ท่านก็อธิบาย เทศน์ให้ฟัง แล้วก็สอนให้ทำงานให้พัฒนาตัวเอง ท่านเก่ง ท่านบอกว่าท่าน

ได้พัฒนาให้นายอำเภอได้แหวนเพชรไป ๒ คนแล้ว ท่านพูดว่า เราทำเกือบตายนายอำเภอเอาไปกินเสียหมด นายอำเภอเอาแหวนเพชรไปเสียแล้ว ว่าพัฒนาดี ความจริงนายอำเภอไม่ได้ทำหรอก สมภารทำเอง ท่านบอกว่าดีแล้ว ให้เขาได้เขาเจริญต่อไปก็เป็นการถูกต้อง แล้วท่านยังว่าท่านสนิทกับผู้ว่าฯ ของเราเหมือน คุ้นเคยกัน นี่มันเป็นอย่างนี้ คนเขาพยายามสร้างอะไรให้มันดีขึ้นเป็นประโยชน์ คนทำงานทำการ เพราะจิตใจนั้น คิดแต่เรื่องจะทำอะไรที่เป็นประโยชน์เป็นความสุขแก่ผู้อื่น

ในเรื่องจิตใจที่คิดจะทำประโยชน์แก่ผู้อื่นนี่เป็นเรื่องสำคัญที่พระพุทธเจ้าต้องการให้เราทำ เพราะว่าโลกเราในสมัยนี้ คนเห็นแก่ตัวมากขึ้น เห็นแก่วัตถุมากขึ้น ไม่ค่อยจะเสียสละให้แก่กัน ความทุกข์ก็จะเกิดมากขึ้น มีพระพุทธภาษิตที่ ตรัสไว้ว่า

ทานัง สัคคะโสปาณัง – ทานเป็นบันไดไป สวรรค์

สวรรค์ในที่นี้หมายถึงอะไร...หมายถึงความสุขในสังคมของมนุษย์ สวรรค์นี้คือความสุขในสังคมของมนุษย์ ไม่ใช่สวรรค์อยู่บนฟ้าไม่ใช่สวรรค์เป็นวิมาน สูง ๕๐ โยชน์อย่างนั้นไม่ใช่วิมานอย่างนั้นสูงเกินไป ขึ้นลงก็ลำบาก แล้วปรากฏว่าไม่มีลิฟท์เสียด้วยนา เทวดาขึ้นขึ้นขึ้นลงหัวเข่าเป็นโรคเข้าข้อไปตามๆ กัน มันมากไปสวรรค์อย่างนั้น

สวรรค์ที่แท้จริงคือว่า ให้ทุกคนช่วยกันสร้างความสุขในสังคม การสร้างความสุขในสังคมนั้น ตั้งต้นด้วยอะไร....ก็ด้วยการให้กัน การให้กัน 'ทานัง' สัคคะโสปาณัง–การให้เป็นบันไดไปสู่สวรรค์ เป็นเครื่องเชื่อมโยงมิตรภาพ เป็นเครื่องที่จะก่อให้เกิดความมีไมตรีจิตต่อกัน ท่านสอนไว้อย่างนั้น ให้คนให้กัน ให้ความเห็นอกเห็นใจกัน ให้ช่วยเหลือกันในเรื่องอะไร ๆ ต่าง ๆ ที่พอจะช่วยเหลือกันได้ เรามีอะไรพอจะให้แก่คนอื่นได้ เราก็ให้ อย่าเป็นคนเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้

เรื่อง "ทาน" นี้ญาติโยมมักจะเข้าใจว่า เป็นเรื่องที่จะต้องทำกับพระอย่างเดียว ไม่ใช่ ทำกับใครก็ได้ พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนว่าจะต้องให้กับพระเสมอไป ทำกับคนทั่วไปก็ได้ กับใครก็ได้ที่ต้องการความช่วยเหลือจากเรา หรือขาดแคลนวัตถุบางสิ่งบางประการ เราก็ทำกับเขาได้

สมัยก่อนนี้เมื่อไปอยู่เชียงใหม่ คนไม่นิยมสร้างโรงเรียน การช่วยเหลือโรงเรียน การสร้างโรงเรียนนี่มีน้อย แต่ถ้าไปบอกบุญเอาเงินมาสร้างโบสถ์ สร้างศาลา สร้างกุฏิ สร้างอะไรที่เป็นเรื่องในวัดนี้ คนจะชอบทำมาก ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่าท่านเทศน์มานาน เพราะท่านเทศน์แต่เรื่องในวัดเท่านั้นเอง ไม่ได้เทศน์ในเรื่องนอกวัดให้คนฟังเลย

เมื่อก่อนนี้วัดเป็นทุกอย่าง เป็นโรงเรียน เป็นหอประชุม เป็นสถานที่เด็กมาเล่นกีฬากัน เป็นที่ประกวดอะไรต่าง ๆ ประกวดผลไม้ ประกวดคนงาม อะไรต่าง ๆ เขามาวัดกันทั้งนั้นแหละเขาจึงพูดว่า "เออ ! มันพอไป่วัดได้ไหม" สมมุติว่าไอ้หนุ่มไปติดสาวบ้านไหน "พอพาไปวัดได้ไหม" หมายความว่ารูปร่างไม่ขี้เหร่เกินไป พอพาไปวัดได้ ไปสังคมได้ แต่ถ้ามันขี้เหร่เกินไป พาไปวัดก็ไม่ได้ก็ไม่ไหว แสดงว่าวัดเป็นที่ประกวดสิ่งเหล่านี้ทุกสิ่งทุกอย่าง แล้วก็เป็นโรงเรียนของเด็ก เป็นโรงเรียนผู้ใหญ่ คนเฒ่าคนแก่ก็ไปวัด เรียนที่วัดกันทั้งนั้นแหละ เด็กก็ไปเรียนที่วัด เพราะฉะนั้น เขาจึงเทศน์กันในเรื่องสร้างวัดมาก สร้างศาลาสร้างกุฏิ สร้างโบสถ์ สร้างวิหาร สร้างหอไตร เรื่องในวัดทั้งนั้น เพราะวัดในสมัยนั้น เป็นสถานที่ที่ให้ทุกอย่างแก่ประชาชน

แต่ว่าสมัยนี้มันเปลี่ยนแปลง สังคมเปลี่ยนแปลงไป เช่นโรงเรียนนี่เป็นตัวอย่าง สมัยก่อนโรงเรียนชอบสร้างในวัด เดี๋ยวนี้เขาพยายามดึงออกไปนอกวัดมากขึ้น ๆ ทุกวันทุกเวลา ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น ในที่บางแห่งก็น่าเห็นใจ เพราะว่าวัดมันเล็กเช่นภาคเหนือ วัดมีเนื้อที่น้อย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือวัดก็มีเนื้อที่น้อย ๆ ไม่มากอะไร ไม่เหมือนวัดภาคใต้กับภาคกลาง วัดภาคใต้นี่มีเนื้อที่มาก ๆ ทางภาคใต้วัดมีเนื้อที่ตั้ง ๗๐—๘๐ ไร่ บางวัดมีตั้ง ๑๐๐ กว่าไร่ เพรารฉะนั้นโรงเรียนก็ไปอยู่ในวัด

โรงเรียนที่อยู่ในวัด ได้รับความอุปถัมภ์ค้ำชูจากเจ้าอาวาส ท่านช่วยสร้างให้ ช่วยบำรุง ช่วยรักษา แต่ถ้าครูไปขัดใจกับเจ้าอาวาส กับสมภาร แล้วก็เรียกว่าครูไม่ได้เรื่องอะไร

อาตมาเคยเทศน์ครูประเภทนั้น ว่าเรานี่โง่กว่าแมว แมวมันฉลาดกว่าครู เพราะอะไร พอตีกลองตึง ๆ แมวไปถึงโรงฉันท์ก่อนพระด้วยซ้ำไป มันรู้ พอกลองดัง แมวมันไปก่อนมันไปรออยู่ก่อนแล้ว แมวนี่ พอพระไปฉันท์มันก็นั่งหมอบอยู่บางที่ไปสะกิดตะโพก พระกำลังฉันท์มันไปสะกิดกวนตะโพก "หลวงพ่อ ไม่ทิ้งมาข้างหลังบ้างเลยหรือ" สมภารก็ต้องแบ่งให้แมวบ้างแหละ นี่เรียกว่าแมวมันฉลาด แล้วโรงเรียนอยู่ในวัด ครูไม่รู้จักสมภารไปทะเลาะกับสมภารมันไม่ไหว

เคยไปที่ปากพนัง มีอยู่โรงเรียนหนึ่ง โรงเรียนยังไม่ดีนัก เลยถามสมภารว่า "เออ ! ทำไมไม่ช่วยสร้างโรงเรียนบ้าง"

ท่านบอกว่า "ถ้าไอ้ครูคนนี้ยังอยู่ผมไม่ช่วยหรอก มันถือดีมันไม่ง้อผม มันเก่งกว่าผม

นี่เขาเรียกว่าครูคนนี้โง่กว่าแมว เลยต้องไปบอกศึกษาอำเภอที่รู้จักกัน บอกว่าครูที่โรงเรียนนั้นควรจะย้ายไปโรงเรียนอื่นได้แล้ว เพราะอยู่ในวัดไม่รู้จักไปหาสมภาร มันโง่กว่าแมว ไม่ควรจะให้อยู่ต่อไป ศึกษาก็ย้ายเหมือนกัน ย้ายไปสอนที่โรงเรียนอื่น เอาครูคนอื่นมาสอน อันนี้เป็นความเข้าใจเขว คือไม่เข้าใกล้

ความจริงเราเข้าไปหาพระ ท่านช่วยหลายอย่าง อะไรมันขาดมันเกินไปบอกว่า หลวงพ่อช่วยหน่อย หลวงพ่อท่านพูดกับชาวบ้านมันง่าย ครูพูด ๑๐๐ คำ หลวงพ่อพูดคำเดียว ชาวบ้านก็มาช่วยกันพัฒนาโรงเรียน ได้รับความสะดวกสบาย คนก็แห่ไปในวัดทั้งหมด เรื่องโรงเรียนไม่มีใครสร้าง

อาตมาก็เทศน์เรื่องว่า "วิหารนอกวัด" เขียน ไม่ได้เทศน์เขียนลงในหนังสือพิมพ์ว่า วิหารนอกวัด อธิบายให้เห็นว่า "โรงเรียน" คือ "วิหารนอกวัด" และ "วิหารนอกวัด" คือ "โรงเรียน" ศาลาการเปรียญก็คือโรงเรียน กุฏิที่พระอยู่ก็คือโรงเรียน กุลบุตรที่เข้ามาบวชในพระศาสนา มาเข้าโรงเรียนกินนอนอยู่ในกุฏิ เรียนหนังสือ เรียนธรรมะ ฝึกฝนอบรมจิตใจครบ ๓ เดือน ก็ออกไปเป็นชาวบ้าน เมืองเหนือเขาเรียกว่าเป็น "หนาน" หมายความว่าได้บวชแล้ว ถ้าเป็นสามเณรก็เรียกว่าเป็น "น้อย" ถ้ายังไม่ได้บวชเขาเรียกว่าเป็น "คนดิบ" คนดิบนี่ไม่มีใครชอบใจ ขอลูกสาวใครก็ไม่ค่อยให้เพราะว่ามันยังดิบอยู่ ยังใช้ไม่ได้ คือไม่ได้บ่มนั่นเอง ไม่ได้บ่มด้วยการศึกษา ด้วยปัญญาด้วยธรรมมะ ด้วยหลักปฏิบัติ เขาก็รังเกียจ เพราะฉะนั้นที่เหล่านั้นก็คือโรงเรียน

เวลานี้โรงเรียนต้องออกไปนอกวัด เพราะเด็กมากขึ้น เด็กผู้หญิงก็เรียนด้วย เรียนบนศาลาก็ไม่สะดวก โรงเรียนตั้งอยู่ใน

วัดก็ไม่สะดวกในบางเรื่องบางประการ เพราะต้องใช้อะไรหลายอย่าง สนามต้องกว้างขวาง ต้องมีแปลงเกษตรสำหรับหัดนักเรียนให้รู้จักปลูกพืชปลูกผัก จึงต้องย้ายออกไปนอกวัด เราที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ เมื่อบำรุงวัดได้อย่างไร ก็ควรช่วยกันบำรุงโรงเรียนอย่างนั้นเหมือนกัน เพราะโรงเรียนก็คือสถานที่ช่วยสร้างประโยชน์ให้แก่ลูกหญิงลูกชายของเรา เขียนไปอย่างนั้น แล้วก็ลงหนังสือพิมพ์กระทรวงศึกษาก็เอามาลงวิทยาจารย์ ให้คนได้อ่านกันแพร่หลายในเรื่องอย่างนี้

คราวหนึ่งไปเทศน์ที่อำเภอระโหนด จังหวัดสงขลา โยมคนหนึ่งแกเดินฟังไปถึง ๕ ครั้ง ก็พูดถึงเรื่องโรงเรียนทุกครั้ง แกก็มาสารภาพว่า เมื่อก่อนผมไม่เห็นด้วยที่จะไปสร้างโรงเรียน มันไม่ใช่เรื่องของพวกชาวบ้าน มันเรื่องของพวกข้าราชการกระทรวงต้องมาสร้างให้ ก็ต้องอธิบายว่า "โยมนี่เข้าใจผิดเรื่องนี้" แต่ว่าผมเข้าใจถูกแล้ว เวลานี้ผมกำลังจะไปชวนเพื่อนสร้างโรงเรียนที่วัดมะขามเฒ่าอำเภอระโนด เพราะโรงเรียนไม่มี ต้องอาศัยศาลาเรียนอยู่ น่าสงสารจะต้องไปช่วยกันสร้าง ผมฟัง ๕ ครั้ง ผมเข้าใจ" ว่าอย่างนั้นได้ประโยชน์ แล้วโยมคนนั้นแกก็ไปชวนเพื่อนสร้างโรงเรียนต่อไป เป็นอย่างนี้

อันนี้คือเราเสียสละให้แก่เด็ก เด็กของเราก็จะได้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ถูกต้อง ต่อไปก็เป็นคนดีมีปัญญา เป็นประ-

โยชน์แก่ชาติบ้านเมืองต่อไป เราก็ "ให้" ได้เรื่องอย่างนี้ หรือว่าเราเห็นเพื่อนบ้านของเรา ขลาดแคลนด้วยปัจจัยเครื่องยังชีพ ขาดอาหาร ขาดเสื้อผ้า ขาดอะไร พอจะช่วยกันได้เราก็ช่วยกัน

จำได้ว่าเมื่อยังเด็ก มีอยู่คราวหนึ่ง มีครอบครัวหนึ่งยากจนมาก ยากจนข้นแค้นขาดแคลนทุกประการ ชาวบ้านในบริเวณนั้น หลายหมู่บ้าน ไปทอดผ้าป่า นัดกันไปทอดผ้าป่า ไม่ใช่ทอดให้วัด ทอดให้ครอบครัวนั้น มีผ้า มีข้าวสาร มีถ้วยชาม มีเครื่องกินเครื่องแกง อะไรหลายอย่างเครื่องใช้ จนกระทั่งมีด ขวาน แล้วก็ผานไถนา เอาไปทอดหมด หามแหกันไป แหม ? ที่ไม่ประทับใจ ก็คือเมา ไปทุกคน สมัย นั้นเขาชอบ อย่าง นั้น แหละ อาตมาเป็นเด็กก็ไปด้วยเหมือนกัน ไปทอดผ้าป่าบ้านครอบครัวนั้น แห่กันไป ดื่มเหล้ากันไป สนุก ถึงเมาก็ยังให้ประโยชน์ คือไปทอดผ้าป่าที่บ้านนั้นเชิญเจ้าของบ้านทั้งผัวทั้งเมียลงมานั่ง นั่งเรียบร้อยมีหัวหน้าถวายผ้าป่า แต่ไม่พูดเหมือนถวายพระหรอก พูดว่าพวกเรานี้ ได้ร่วมแรงร่วมใจกัน มาช่วยครอบครัวนี้ เพื่อให้ความสดวกสบาย ในการเป็นอยู่ตามสมควรแก่ฐานะ รวมเงินมาได้เท่าไหร่ แล้วก็มีวัตถุมีผ้า ผ้านุ่งกับผ้าห่ม สมัยนั้นเขาไม่ได้สวมเสื้อกันหรอก นุ่งผ้าแล้วก็ใช้ได้ แต่ว่าเขามีผ้าขาวม้าเคียนพุง มีผ้าขาวม้า ผ้านุ่งครบจำนวนมีลูก ๕ คน ครบคนละชุด คนละชุด พ่อบ้านชุดหนึ่ง แม่บ้านชุดหนึ่ง ลูก ๕

คนๆละชุด จัดให้เรียบร้อยมีขวานสำหรับตัดไม้ มีจอบสำหรับขุดดิน มีมีดพร้า และผานไถนาด้วยเพราะใกล้ฤดูไถนาแล้ว แต่ไม่มีคันไถเท่านั้นเอง คันไถไปหาได้ตามป่า ไม้คดๆ งอๆ เยอะแยะให้ไปตัดเอาเอง ให้ขวาน ให้มีดแล้ว ไปตัดเอาเถอะว่าอย่างนั้น

เขามาทำบุญกันเสร็จแล้ว ก็มีการเลี้ยงกัน เอาอาหารมาเอง เพราะบ้านนั้นเขาก็ยากจน ต่างคนต่างเอาข้าวมา ใส่ปิ่นโตมา พอทำบุญเสร็จก็กินเลี้ยงกัน เมามายกัน สนุกสนานกันพอสมควร อาตมายังจำภาพนั้นได้ว่า อ้อ? เขาคิดถูกเหมือนกัน ทอดผ้าป่าแก่ครอบครัวที่ยากจน เขาทำกันมาตั้งแต่อาตมาเป็นเด็กน้อยๆ อายุ ๑๑ ขวบแล้วเวลานั้นจำได้ว่า ๑๑ ขวบเขาทำกันอย่างนั้น

มาสมัยนี้ก็มีการทอดผ้าป่าให้โรงเรียนอะไรต่างๆในกรุงเทพนี่มีการทำบ่อยนิมนต์อาตมาไปเทศน์ ถามว่าเทศน์อะไร เขาบอกว่าทอดผ้าป่าช่วยเด็กนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวัน ทอดผ้าป่านี่ทอดกับพระนะ ต้องไปบอกสมภารให้เข้าใจเสียก่อน เวลาท่านชักแล้วขนไปกุฏิแล้วก็จะลำบาก บอกแล้วยังล่ะ ไปทำความเข้าใจกับสมภารแล้วหรือยัง สมภารเป็นเปรียญ ๙ ประโยคเสียด้วยวัดนั้นเขาบอกว่าไปทำความเข้าใจกันแล้ว ฉันไปเทศน์ได้ เลยไปเทศน์ได้ เลยไปเทศน์ให้เขาฟัง แล้ววันนั้นทอดได้เท่าไหร่....ได้ตั้ง ๒๐๐,๐๐๐ บาท เอามาเป็นทุนไว้สำหรับเป็นอาหารกลางวันแก่

เด็กนักเรียน เพราะมีเด็กนักเรียนที่ไม่มีอาหารกลางวันประมาณ ๗๐ คน ในโรงเรียนนั้น พอโรงเรียนเลิกเด็กเหล่านั้นก็เดินไปแอบหลังโรงเรียน แอบอยู่ที่พุ่มไม้ คือไม่อยากดูเพื่อนกินอาหาร ดูแล้วไม่สบายใจ ก็ไปแอบอยู่อย่างนั้น ครูเขาก็เห็น เห็นแล้วก็สงสาร เลยบอกญาติโยมมาทอดผ้าป่ากัน อาตมาก็ไปเทศน์อานิสงส์การทอดผ้าป่ากับเด็กให้ฟัง ก็ได้ปัจจัยไว้

อันนี้เราเรียกว่าเราพัฒนาไปได้ เรื่องทำบุญนี้เรียกว่าเราทำกับวัดทำกับบ้านทำกับสถาบันการศึกษา โรงพยาบาล สุขศาลาอนามัย ถ้าเราไปเห็นว่ามันขาดตกบกพร่องอะไร หรือแม้กับชาวบ้านในละแวกแห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งยากจนข้นแค้น เราก็ไปช่วยเหลือได้ ทานอย่างนี้แหละเป็นบันไดไปสวรรค์ คือทำให้คนมีความสุขขึ้น คนเมื่อมีความสุขขึ้นด้วยอาหารด้วยเสื้อผ้า ด้วยที่อยู่อาศัย ด้วยเครื่องหยูกยาแล้ว เขาก็ไม่ก่อกรรมทำเข็ญ แก่ใคร ๆ ไม่เบียดเบียนใคร ให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน การไม่เบียดเบียนกันนั้นแหละ เป็นความสุขในโลก พระพุทธเจ้าท่านตรัสยืนยันว่า

อัพยาปัชฌัง สุขัง โลเก

การไม่เบียดเบียนกัน เป็นความสุขในโลก

อันนี้เราไปช่วยให้คนไม่ต้องเบียดเบียนคนอื่น ให้อยู่ด้วยความรักความสงสารต่อกัน ก็เท่ากับสร้างสวรรค์ในหมู่บ้านนั้น

ในตำบลนั้น ในสังคมนั้น ให้มีความสะดวกสบายขึ้น โยมมาวัดชลประทาน มานั่งสบาย ฟังเทศน์ฟังธรรมสบาย ที่นี่ไม่พอก็นั่งใต้ต้นไม้ ทุกคนนั่งสบาย ความสบายในการนั่ง ในการยืน การเดิน การนอน การกินอาหาร นั้นแหละคือสวรรค์ที่เราเห็นอยู่แล้ว ไม่ต้องคิดไปถึงสวรรค์ชั้นฟ้า อะไรที่มันไกลไปหรอก ถ้าอยู่ในโลกนี้เป็นนรก ตายไปมันก็ตกนรกต่อไป อยู่ในโลกนี้เป็นอะไรมันก็เป็นอย่างนั้น มันเป็นอย่างที่เราเป็นอยู่ ทีหนี้เราอยู่ให้สบายไม่เบียดเบียนกัน ช่วยเหลือกัน ด้วยการแจก การแบ่งทำทานการกุศล แก่คนที่ควรแจกควรแบ่ง ก็เป็นเรื่องที่ประเสริฐเป็นคุณเป็นค่า

ทางภาคใต้ มีพี่น้องอิสลามอยู่มาก บางทีพระหลาย ๆ วัดชักชวนกันไปทอดผ้าป่าที่มัสยิดก็มีเหมือนกัน เพราะว่ามัสยิดนี่สร้างมาหลายปีแล้ว ไม่รู้จักเสร็จสักทีหนึ่ง พระท่านเดินผ่านบ่อย ๆ เห็นว่าควรสร้างไมตรีจิต กับพวกนี้สักหน่อย ก็เลยชวนวัดต่าง ๆ ๙ วัด ๒๐ วัด ชักชวนชาวบ้าน มีพุ่มประดับด้วยปัจจัยถือกันไปเป็นแถว ไปที่มัสยิด เอาไปให้ เรียกว่าไปทอดผ้าป่าที่มัสยิด พวกหะยีพวกเจ้าของมัสยิดก็มาต้อนรับเลี้ยงดูปูเสื่อกันอย่างแข็งแรง นี่ก็คือการไมตรีทางศาสนา ไม่ต้องทะเลาะกันเหมือนกับประเทศเลบานอน

ญาติโยมดูข่าวโทรทัศน์ ข่าวขึ้นหน้า พออ่านข่าวต่างประเทศผ่านดาวเทียมข่าวในเลบานอน เรียกว่าเป็นข่าวขึ้นหน้าจั่วหน้าตลอดเวลา รบกันระหว่างกันเอง ชาวเลบานอนพวกหนึ่งเป็นชาวคริสเตียน อีกพวกหนึ่งเป็นอิสลาม พูดกันไม่รู้เรื่อง ความจริงก็ถือพระเจ้าด้วยกันแหละ แต่ว่าพระเจ้ามีชื่อคนละชื่อกัน พระเจ้าของคริสเตียนชื่อพระยะโฮวา พระเจ้าของอิสลามชื่อพระเจ้าอัลเลาะห์ ก็องค์เดียวกันแหละ ไม่มีอะไรหรอก เกิดในทะเลทรายด้วยกันทั้งนั้นไม่ได้ผิดแผกอะไร พวกเขาคิดไม่ออกมีทิฏฐิมานะ ความถือตัวแข่งดี ระหว่างคน ๒ ฝ่าย ซึ่งถือศาสนาต่างกัน เลยรบกัน

รบ ๆ กันไปก็เหนื่อยแล้ว ควรจะเรียกประชุมกันที ก็ไปประชุมกัน บ้านตัวเองก็ประชุมไม่ได้ ต้องเสียเงินเสียทองนั่งเรือบินไปประชุมที่เจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์โน่น ไปพักผ่อนอยู่หลายวัน พวกนั้นมันรบเหนื่อยมันอยากไปพักที่สวิส ฯ นั่นเอง ไม่ใช่อะไรหรอก แล้วก็ไปประชุมอีก ผลที่สุดไม่ได้เรื่องไม่ตกลงกัน กลับบ้านมายิงกันต่อไป

เออ ? มนุษย์นี่ช่างแสนเข็ญ พูดกันไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจเพราะไม่ได้เอาความเป็นมนุษย์มาพูดกัน เอาอะไรมาพูด....เอากิเลสมาพูดกัน พูดด้วยความถือตัว ถือตน ที่ทางพระท่านเรียกว่า " อหังการ มมังการ "

อหังการ คือสำคัญว่าเป็น "ฉัน"

มมังการ คือสำคัญว่าเป็นของ "ของฉัน"

ไอ้ ๒ ตัวนี่แหละคือตัวมารร้าย ที่อยู่ในจิตใจคน สำคัญว่าฉันมี ฉันเป็น เมื่อมี "ฉัน" แล้วก็ต้องมี "ของฉัน" แล้วฉันก็ไม่ยอมให้ใครเอาของฉันไป ไม่ยอมเสียเปรียบแม้แต่นิดหน่อย ไม่ยอมให้กัน คนเราถ้าไม่ยอมให้กันแล้วมันจะอยู่กันได้อย่างไร

เหมือนสามีภรรยา ที่อยู่กันเรียบร้อย จนแก่จนเฒ่า เพราะต่างคนต่างให้กัน ต่างคนไม่เห็นแก่ตัวกัน เวลาไปงานแต่งงานก็สอนเจ้าบ่าว เจ้าสาวว่า....เธอสองคนต้อง "ให้" กัน เสียสละกัน เสียสละคือต้องให้ สามีอยู่เพื่อภรรยานะ ภรรยานี่ก็อยู่เพื่อสามีนะ พ้อแล้วมีลูกแล้ว เราทั้งสองอยู่เพื่อลูก แม้ว่าจะมีรสนิยมไม่ตรงกัน พูดไม่ลงรอยกัน ก็ให้นึกถึงลูก ต้องอยู่ชนิดที่เรียกว่าหวานก็ต้องกลืน ขมก็ต้องกลืน แต่เขาก็ต้องพูดว่า "หวานอมขมกลืน" หวานไม่ต้องอมไว้กลืนลงไปเลย ขมก็ต้องกลืนลงไปด้วยนะ ไปอมไว้ทำไม หวานอมขมกลืนนี่ไม่ได้หรอก มันก็ต้องกลืนทั้งหมด ทั้งหวานทั้งขม บอกว่ามันต้องกลืนทั้ง ๒ อย่าง อย่าให้ออกมาข้างนอก ต้องหันหน้าเข้าหากัน ยิ้มกัน ไม้เขาบ่รับให้เข้ากันได้ เหล็กเชื่อมกันได้ หินก็ยังเชื่อมสวยงามได้ แล้วเราเป็นคนถ้าเชื่อมกันไม่ได้มันก็แย่กันเต็มที

พูดให้เขาฟังอย่างนี้ เจ้าบ่าวเจ้าสาวหัวเราะชอบอกชอบใจ เวลาสอนก็ต้องอย่างนั้น แล้ววันไหนมีเรื่องขัดใจเปิดเทปฟังเสีย ก่อนนะ ไม่ต้องกัดกัน เพราะอัดเทปไว้แล้วนี่ แล้วมีปัญหาอะไร ให้ไปวัด ไปวัดชลประทาน ไปหาหลวงพ่อ จะได้ตัดสินให้ สอนให้เขาเข้าใจ ให้อยู่กันด้วยความเสียสละ สามี–ภรรยาอยู่ ด้วยกันด้วยความเสียสละ มันก็ไม่มีเรื่อง

ในหมู่นายทุนกับกรรมกร นายทุนคือคนที่เป็นเจ้าของงาน ความจริงไม่ใช่นายทุนหรอก อาตมาเคยไปเทศน์ตามโรงงานต่าง ๆ บอกว่าคนที่เป็นเจ้าของโรงงานนี่ ไม่ใช่นายทุน เพราะว่าเจ้าของ โรงงาน หนี้ท่วมหัวทั้งนั้น ไปถามโรงงานไหนก็ได้ ไปถามดูเถอะ มีหนี้ทั้งนั้น เป็นหนี้ใคร....เป็นหนี้ธนาคาร ที่เอามาลงทุนได้ ก็ไปกู้เขามาทั้งนั้น กู้ธนาคาร กู้ ๑๐ ล้าน ๒๐ ล้าน ใครเป็น นักธุรกิจมันต้องกู้เงินเขาทั้งนั้นแหละ ไม่ใช่นายทุน ตัวนายทุน ก็คือนายแบงค์นั่นเอง เป็นนายทุนใหญ่นั่งเอ้เต้อยู่ในห้องเย็น นั่งคิดแต่ดอกเบี้ยอยู่ตลอดเวลา

"กูจะขึ้น" "กูจะลง"

"กูจะให้สินเชื่อ" "กูจะไม่ให้สินเชื่อ"

"กูจะให้บ้านเมืองปั่นป่วนทางเศรษฐกิจ" หรือจะให้บ้าน–เมืองเจริญด้วยเศรษฐกิจอยู่ที่คนเหล่านี้ทั้งนั้น นายแบงค์นั่นแหละ นายทุนใหญ่ละ

เจ้าของงานนี่ไม่ใช่นายทุน แต่เป็นคนมีหัวคิด มีปัญญา มีการศึกษา แล้วก็มีใจรักเพื่อนมนุษย์ อดหลับอดนอนมานั่งวางแผนที่จะทำโรงงาน วางแผนนั้นวางแผนนี้ เพื่อประโยชน์แก่พวกเราที่เป็นกรรมกรทั้งหลาย นี่ถ้าว่าเจ้าของโรงงานนี้เขาไม่เสียสละ เขาไม่ทำโรงงาน เขาไปทำงานกับอะไรก็ได้ เขาไม่มาอดหลับอดนอนเหน็ดเหนื่อยกับพวกเรา เราจะมีงานทำไหมล่ะ ถามพวกกรรมกรนั่นแหละ ทุกคนบอกว่าไม่มีงานทำ อันนี้เรามีงานทำก็เพราะคนนี้เขาเสียสละเพื่อเรา เราก็ต้องเสียสละเพื่อเจ้าของงาน เพราะงานนี้เป็นของเราทุกคนงานอยู่เราก็อยู่ ถ้าโรงงานล้มแล้ว พวกเธอจะไปไหน ต้องไปเดินเตะฝุ่น เที่ยวไปสมัครงานต่อไปไม่มีงานทำ

เราต้องช่วยกันหล่อเลี้ยงงานของเราไว้ ให้มันอยู่ต่อไปพอเราจะได้ทำงาน อย่าไปเคี่ยวเข็ญจะเอาค่าจ้างให้มันมากเกินไป เพราะถ้าเอามากเกินไป ก็ต้องเป็นหนี้ธนาคารต่อไป เป็นหนี้ธนาคารมากผลิตออกแล้วขายไม่ได้โรงงานมันก็ล้ม เมื่อล้มแล้วพวกเธอจะต้องกลับบ้าน ไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือกันต่อไปแล้วจะไปทำอะไรกิน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อยู่บ้านเดิมส่วนมากคนมาจากที่แห้งแล้ง หน้านี้ก็แห้งแล้ง น้ำก็ไม่ค่อยมีอาตมาไปเมืองเลย ไปอุดร ไปหนองคาย ไปอุบลก็ว่าเอ่อแห้งแล้ง ๒ ข้างทางรถไฟ เราได้มาอยู่นี่ นับว่ามีบุญเหลือเกินแล้วที่ได้มา

ทำงานนี่ เพราะฉะนั้นตั้งใจทำงานเถอะ เก็บหอมรอมริบ อย่าไปเร่งจะขึ้นราคา อย่าไปสไตร๊ค์ให้มันเสียเวลาขาดการงานเลย สไตร๊ค์หนักเข้า เจ้าของงานเขาเคืองบอกว่า "กูล้มเสียที" เราก็เทกระดานแล้วก็กลับบ้านกันเท่านั้นเอง เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน

ทุกคนต้องเสียสละกัน คนงานต้องเสียสละเพื่อโรงงาน เจ้าของโรงงานก็ต้องเสียสละเพื่อคนงาน ถ้าได้กำไรมากก็บอกว่า เอ้า ! ปีนี้ได้กำไรมากหน่อย ก็แบ่งเฉลี่ยกันคนละเล็กละน้อยให้เขาสบายใจ ไอ้เรื่อง "ได้"นี่ แม้สักนิดหนึ่งก็สบายใจ

คนเรา "ได้" สักนิดหนึ่งก็สบายใจ ไอ้เรื่อง "ออก" หรือ "เสีย" แม้สักนิดหนึ่งก็ไม่อยากออกไม่อยากเสีย เรื่องเอาแล้วชอบ ชอบบวกไม่ชอบลบ เหมือนกันทุกคนแหละเรื่อง "ให้" แล้วไม่ค่อยคิดหรอก แต่เรื่อง "เอา" แล้วก็ชอบ ได้แถมสักนิดหนึ่งก็พอใจ เหมือนเราไปซื้อของ เขาใช้หลักจิตวิทยา แถมหน่อย ที่จริงอันแถมนี่เขาคิดเอาในราคาที่เราซื้อแล้ว แต่เราดีใจว่าร้านนี้เขาดีเขาแถมให้ อย่างนี้แหละไอ้เรื่อง "ได้" อย่างนี้แล้วก็ชอบใจ เรารู้ว่าคนสวยสบายใจเมื่อ "ได้" เราก็ทำให้คนอื่นสบายใจด้วยการ "ให้" แก่เขา มีอะไรพอจะให้ได้ก็ให้

เช่น เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เราขึ้นนั่งรถเมล์ บางทีนั่งแล้วก็เอาของวางไว้ด้วย ไม่ให้เพื่อนนั่ง ไอ้เพื่อนก็ยืนอยู่ เราไม่ให้นั่ง

ถ้าเรานึกว่า แหม ? คนยืนน่าสงสาร ยกของมาวางบนตักเสีย แล้วบอกว่าเชิญนั่ง คนนั้นจะรู้สึกสบายใจ ว่าแหม ? เราเอื้อเฟื้อให้ที่นั่ง เห็นคนแก่ เห็นเด็กน้อย หรือว่าเห็นใครก็ตามที่เขายืนไปนี่ เปลี่ยนให้เขานั่งเสียหน่อย การเดินทางไกลเช่นว่าในรถไฟนี่ บางทีก็ต้องมาตกลงกันว่า ฉันนั่ง ๑ ชั่วโมง คุณนั่ง ๑ ชั่วโมง ผลัดกันนั่ง

อาตมาเคยโดยสารรถไฟไปเชียงใหม่ วันที่ ๑๒ รุ่งขึ้นวันที่ ๑๓ ขึ้นรถด่วนที่สถานีตะพานหิน ขึ้นแล้วเข้าไปในตู้ไม่ได้ ต้องยืนอยู่อย่างนี้ แล้วคนยืนหนีบอยู่ตลอดเวลา ล้มไม่ลง ๆ ยืนอยู่อย่างนี้ เข้าไม่ได้ ความจริงเข้าไปในตู้มันก็มีที่น่ะแหละ พวกรถไฟรู้จักกันนี่ เข้าไม่ได้ พวกนั้นก็ออกมาเห็นไม่ได้ ยืนอยู่อย่างนี้นึกว่า "กูวันนี้ซตามันตกจริง ๆ" แล้วยืนไปถึงไหนโยมรู้ไหมตั้งแต่ตะพานหินถึงอุตตรดิตถ์ ถึงอุตตรดิตถ์ตอนเช้า

สมัยก่อนรถมันหยุดตอนเช้าที่อุตตรดิตถ์ พอถึงอุตตรดิตถ์ก็ลง ลงไปยืดเส้นยืดสายเดินผ่านมาห้อง บนอ.คนรู้จักกันมี เขาถามว่า "ท่านมาอย่างไร" บอกว่าขึ้นตะพานหินเมื่อคืนนี้ "แล้วนั่งตรงไหน" "ยืน ยืนมาตั้งแต่ตะพานหิน ถึงอุตตรดิตถ์" "นิมนต์มานั่งในห้องผมก็ได้" เลยได้นั่งแล้วทีนี้ ได้นั่งไปจนถึงเชียงใหม่ นี่มันเป็นอย่างนี้ มันไม่มีที่จะให้ คนเหล่านั้นก็เห็นแล้ว ว่าแหม ? พระมายืนอยู่องค์หนึ่ง แต่เขาไม่รู้จะหลีกอย่างไรมันแน่นมาก

เหมือนกับเอาแป้งยัดทะนานอย่างนั้นแหละ มันไปไม่ได้ ก็ต้องยืนไป ทนไป เพราะว่าไม่มีอะไรจะให้ แต่พอไปเจอคนเข้า เขาบอกว่าเขาให้ เขาให้ที่นั่งก็ได้นั่งสบาย เจ้าชัยณรงค์ผู้แทนเชียงใหม่ เวลานั้นนั่งอยู่ แกก็ว่า อ้อ ? นิมนต์มานั่งกับผมก็ได้ เลยได้นั่งไป มันเป็นอย่างนี้แหละ บางคราวเขาให้อะไรนิดหน่อย เราก็สบายใจ แล้วผู้ให้ก็สบายใจ ผู้รับก็สบายใจ

ฉะนั้น ควรถือโอกาสว่าเราเดินใกล้ใคร เรานั่งใกล้ใคร เราอยู่ที่ไหน ก็นึกไว้ในใจว่า เราจะช่วยเหลือคนที่อยู่ใกล้เราด้วยวิธีใดบ้าง ช่วยเหลือด้วยการให้นั่ง ด้วยความเอื้อเฟื้อ ด้วยการยิ้มแย้มแจ่มใสเข้าหากัน อย่าหน้าบึ้งเข้าหากัน อะไรอย่างนี้ มันเป็นทางสร้างสวรรค์ให้เกิดขึ้นในดวงใจ ให้คนทุกคนมีความสุขความสบาย

คนเราที่มันบึ้นหน้าไม่ดีเข้าใส่กัน เพราะว่าใจไม่ยอมให้ ถ้าเรายอมให้แล้ว ก็เป็นไมตรีกันหมด รักกันปราณีกัน หันหน้าเข้าหากัน ก็อยู่กันด้วยความสุขสบาย

เพราะฉะนั้น ในหน้าร้อนนี้ เราจะไปไหนมาไหน อย่าเป็นคนเห็นแก่ตัว ให้คิดว่า เรานั่งตรงนี้ จะทำให้คนอยู่ข้างเคียงพลอยสบายได้อย่างไร ยืนอย่างไร ทำอะไรทุกเวลาให้คิดไว้ว่า เรามีโอกาสที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้สบายด้วยวิธีใดบ้าง ถ้ามีวิธี ก็ทำทันที นั่นแหละเป็นทางสร้างสวรรค์ให้เกิดแก่พวกเราทั้งหลาย ที่อยู่ในสังคมปัจจุบันนี้

เท่าที่กล่าวมาก็พอสมควรแก่เวลา ขอยุติไว้เพียงแต่เท่านี้

ทำตนให้เป็นคนพอดี

ปาฐกถาธรรม

โดย

พระราชนันทมุนี

ณ โรงเรียนพุทธธรรม วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด นนทบุรี
วันอาทิตย์ที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๗

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์ อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

หมู่นี้อากาศสดชื่น เพราะว่าพ้นหน้าฝนเป็นหน้าหนาว แต่ว่ากรุงเทพ ฯ นี่ไม่หนาว ยังร้อนอยู่ หนาวทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพ ฯ อาจจะหนาวนิด ๆ หน่อย ๆ ไม่ใช่เรื่องที่จะต้องเป็นทุกข์เดือดเนื้อร้อนใจ เรื่องอื่นที่ทำให้เป็นทุกข์มีมากกว่า ซึ่งเราควรจะได้แก้ไขในชีวิตประจำวัน

การแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันนั้น เป็นเรื่องที่จะต้องทำด้วยปัญญา อย่าทำด้วยความไม่มีปัญญา เพราะถ้าทำโดยไม่มีปัญญาก็จะเกิดเพิ่มปัญหาให้แก่ชีวิตมากขึ้น ถ้าเราใช้ปัญญาเป็นเครื่องแก้ปัญหาเหล่านั้นก็จะหมดไป สิ้นไปโดยลำดับ เพราะเรารู้ว่าสาเหตุของเรื่องมันอยู่ที่อะไร เราควรจะแก้ที่อะไร เราแก้ถูกปมถูกเงื่อน สิ่งนั้นมันก็หายไป แต่ถ้าเราแก้ไม่ถูกปมถูกเงื่อน เราก็ต้องเป็นทุกข์อยู่เรื่อยไป ไม่รู้จักจบจักสิ้น การเป็นทุกข์แล้วทุกข์อีกนั้นเป็นเรื่องไม่ดี แสดงว่าเราไม่ได้ใช้ปัญญาตามหลักการของพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าสอนให้เราเป็นผู้มีปัญญา คือรู้สิ่งทั้งหลายตามสภาพที่เป็นจริง แล้วไม่เข้าไปยึดมั่นถือมั่น จนเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน ในชีวิตประจำวัน การแก้ไขเรื่องอย่างนี้ ต้องแก้ด้วยหลักธรรมะของพระ-พุทธเจ้า เพราะว่าคำสอนในทางพระพุทธศาสนานั้น พระองค์ได้ทรงกล่าวแล้วกล่าวอีกว่า เราสอนเรื่องเดียวที่สำคัญ คือเรื่อง "ความทุกข์และการดับทุกข์ได้"

เรื่องความทุกข์และการดับทุกข์ได้เป็นเรื่องสำคัญ เป็นปัญหาเฉพาะหน้า เป็นเรื่องที่เราจะต้องแก้อย่างรวดเร็ว ถ้าเราไม่แก้ไข สิ่งนั้นก็จะเจริญงอกงามต่อไป

เหมือนกับตัวปลวกมันขึ้นบนบ้านของเรา ถ้าเราเห็นแล้วเราไม่จัดการแก้ไข ปลวกนั้นก็จะขึ้นมาอีก แล้วจะกัดข้าว

ของให้เกิดความเสียหาย ทำให้เรามีความทุกข์ได้ในภายหลัง เพราะฉะนั้นเมื่อเห็นปลวกขึ้น ก็จะต้องรีบแก้ทันที รีบค้นว่ามันขึ้นทางไหน กินอะไรเข้าไปบ้าง ต้องหาคนที่เขามีความชำนาญในการกำจัดปลวกมากำจัดให้ ปลวกมันเป็นพิษเป็นภัยแก่สิ่งของวัตถุตลอดจนถึงบ้านเรือน

แต่คนโง่บางคน ก็ยังอุตส่าห์ไปไหว้หัวปลวก อยู่เหมือนกัน เวลาปลวกมันขึ้นในบ้าน แทนที่จะเอาจอบขุด หรือเจาะรูลงไปแล้วเอายาพิษที่เขามีขายอยู่ทั่ว ๆ ไปนั้นยัดใส่ลงไป ตัวปลวกก็จะหายไป แต่หาทำเช่นนั้นไม่ กลับไปไหว้หัวปลวก เอาผ้าแพรสีชมพูหรือผ้าอย่างอื่นไปคลุมไว้ ราวกับว่าตัวปลวกมันชอบสวยชอบงามด้วย หรือบางทีก็เอาพวงมาลัยไปประดับปลวก อย่างนี้เขาเรียกว่ายังโง่กว่าปลวกอยู่ ก็สมน้ำหน้าแล้วละที่ปลวกมันจะขึ้นกินบ้านกินเรือนให้หมดไป เพราะเราไปบูชาสิ่งที่ไม่ควรบูชา เป็นการผิดหลักของพระพุทธศาสนา

เราเห็นปลวกเราก็ต้องช่วยกันแก้ไขให้มันถูกต้องฉันใดในชีวิตของเราแต่ละคนนี่ก็เหมือนกัน เมื่อมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นเราก็ต้องแก้ที่ตัวปัญหา โดยตัดต้นเหตุของเรื่องนั้น เมื่อตัดต้นเหตุได้ ตัวปัญหานั้นก็จะหมดไป อันนี้คือหลักการของพระพุทธเจ้าเพราะฉะนั้นพระองค์จึงกล่าวว่า“**เราสอนเรื่องเดียวที่สำคัญ คือเรื่องความทุกข์และการดับทุกข์ได้ เป็นเรื่อง**

ใหญ่เรื่องเฉพาะหน้า” ส่วนเรื่องอื่นนั้นเป็นเรื่องปลีกย่อย ไม่ใช่สาระสำคัญที่พระองค์จะกล่าวสอนมากนัก แม้จะตรัสไว้บ้างก็ตรัสไว้เป็นเบื้องต้น สำหรับที่จะเข้าสู่เป้าหมายที่พระองค์ต้องการต่อไป จึงมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์ของเราบ้าง ในเรื่องอะไรต่าง ๆ

เนื้อแท้ที่ทรงต้องการนั้น คือต้องการชี้ทางให้เราเข้าใจเรื่องปัญหาชีวิตที่ถูกต้อง คือเรื่องความทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์เป็นเรื่องดับได้ และดับได้โดยวิธีใด อันนี้เป็นเรื่องสำคัญที่พระองค์ตรัสย้ำให้เราเข้าใจกันอยู่ เราจะสังเกตเห็นได้ว่า แม้พระองค์จะตรัสสอนในเรื่องอื่นด้วย แต่ว่าผลสุดท้ายก็ต้องสอนเรื่องความดับทุกข์ให้คนเข้าใจ

ถ้าเราไปดูในหลักที่เรียกว่า **อนุปุพพิกถา** หมายถึง **การกล่าวสอนโดยลำดับขั้นตอน เพื่อฟอกอัธยาศัยของคนที่รับฟัง** เพราะคนบางคนที่ฟังธรรมนั้น จะต้องฟอกกันไปโดยลำดับ คล้ายกับเราซักผ้า จะต้องทำโดยลำดับ ผ้าจึงจะสะอาดเรียบร้อยฉันใด พระผู้มีพระภาคก็เป็นผู้ซักฟอกจิตใจคน พระองค์ย่อมรู้นิสัยคน ว่าควรจะฟอกด้วยอะไร ควรจะสอนอะไร เพื่อจะให้ถูกกับนิสัยใจคอของเขา โดยทั่วไปนั้นก็ทรงสอนตามลำดับขั้นตอน

เช่น สอน**เรื่องทาน** การให้ เพราะว่าเรื่องการให้เป็นเรื่องเบื้องต้นในชีวิตของมนุษย์ ให้คนทุกคนไม่เห็นแก่ตัว ไม่

เห็นแก่ได้ แต่ให้เห็นแก่ประโยชน์และความสุขของคนอื่นด้วย เมื่อตนมีกินมีใช้แล้ว ก็ให้นึกถึงคนที่ไม่มีจะกิน ไม่มีจะใช้ เรามีเครื่องนุ่งห่มสมบูรณ์แล้ว ก็ควรจะนึกถึงคนที่ไม่มีจะนุ่งจะห่มบ้าง เรามีบ้านเรือนอยู่อาศัยสะดวกสบายแล้ว ก็ควรคิดถึงคนที่เขายังไม่มีบ้านเรือนอยู่อาศัย เรามีหยูกยาแก้ไข้ หรือเราไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน แต่ว่าคนบางคนมีโรคเกิดขึ้น

โรคนี่มันเกิดขึ้นได้แก่คนทุกคน แม้สมเด็จพระสังฆราชก็ยังทรงประชวร เวลานี้กำลังอยู่โรงพยาบาล เป็นโรคของคนแก่นั่นเอง เพราะว่าท่านมีพระชนมายุตั้ง ๘๗ ปีแล้วก็ทรงพระประชวรตามเรื่อง ต้องไปโรงพยาบาลทันท่วงที หมอก็เยียวยารักษากันไปตามเรื่อง หายหรือไม่หายก็ค่อยดูกันต่อไป เพราะเรื่องสิ่งทั้งหลายมันไม่เที่ยง มีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ

เมื่อเราเห็นคนอื่นไม่สบาย เราก็ควรช่วยเหลือเขาให้สบาย ช่วยให้หยูกให้ยา ช่วยแนะนำการรักษา หรือว่าช่วยพาไปโรงพยาบาล อะไรต่าง ๆ ก็เป็นเรื่องที่เรียกว่าเราให้ความสุขแก่เขา

เมื่อเราให้ความสุขแก่เขา เราก็ได้ความสุขตอบแทน เพราะในขณะที่เราทำอะไรเป็นเรื่องดีมีประโยชน์แก่คนอื่นนั้น ขอให้สังเกตใจของเราในขณะที่เราทำ เราจะรู้สึกปลื้มใจ สบายใจ ถ้าเราทำน้อย ๆ มันก็ปลื้มใจน้อย ๆ แต่ถ้าทำมาก ๆ ก็จะต้องปลื้มใจมาก ถ้าเราทำของใหญ่ถาวรความปลื้มใจนั้นก็อยู่กับเราถาวร

พระผู้มีพระภาคจึงตรัสไว้ว่า คนใดสร้างศาลา ขุดบ่อน้ำ ปลูกต้นไม้ให้เป็นทาน บุญของผู้นั้นย่อมเจริญทุกเมื่อ ศาลาบ่อน้ำ ต้นไม้ มันถาวร ศาลาก็อยู่นาน บ่อน้ำก็อยู่นาน ต้นไม้นี่อยู่เป็นร้อย ๆ ปี ถ้าเราปลูกต้นไม้ไว้ริมถนนสักต้นหนึ่ง มันเจริญเติบโตขึ้น คนเดินไปเดินมาก็ได้พักอาศัย เราได้ไปเห็นคนนั่งร่มไม้ เราก็สบายใจ ตัวเราเองก็สบายใจ ตราบใดที่วัตถุนั้นยังอยู่ เราก็มีความสบายใจอยู่ตลอดเวลา เพราะสิ่งนั้นให้ประโยชน์แก่คนอื่น

ในบางแห่งทางภาคใต้นั้น มีอยู่ ระหว่างอำเภอเมืองสงขลา มาทางที่เขาเรียกว่า ทางบก หมายความว่ามาทางอำเภอสะทิงพระ มาทางอำเภอระโนดนี่ สมัยก่อนต้องเดินตามชายทะเล ทรายที่เราเหยียบนี่มันร้อนยิ่งกว่าอะไร เพราะเป็นทรายเม็ดเล็กละเอียดอ่อน ถ้าแดดขึ้นตอน ๑๐ โมงนี่ก็เริ่มร้อนแล้ว ตอนเที่ยง ตอนบ่าย ๓ โมง ๔ โมงนี่ก็ยังร้อนอยู่

อาตมาเคยอยู่ที่นั่น แล้วเคยเดินไม่สวมรองเท้า เดินสุภาพไม่ได้ มันต้องวิ่งทั้งนั้นแหละ วิ่งเพราะว่ามันร้อนเหลือเกิน มันไม่ใช่ร้อนแต่ฝ่าเท้า มันล้นขึ้นมาร้อนบนหลังเท้าด้วย เพราะว่าเดินแล้วมันจมลงไป ร้อน ต้องรีบวิ่งลงไป ถ้าวิ่งไปถึงศาลา บ่อน้ำ ร่มไม้ ก็ได้นั่งพักกัน คนก็ชอบสร้าง ศาลา บ่อน้ำ ต้นไม้ ไว้ริมทางเป็นแถวไป มานั่งศาลานี้ก็เห็นศาลาโน้นแล้ว พอถึงศาลานี้

ก็เห็นศาลาโน้นอีกแล้ว ทำให้อุ่นใจ ได้พักกันสะดวกสบาย

แต่เดี๋ยวนี้เขาทำถนนสำหรับรถยนต์ รถวิ่งรวดเร็ว ศาลาหายไปหมดแล้ว ไม่มีแล้วศาลาเวลานี้ ต้นไม้ข้างทางก็ยังอยู่บ้าง แต่ว่าบางต้นที่สวย ๆ งาม ๆ ก็มีนักเลงดีโค่นเอาไปเสียบ้างแล้วเหมือนกัน นี่พวกทำลาย เรื่องของเขา เราสร้างขึ้นแล้วก็สบายใจ เพราะเราได้สร้างแล้ว ใครจะทำลายก็เป็นเรื่องของเขา เราไม่ว่าอะไร

ในครั้งพุทธกาล ก็มีเศรษฐีคนหนึ่งไปสร้างวิหารถวายพระ-พุทธเจ้า วันหนึ่งแกเดินไปที่วิหาร ไปเห็นคนคนหนึ่งนอนคลุมโปงอยู่ เท้าก็สกปรก นอนคลุมอยู่ ไม่เห็นหัว ท่านก็เลยบ่นว่า คนนี้คงจะเป็นคนที่เที่ยวหากินกลางคืนแล้วง่วงนอน มานอนอยู่ตรงนี้ นายคนนั้นได้ยินเสียง เปิดผ้ามองดูก็รู้ว่าเป็นเศรษฐี มันเป็นคนชั่วคนพาล ก็เกิดความโกรธท่านเศรษฐีมาก โกรธเศรษฐีแล้วคิดว่าจะต้องฆ่าเศรษฐีนี้สักวันหนึ่ง เลยคิดจะฆ่าเศรษฐี แต่ว่าหาโอกาสฆ่าไม่ได้ เพราะว่าเศรษฐีไปไหนก็มีหน่วยคุ้มกันด้วยตลอดเวลา (เหมือนบ้านเรา ใครเป็นใหญ่เป็นโตไปไหนคนเดียวไม่ได้ ต้องมีมือปืนล้อมหน้าล้อมหลัง เหมือนกับว่ามีแต่คนคิดจะฆ่าอยู่ตลอดเวลาอย่างนั้นแหละ) เรียกว่าทำตามหน้าที่ของเขา ต้องป้องกันตามหน้าที่ ก็ไม่ได้ฆ่าเศรษฐี

เจ้าคนนั้นเห็นว่าเศรษฐีนี้รักวิหาร เพราะว่าไปดูแลปัดกวาดบ่อย ๆ อยากจะให้เศรษฐีเจ็บใจ ฆ่าเศรษฐีไม่ได้ เผาวิหารดีกว่า เลยเผาเสียเลย เผาวิหาร เศรษฐีมาเห็นไฟกำลังไหม้ ก็ไม่ได้เสียใจอะไร แต่ยืนยิ้มแล้วก็พูดว่า ดีแล้ว มันเผาเสียก็ดีแล้ว เพราะว่าใช้มาก็หลายปีแล้ว มีเรื่องที่จะต้องปรับปรุงใหม่ จะได้สร้างใหม่ต่อไป คนนั้นยืนดูอยู่ห่าง ๆ ได้ยิน ก็นึกว่า "เราเผามันหมดแล้วก็ยังไม่เสียใจ ต้องหาโอกาสทำอะไรใหม่ต่อไป"

เศรษฐีก็สร้างวิหารขึ้นใหม่ สร้างจนเสร็จเรียบร้อย แล้วก็ฉลอง ในวันนั้นมีการฉลอง ขณะที่มีการฉลอง เศรษฐีก็กรวดน้ำแผ่ส่วนบุญ กรวดดัง ๆ

"ข้าพเจ้าขอแผ่ส่วนบุญนี้ให้แก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่เผาวิหารของข้าพเจ้า ขอให้รับเอาส่วนบุญนี้ แล้วขอให้มีความสุขความเจริญมีจิตใจผ่องใส ไม่คิดจะทำชั่วร้ายต่อไป"

วันนั้นเจ้าโจรคนนั้น มันไปแอบอยู่หลังม่าน เข้าไปก่อนที่เขาจะเปิดการฉลองวิหาร ไปแอบซ่อนอยู่ ถือมีดคมวาว นึกว่าเศรษฐีออกมา ก็จะจ้วงแทงให้ตายเลย แต่ว่าพอเศรษฐีทำบุญเสร็จแล้ว แผ่ส่วนบุญให้เขาด้วย เขาเกิดรู้สึกตัวว่า "ตายแล้ว เราทำกับเศรษฐีนี้มาแล้ว แต่เขาก็ไม่โกรธตอบ ไม่เกลียดเรา ไม่โกรธเรา ไม่ทำอะไรให้เราช้ำใจ ยังอุตส่าห์แผ่ส่วนบุญให้เราอีก

ด้วยซ้ำไป ถ้าเราขืนคิดร้ายต่อคนอย่างนี้ หัวเราจะแตกเอง" จะแตกออกไปเจ็ดภาค เขาว่าไว้อย่างนั้น

เมื่อโจรนั้นรู้สึกตัวก็ทิ้งมีด ออกมาจากที่ซ่อนกราบท่านเศรษฐีขอโทษขอโพย เศรษฐีก็ถามว่า "มันเรื่องอะไร" เขาก็เล่าเรื่องให้ฟังตั้งแต่ต้น จนกระทั่งจบเรื่อง เศรษฐีก็บอกว่า "เออ, เรานี่มีงานทำกับเขาหรือเปล่าล่ะ ที่มีชีวิตอยู่" บอกว่า "ไม่มีงานทำ"

เศรษฐีก็ว่า "ไปอยู่ที่บ้านฉัน ฉันมีงานให้ทำ มีเงินให้ มีอะไรให้ทุกอย่าง" เอาไปเลี้ยงไว้เสียด้วย ทั้ง ๆ ที่คนนั้นมันคิดร้ายต่อท่านเศรษฐี แปลว่าท่านเศรษฐีนี้เอาชนะด้วยความดี ไม่เอาชนะกันด้วยความชั่ว เพราะ **การชนะด้วยความชั่ว ไม่ชนะแท้จริง แต่การชนะด้วยความดีเป็นความชนะอย่างเด็ดขาด** ท่านจึงได้ทำอย่างนั้น

คนสมัยก่อนนั้นเขาทำอะไรแล้ว เขาก็ดีอกดีใจกับสิ่งนั้น สมัยนี้ก็เหมือนกัน เราดีใจ เหมือนโยมมาสร้างกุฏิไว้ เดินไปเห็นก็สบายใจ เพราะนึกถึงในสิ่งที่เราสร้างก็สบายใจ เรียกว่าเป็น "**จาคานุสติ**" นึกถึงทานที่เราบริจาคแล้ว เราก็สบายใจ ท่านจึงสอนให้เราทำอย่างนั้น เป็นเบื้องต้น เป็นบันไดขั้นต้น เพราะถือว่าโลกนี้อยู่ได้ด้วยการให้ จึงสอนให้ "ให้"

ต่อไปก็ **สอนให้มีศีล** หมายความว่าให้มีระเบียบ ให้อยู่อย่างมีระเบียบมีวินัย อยู่อย่างมีศีล ก็มีระเบียบมีวินัย ไม่ทำอะไรตามใจตัว ไม่ทำอะไรตามใจอยาก แต่ทำโดยคิดไตร่ตรองให้รอบคอบว่าสิ่งนี้จะกระทบกระเทือนใคร?....จะทำใครให้เดือดร้อน? จะทำให้ใครมีปัญหา? ท่านคิดอย่างรอบคอบแล้วจึงทำ เรียกว่าคิดมีระเบียบ พูดมีระเบียบ ทำมีระเบียบ ไปไหนก็ไปอย่างมีระเบียบแบบแผน

เราลอง หลับตา นึกดูว่า ถ้าคนทุกคนมีระเบียบอย่างนี้ สังคมจะเป็นอย่างไร....สังคมจะมีแต่ความสุข จะมีแต่ความเจริญ ไม่มีปัญหายุ่งยากลำบากเกิดขึ้น เพราะเราอยู่กันอย่างมีระเบียบ

เหมือน กับการขับ รถบน ถนนนี่ ถ้าเราขับด้วยความมีระเบียบปัญหามันมีน้อย รถไม่เกิดอุบัติเหตุถึงกับเกิดความเสียหาย แต่ถ้าหากขับรถไม่มีระเบียบ ก็มีอุบัติเหตุบ่อย ๆ โดยเฉพาะเมืองไทย อุบัติเหตุนี่มีมาก เพราะคนขับรถเป็นคนไม่มีศีล ศีลของคนขับรถก็คือกฎหมายจราจรนั่นเอง ถ้าเคารพกฎจราจรก็เรียกว่าเป็นคนมีศีล

ชาวบ้านทั่วไปเคารพกฎหมายบ้านเมือง ก็เรียกว่ามีศีลเหมือนกัน เคารพศีลธรรมของพระพุทธเจ้าก็มีศีล คนมีศีลจะไม่ฆ่าใคร — จะไม่ถือเอาสิ่งของ ๆ ใคร ๆ– จะไม่ประพฤติล่วงเกินความรักของใคร ๆ — จะไม่พูดคำโกหกคำหยาบกับใคร ๆ — จะไม่

เสพสิ่งเสพติดมึนเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท นี่ก็เพราะว่าเขามีศีลเป็นเครื่องคุ้มครองรักษาใจ แล้วก็รักษาไปถึงกายถึงวาจา เวลาพระให้ศีล ท่านจึงกล่าวว่า

สีเลน สุคตึ ยนฺติ คนจะเป็นสุขก็เพราะศีล
สีเลน โภคสมฺปทา จะถึงพร้อมด้วยโภคสมบัติเพราะศีล
สีเลน นิพฺพุตึ ยนฺติ จะดับทุกข์ดับร้อนเด็ดขาด คือ ถึงพระนิพพานก็ด้วยอาศัยการมีศีล

ศีลจึงเป็นพื้นฐาน เป็นบันไดขั้นต้นที่จะนำเราผู้ปฏิบัติให้ก้าวไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ เราทั้งหลายจึงควรจะอยู่กันอย่างคนมีศีลมีธรรมประจำจิตใจ

ศีลธรรมประจำจิตใจนี้ถ้ามีอยู่ในครอบครัวใด ในสังคมใด ครอบครัวนั้นสังคมนั้นประเทศนั้น ชาตินั้น ก็มีแต่ความสงบไม่วุ่นวาย ไม่มีใครสร้างความทุกข์ความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นแก่ใคร ๆ เพราะเป็นผู้มีศีลมีธรรมประจำจิตใจอย่างนี้ ท่านจึงสอนไว้อย่างนั้น ให้เราอยู่ในศีล

ชาวบ้านเราก็ถือศีล ๕ ข้อ แต่นาน ๆ ก็ถือศีล ๘ เสียบ้าง เพื่อยกระดับจิตใจให้มันสูงขึ้นไป อดอาหารมื้อเย็นเสียบ้าง ไม่ถึงกับว่าจะเสียหาย โดยเฉพาะคนอ้วน ๆ นี่ งดกินมื้อเย็นเสียบ้างก็เรียกว่าช่วยลดความอ้วนให้มันน้อยลงเสียหน่อย คนอายุมากถ้าอ้วนมากแล้วก็เดินลำบากอุ้ยอ้ายจะลุกจะนั่งก็โอยอายตลอดเวลา แต่ถ้าลดเสียบ้างก็จะสบายใจ

อันนี้การถือศีลก็เรียกว่าช่วยลดน้ำหนักเหมือนกัน เท่ากับลดการใช้จ่ายในครอบครัว ไม่กินมื้อเย็นนี่ก็งดรายจ่ายไปได้เยอะเหมือนกัน ถ้างดกันได้ทั่วประเทศก็จะประหยัดกันได้ไม่ใช่น้อย จึงเป็นเรื่องที่น่าคิดเหมือนกันในเรื่องอย่างนี้ ถ้าเราทำตามหลักการของพระพุทธเจ้าประโยชน์จะเกิดขึ้นในชาติในบ้านเมืองไม่ใช่เล็กน้อย ถึงถือว่าเป็นเรื่องที่ควรจะได้ปฏิบัติ

ลูกเล็กเด็กน้อยของเรา ก็สอนให้เป็นคนมีศีลไปตั้งแต่เบื้องต้น การสอนให้เด็กถือศีลนั้น ไม่ใช่ไปห้ามมิให้ทำ คือไม่ได้สอนในเชิงห้าม แต่สอนในเชิงว่า ควรทำอะไร ควรอยู่อย่างไร เช่นสอนให้มีความรักมีเมตตาต่อสัตว์เดรัจฉานที่อยู่ในบ้าน ให้รักสุนัข รักแมว รักสัตว์ที่เราเลี้ยงไว้ในบ้าน ให้มีความเมตตาต่อสัตว์เหล่านั้น สอนให้มีเมตตาต่อเพื่อนนักเรียนด้วยกัน เช่นเด็กไปโรงเรียน ก็สอนให้รักเพื่อนนักเรียน ให้รู้จักแบ่งของที่ตนมี เพื่อให้เพื่อนได้กินด้วย ได้ร่วมเล่นด้วย ได้สนุกด้วย

เรื่องอย่างนี้ เป็นการสอนให้เป็นผู้มีเมตตา คนเราถ้ามีเมตตาแล้วมันฆ่าคนไม่ได้ ทำร้ายคนก็ไม่ได้ ทำให้ใครมีปัญหามีความทุกข์ความเดือดร้อนก็ไม่ได้ เพราะน้ำใจประกอบอยู่ด้วยความเมตตา เราจึงต้องสร้างเมตตาให้เกิดขึ้นแก่เด็ก และผู้ใหญ่ก็จะต้องมีใจเมตตาต่อเด็ก เมตตาต่อเด็กน้อย ๆ

เด็กที่อยู่ในบ้าน แม้คนใช้ เราก็ใช้ความรักความเมตตา พูดจากันด้วยน้ำใจเมตตา ทำอะไรต่อเขาก็ด้วยน้ำใจเมตตา ปฏิบัติต่อเขาทุกแง่ทุกมุมด้วยความเมตตา "**เมตตา**" **นี่ทำให้คนรักเรา ทำให้เขามีน้ำใจดีต่อเรา** แต่ถ้าเราพูดจาเหี้ยมโหดร้ายกับเขา เขาก็เกิดอาฆาตโกรธแค้น โดยเฉพาะตัวอย่างคนใช้ที่อยู่ตามบ้านนี่ฆ่านายเสียหลายคนแล้ว เรื่องฆ่านายนี่ไม่ใช่เรื่องอะไร คือว่าพูดคำไม่ดีกับเขาบ่อย ๆ เรียกว่า "จิกหัวใช้" พูดตามภาษาต่ำ ๆ หน่อย ก็เรียกว่าจิกหัวใช้ พูดถ้อยคำหยาบคายกับเขา เห็นว่าเขาเป็นคนชั้นต่ำกว่าตน แล้วก็พูดคำไม่ดี ทำอะไรก็ดุก็ว่าบ่อย ๆ ทุกครั้งที่เราดุเขาว่าเขานี่ มันเจ็บอยู่ในใจของเขา สะสมไว้ทุกวันๆ เหมือนกับเอาดินระเบิดมาเก็บไว้ในบ้าน มันจะระเบิดบึ้งบั้งขึ้นมาสักวันหนึ่ง เพราะการที่เราพูดกับเขาอย่างนั้น

คนมันขาดการศึกษา ไม่รู้ธรรมะ ไม่รู้ว่าอะไรเป็นอย่างไร เมื่อได้รับความกระทบกระเทือนจิตใจบ่อย ๆ เกิดหุนหันพลันแล่นขึ้นมา ก็ฆ่านายเข้าให้เท่านั้นเอง แล้วก็ตายไปหลายรายแล้วที่ตายด้วยอาการอย่างนั้น ฆ่าเพื่อเอาทรัพย์นั้นก็อีกพวกหนึ่ง แม้ว่านายจะดีต่อ แต่มันคิดจะเอาทรัพย์มันก็ฆ่าเหมือนกัน นั่นมันเรื่องของคนใจโฉดใจชั่วโดยสันดาน แต่ถ้าเราไปพูดไปด่าเขาเหมือนเพาะสิ่งชั่วสิ่งร้ายขึ้นในจิตใจของเขา แล้วเขาก็จะทำสิ่งที่ไม่ดีต่อเราด้วยเหมือนกัน จึงไม่ควรจะทำอย่างนั้น

อันนี้มันเป็นเรื่องของอารมณ์ คือเรื่องความโกรธนั่นเอง ความโกรธนี่อย่าเก็บเอาไว้ เอาไปใส่ถุงพลาสติกแล้วเอาไปทิ้ง ๆ เสียบ้าง ทิ้งไปกับกองขยะใส่ไปกับรถขยะ บอกว่า "เอาไปด้วยๆ" ในถุงนั้นคนขนสงสัยว่า "ในถุงนี้มีขยะหรือ ไม่เห็นมีอะไร"

"สำคัญนักละในถุงนี้ เอาไปทิ้ง อย่าไปเปิดออกก็แล้วกัน" ถ้าเขาถามขยั้นขยอก็บอกว่า "ความโกรธน่ะ ฉันเอาใส่ถุงไว้ เอาไปทิ้งเสียด้วยก็แล้วกัน" แล้วเราก็ควบคุมจิตใจของเราให้ดี อย่าให้มันวกกลับมาหาเราอีกต่อไป อย่างนี้เราก็สบาย

คน ที่พูด คำหยาบ ออกไป แสดงกิริยา อะไรที่ไม่ดีนั้น มันเนื่องจากอารมณ์หงุดหงิดนั่นเอง หงุดหงิดก็พวกเดียวกันกับพวกโทสะ พวกโกธะ พวกปฏิฆะอะไรเหล่านี้ เรื่องอย่างนี้ไม่ค่อยดีทั้งนั้น เรื่องพยาบาท เรื่องริษยา เจ็บใจ แค้นอกแค้นใจ แล้วก็ทำอะไรลงไปในรูปที่ไม่เหมาะไม่ควร ทำบ่อย ๆ ก็เป็นนิสัย พวกที่รับฟังมันก็อึดอัดขัดใจ ก็เลยทำอะไรตอบออกมาในรูปที่เป็นข่าวใน หน้าหนัง สือพิมพ์บ่อย ๆ อันนี้เป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวังเหมือนกัน เมื่อเราจะทำอะไรกับเขา

เราจะต้องสอนลูกหลานเราอย่างนั้นด้วย และเรายังต้องทำตนให้เป็นตัวอย่าง เป็นคนใจสงบใจเยือกเย็น ยิ่งมาวัดบ่อย ๆ ก็ต้องแสดงคุณค่าของการมาวัดให้คนอื่นเห็นว่า คนมาวัดมีสภาพจิตใจผ่องใสอย่างไร มีความคิดอย่างไร มีการพูดอย่างไร หักห้ามใจเสียได้แล้วก็สบายใจ

มีคุณนายคนหนึ่งมาวัดนี้ มาฟังเทศน์อยู่เสมอ วันหนึ่งมาบอกว่า "ดิฉันนี่ถ้าไม่ได้มาฟังเทศน์หลวงพ่อแล้วคงจะเป็นทุกข์หนัก"

ถามว่า "ทุกข์เรื่องอะไร" "ขี้โกรธ ใจร้อนใจเร็ว" คุณที่เป็นสามีก็เรียกว่าทนเหลือเกิน ทนอยู่กันได้ด้วยความเรียบร้อย ฟังเทศน์บ่อย ๆ ก็ค่อยเย็นลง ค่อยสงบลง อานิสงส์ที่ได้เอาธรรมะไปใช้ จิตใจก็สงบเยือกเย็น มีศีลเป็นปกติของใจขึ้น

ใจที่มีศีลก็คือใจที่ไม่ขึ้นไม่ลงกับอารมณ์ต่าง ๆ ที่มากระทบ อันจะเป็นเหตุให้เกิดความร้อนอกร้อนใจ ควบคุมตัวเองไว้ได้ก็สบาย

เราต้องสอนลูกเล็กเด็กน้อยของเรา ให้มีลักษณะอย่างนั้น เติบโตขึ้นเขาจะได้ไม่เป็นโรคทางประสาท ไม่เป็นโรคทางสมอง

เด็กที่เป็นโรคทางประสาท ทางสมองนี่ ก็เพราะว่าได้รับความกดดันในครอบครัว ได้รับความกดดันในทุกแง่ทุกมุม คือได้ยินแต่เรื่องร้าย ๆ อยู่ตลอดเวลา สิ่งเหล่านั้นมันอัดอยู่ในใจเขาเก็บไว้ เมื่อเติบโตขึ้นก็กลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้ายไป ไม่ได้มองโลกในแง่ดี นึกว่าคนทุกคนนี่เป็นผู้ดุร้ายต่อตัว มองตัวด้วยสายตาที่ดุร้าย ใช้คำพูดที่ดุร้าย ทำอะไรก็ดุร้ายอย่างนี้ สร้างนิสัยให้เป็นคนที่มีความคิดชั่วประจำจิตใจ ต่อไปก็จะเป็นอันธพาล หญิงก็เป็นอันธพาลได้ ชายก็เป็นอันธพาลได้ เพราะสภาพจิตใจเขาถูกกดดันมากเกินไปในสภาพเช่นนั้น

แต่ถ้าว่าเด็กคนใด ได้อยู่กับสิ่งที่เรียกว่า มีแต่ความรัก ความเมตตา ไม่มีอารมณ์กดดันทางจิตใจสมองก็จะดี เรียนหนังสือก็จะเก่ง มีความคิดคล่อง สมองไว จิตใจก็มีสภาพเป็นปกติ อันนี้ก็เนื่อง จากหลักธรรมะ หรือ ศีลธรรม ที่เราเอาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในครอบครัวของเรานั่นเอง เราก็จะมีความสบายใจด้วยสิ่งเหล่านี้

จึงอยากจะขอแนะให้ญาติโยมเอาไปเป็นเครื่องพิจารณาว่าเราสอนให้อยู่กันด้วยความเมตตา แล้วก็สอนให้เคารพในกรรมสิทธิ์ ทรัพย์สินของคนอื่น อะไรที่ไม่ใช่ของตัว อย่าไปแตะต้อง อย่าไปเอามาใช้ เอามาเล่น มาดู ให้รู้จักเคารพ เราถามเด็กก็ได้ว่า "นี่ของๆ หนู ถ้ามีใครมาเอาไป เราจะชอบใจไหมเราสบายใจไหม?"

เด็กก็จะตอบตามความจริงว่า "เอาไปไม่ได้ ของหนูนี่หนูไม่ให้" แสดงว่าเขาหวง คนอื่นเขาก็หวงของเขาเหมือนกันเมื่อเราหวงของ ๆ เรา เราก็ต้องรู้ว่าคนอื่นเขาก็เป็นเช่นนั้น "เอาใจเขามาใส่ใจเรา" เอาใจเขามาคิดเปรียบเทียบกับใจของเราบ่อย ๆ เราก็จะคิดถูกต้องขึ้น รู้จักเคารพในสิ่งที่ควรเคารพแก่กันและกัน สภาพจิตใจก็จะไม่ตกต่ำเสียหาย อันนี้เป็นเรื่องที่เราจะกระทำได้บ่อย ๆ ในชีวิตของเรา

เราจะต้องแก้ไขความมีศีล มีระเบียบ มีวินัย ต้องใช้สิ่งนี้ทุกแห่ง ใช้ในครอบครัว ใช้บนถนน ใช้ในห้องประชุม ไปที่ไหนก็ต้องทำให้ถูกต้องตามสถานที่นั้น ๆ หลักธรรมของพระพุทธเจ้ามีอยู่ชุดหนึ่ง เรียกว่า **"สัปปุริสธรรม ๗ ประการ"**

สัปปุริสธรรม ๗ คือว่า เป็นผู้รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้เวลา รู้บุคคล รู้ประชุมชน ท่านให้รู้ไปหมด เรียกว่ารู้เรื่องไปหมดเลย

รู้เหตุ รู้ผล รู้เหตุก็รู้ว่า เหตุอันนี้จะเกิดอะไรขึ้นมา ถ้าเราดื่มเหล้า มันจะเป็นเหตุให้เกิดอะไร ถ้าเราไปเล่นการพนัน มันจะเป็นเหตุให้เกิดอะไร ถ้าเราคบเพื่อนชั่ว จะเป็นเหตุให้เกิดอะไร ถ้าเราไปเที่ยวกลางคืน จะเป็นเหตุให้เกิดอะไร ถ้าเราเป็นคนใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายในเรื่องเงินทอง จะเป็นเหตุให้เกิดอะไร ถ้าเราไม่ทำงานทำการ จะเกิดอะไร รู้เหตุว่ามันจะเกิดอะไร และเมื่อมีอะไรเกิดขึ้น เราก็ต้องศึกษาว่าสิ่งนั้นเกิดขึ้นแล้วแก่เรา เราก็ต้องสาวไปว่ามันมาจากอะไร อะไรเป็นเหตุให้เกิดสิ่งนี้ขึ้นมา

เช่นเราเป็นคนมีหนี้สินรุงรัง ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา เราก็ต้องคิดว่า เอทำไมเราจึงเป็นหนี้เขามากนัก เราหาเงินอย่างไร เราจ่ายเงินอย่างไร ทำไมจึงมีหนี้สินพอกหางหมูหนักขึ้นทุกวันทุกเวลา ศึกษาไปค้นคว้าไป ก็จะพบว่าอ้อนี่เรามันบกพร่องวางแผนไว้ไม่ดี วางแผนเศรษฐกิจไม่ดี ไม่รู้จักจ่าย ไม่รู้จักเก็บ

ไม่รู้จักสงวนสิ่งที่เราหามาได้ กินเติบ จ่ายเติบ อะไรต่าง ๆ มากเกินไป จึงเกิดเป็นปัญหาขึ้น ในครอบครัวของเรา เงินทองไม่พอใช้ เมื่อไม่พอใช้ก็เป็นทุกข์ เรียกว่าไม่มีสตางค์มันก็เป็นทุกข์เหมือนกัน เป็นทุกข์ลำบากเดือดร้อน

มีคนบางคนพูดว่า 'นัตถิสตัง ปรมังทุกขัง' ความจริงไม่ใช่พุทธ ภาษิตหรอก คือมีคุณ หลวงคน หนึ่งแกเป็นเปรียญไปเรียนกฎหมายแล้วได้เป็นอัยการ เป็นนายกพุทธสมาคม ที่นครศรีธรรมราช มีการสนทนาธรรมกัน เมื่อสนทนาธรรมกันก็มีการถามว่า 'อะไรเป็นทุกข์ในโลก' แกก็บอกว่าไม่มีสตางค์เป็นทุกข์ในโลก แล้วก็อ้างคำบาลีว่า นัตถิสตังปรมังทุกขัง ว่าอย่างนั้น นัตถิสตังคือไม่มีสตางค์ ไม่ใช่เรื่องอะไร ไม่มีสตางค์มันก็เป็นทุกข์ แล้วก็บอกว่า อัตถิสตัง ปรมังสุขัง อัตถิ แปลว่ามี มีสตางค์แล้วก็เป็นสุข นี่เป็นภาษิตของคุณหลวงประมวลฯ ที่เป็นนายกพุทธ-สมาคม แกแต่งเอาเอง ไม่ใช่พระพุทธเจ้าว่าอย่างนั้น

มันก็เป็น ความจริงเหมือน กัน ลองไม่มีสตางค์ ซิมันก็เป็นทุกข์ หน้านิ่วคิ้วขมวด ไม่สดชื่นไม่รื่นเริง ไปไหนก็ใจเหี่ยวใจแห้งเดินผ่านตลาดอยากจะซื้อ แต่ไม่มีสตางค์จะซื้อก็ไม่สบายใจ พอมีสตางค์ใส่กระเป๋ามาก ๆ รู้สึกมันครึ้ม ๆ อย่างไรพิกล เดินหน้าบานไปเลยทีเดียว เมื่อมีสตางค์

พระพุทธเจ้าท่านจึงบอกว่า มีทรัพย์นี่มันเป็นสุข — สุขเพราะมี — สุขเพราะใช้ — สุขเพราะประกอบการงานที่ปราศจากโทษ — สุขเพราะไม่ต้องเป็นหนี้ใคร นี่มันเป็นสุขอย่างนี้แหละ ถ้าในทางตรงกันข้ามมันก็ไม่เป็นสุข เพราะฉะนั้นการที่ความทุกข์อย่างนี้มันเกิด เราจะต้องศึกษาว่าเหตุมันอยู่ที่อะไร เหตุมันอยู่ที่อะไร อันนี้ต้องใช้ได้ทั่วไป ไม่ว่าเรื่องอะไร

เช่นเรานั่งกลุ้มใจนี่ อย่ากลุ้มเฉย ๆ แต่ควรจะถามตัวเองว่ากลุ้มใจทำไจ กลุ้มเรื่องอะไร หาเรื่อง ความกลุ้มใจมันเป็นผลแล้ว แต่เราจะต้องศึกษาว่าเหตุมันอยู่ที่อะไร ทำไมเราจึงกลุ้ม ไม่มีเหตุเราจะกลุ้มทำไม ก็ต้องศึกษา ศึกษาที่ตัวเรา ที่การกระทำของเรา ที่ความคิดที่การคบหาสมาคม อะไรต่าง ๆ ที่เราได้ประพฤติปฏิบัติมา ในชีวิตประจำวันนี่ มันจึงเกิดกลุ้มขึ้นมา เพราะเรื่องอะไร ศึกษาไปมันก็พบเองนั่นแหละ ว่ามันเป็นเรื่องอะไร ทำให้เกิดความกลุ้มอกกลุ้มใจ เรียกว่าพบเหตุ **เจอผล ต้องค้นหาเหตุ เจอเหตุ ต้องค้นหาผล** อย่างนี้เขาเรียกว่า รู้เหตุ รู้ผล

ทีนี้ก็เป็นผู้รู้จักตัวเอง รู้ว่าตัวเรานี่คือใคร ฐานะเป็นอย่างไร ทรัพย์เป็นอย่างไร ความรู้เป็นอย่างไร ความสามารถเป็นอย่างไร เราเป็นผู้ใหญ่หรือว่าเราเป็นผู้น้อย เราเดินหน้าหรือว่าเราเดินตามเขา ต้องเดินให้มันถูก ถ้าเดินหน้าเป็นผู้นำ นำ

ให้ถูกทาง เดินตามต้องตามให้ถูก บางทีไอ้คนเดินตามมันจะเดินขึ้นหน้า แย่งคนข้างหน้าไป มันแซงเขา เรียกว่า "แซงขึ้นหน้า" ถ้าแซงกันแล้วมันยุ่ง เกิดปัญหา ไม่เคารพระเบียบแบบแผน ถ้าทำการแซงกันขึ้นไปมันก็ยุ่ง เป็นปัญหาขึ้นในที่ทุกหนทุกแห่ง

ฉะนั้นเราจึงต้อง รู้ว่าเราควรจะนั่งตรงไหน ควรจะอยู่ในฐานะอย่างไร ควรแต่งตัวขนาดไหน ควรกินขนาดไหน อยู่ขนาดไหน ทำอะไรให้มันพอเหมาะพอสมกับฐานะของตน ถ้าทำอะไรเกินฐานะมันก็น่าเกลียด คนจนแต่งตัวเกินฐานะ มันก็น่าเกลียด เพราะไม่มีสตางค์จะแต่ง คนแก่แต่งตัวเกินฐานะมันก็น่าเกลียดเหมือนกัน เพราะว่ามันไม่ควรจะทำอย่างนั้น อะไรที่มันไม่ถูก ไม่เหมาะ ไม่ควรกับฐานะหน้าที่ของตนแล้ว มันก็น่าเกลียดทั้งนั้น จึงต้องรู้ว่าตัวเรานี่คือใคร ควรจะอยู่อย่างไร ควรจะทำอย่างไร ให้มันเกิดความพอเหมาะพอดี

เป็นผู้ **รู้ประมาณ** คือรู้ความพอเหมาะพอดี "ความพอเหมาะพอดี" ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยนะ เป็นเรื่องสำคัญมากทีเดียว ถ้าเราจะคิดว่า "เอ๊ะ : พอเหมาะขนาดไหน ? พอดีขนาดไหน ?" เกินไปมันก็ไม่ได้ ขาดไปก็ไม่ได้ เหมือนหนึ่งบาทนี่มัน ๑๐๐ สตางค์ ถ้าขาดหนึ่งสตางค์มันก็ไม่ครบบาท เกินไปมันก็เกินบาท คนบางคนมันเกินไป อ้อ, ไอ้นี่มันก็เกินร้อย ไอ้พวกเกินร้อยนี่มันพวกโอเว่อร์ ทำอะไรมันเหลือไปทุกที เป็นคนเหลือคนเกิน ไอ้บางคนมันขาดเอามาก ขาดหลายสตางค์เสียด้วย อย่างนี้มันก็ไม่ไหว มันต้องพอดี ๆ ถ้าพอดี ๆ แล้วมันก็เรียบร้อย ไม่เกิดปัญหา

ความพอดีนั้นต้องรู้จักตัวเราเอง ว่าเราจะทำอย่างไร จึงจะเกิดความพอดี

เช่นกินอาหาร ถ้ากินพอดีมันก็สบาย ถ้ากินเกินมันก็อึดอัดแน่นท้อง กินไม่อิ่มมันก็ไม่สบายเหมือนกัน เพราะร่างกายขาดสิ่งต้องการ ทำให้ไม่สบาย จึงต้องรู้ว่าเรากินเท่าไหร่ มันจึงพอดี เอาข้าวสักเท่าไหร่ เอากับสักเท่าไหร่จึงจะพอเหมาะพอดี ถ้าเอามากเกินไป ก็แสดงว่าในใจมันต้องมีอะไรอยู่ เขาเรียกว่าตะกละตะกลาม

ตะกละตะกลาม มันก็มาจากความโลภนั่นแหละ ไม่ใช่เรื่องอะไร คือ **โลภะ ความอยากได้มาก ๆ** โลภะมันก็มีความเห็นแก่ตัวเป็นฐาน เกิดจากความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ เลยแสดงอะไรออกมา อันนี้มันต้องควบคุมทั้งนั้น เราควบคุม เช่นเขาให้หยิบเอาเอง ของอะไรต่าง ๆ หยิบเอาตามชอบใจ ถ้าเราหยิบมากเขาก็มองว่าคนนี้หยิบเอามาก ถ้าหยิบน้อย เราเองก็ขาดทุน ไม่พอกินพอใช้ อันนี้ต้องนึกว่าเอาสักเท่าไหร่จึงจะพอดี อย่าให้เกินพอดีจะทำอย่างไร

ที่สวนโมกข์วัดป่า ๆ เขาทำอย่างนี้แหละ คือว่าพระฉันในบาตร ฉันในบาตรนี่ให้ตักข้าวเอาเอง ตักแกงใส่ลงไปในข้าวเอาพอดี ๆ ถ้าฉันแล้วหมดเรียบพอดี ถ้าฉันแล้วเหลือเยอะแยะเกินพอดีไป ถ้าไม่พอดี ตัวเองรู้ กินไม่อิ่ม มันก็ลงโทษตัวเองรุ่งขึ้นก็ต้องเพิ่มอีกหน่อย สมมติว่าตักข้าว ๒ ทัพพี พอดี แล้วตักแกงใส่ พอดีกับกับข้าว

พระพุทธเจ้าท่านก็บัญญัติไว้ใน **เสขิยวัตร** ว่า พึงรับแกงพอเหมาะกับข้าว รับอาหารจากชาวบ้านนี่ พระต้องรับแกงพอดีกับข้าว ไม่ใช่เอาแกงมากเกินไป อย่างนั้นก็ไม่ถูกต้อง ต้องการให้ขูดเกลาจิตใจ เพราะฉะนั้นเราจะไปหยิบอะไร ที่เขาให้หยิบเอาเอง ก็ต้องเอาแต่พอดี ๆ อย่าให้มากเกินไป อย่าให้น้อยเกินไป นึกดูว่าเท่าไหร่จะพอ กล้วยหอมกินสักกี่ผลจึงจะพอ ผลเดียวพอ ถ้า ๒ ผลมันก็แน่นท้อง มีแก๊สมากไปหน่อย หรือว่าขนมอื่นก็เหมือนกัน กับข้าวก็เหมือนกัน เราเอาข้าวเท่านี้ เอาแกงไปสักห่อหนึ่ง ราดลงไปพอดีสบายแล้ว กินเท่านี้ วันนี้ก็อยู่ได้แล้ว อย่างนี้ก็สบายใจ เพราะเราควบคุมตัวเองได้ มีความรู้จักประมาณในการรับ รู้จักประมาณในการจ่าย รู้จักประมาณในการใช้หลายเรื่องหลายประการ ตนก็พอดี ๆ รู้ตนรู้ประมาณควบคู่กันไป

รู้เวลา คือรู้ว่าเราควรจะทำอะไรเวลาไหน ควรจะแสดงอาการอย่างไร เมื่อวานนี้มีศพหนึ่ง ศพพระราชทานเพลิง มีคนแก่นั่งในศาลา หัวหงอกแล้ว คุยตลอดเวลา อาตมามองเห็นแล้วก็เทศน์เตือนไป เทศน์เตือนให้รู้จักใช้หู "หูมีมากกว่าปาก ปากมีรูเดียว หู ๒ ข้าง คนใดใช้หูมาก ฉลาด ใช้ปากมากมันโง่" ว่าไปพูดเท่าใด ๆ ก็ยังคุยจ๊ออยู่ อาตมาก็เลยว่า "อ้อ ไอ้คนไม่มีหูนี่พูดกันไม่รู้เรื่อง เป็นดอกบัวใต้น้ำ ต้องปล่อยให้คุยกันต่อไป อย่าไปสอนเลย สอนคนที่มันตั้งใจฟังดีกว่า" แกก็ไม่รู้สึกตัวอะไร คนเรามันเป็นเสียอย่างนี้ มันแย่ แล้วไม่ใช่คนผู้น้อยนะ กินบำนาญผู้ใหญ่แล้ว หัวหงอกแล้วนี่ แต่ไม่รู้

คนเรามันมีเหมือนกัน ประเภทอย่างนี้ ประเภทไม่รู้จักตัวเอง ไม่รู้ว่าตัวบกพร่องอะไร ตัวมีความผิดอะไรไม่รู้ ไม่รู้เรื่อง ไม่รู้ตัวว่าบกพร่องอะไร แสดงว่าไม่เคยพิจารณาตัวเอง ไม่เคยตักเตือนตัวเอง ไม่เคยมีการแก้ไขตัวเอง มันก็อยู่อย่างนั้น อยู่จนตาย ไม่มีอาการเปลี่ยนแปลงอะไรเลย

เคยพบเพื่อนคนหนึ่ง เป็นพระด้วยกัน เจอทีไรก็พูดแต่เรื่องของแกทั้งนั้น พูดเรื่องอย่างนั้นพูดเรื่องอย่างนี้ ทำอย่างนั้นเทศน์อย่างนั้น ไปอย่างนั้นอย่างนี้ พบกันตั้งแต่หนุ่ม ๆ ก็คุยอย่างนั้น อายุ ๖๐ กว่าไปพบกันก็ยังคุยเหมือนเดิม อาตมานึกในใจว่า อ้อ, ไม่เปลี่ยนแปลง เรียกว่าบวชมาตั้ง ๔๐ ปีแล้ว ก็ยังไม่เปลี่ยนแปลง คือยังไม่รู้ว่าเราคุยเรื่องอะไร คุยแต่เรื่องตัว อวดตัวอวดดีอยู่ตลอดเวลา ไม่รู้จักแก้ไข อย่างนี้ก็มี

คนที่มีความบกพร่องอะไรบางอย่าง ไม่รู้ว่าตัวบกพร่องนึกว่าตัวเองเก่งอยู่ตลอดเวลา แล้วก็ทำผิดอยู่อย่างนั้น ถ้าใครไปเตือนเข้าก็โกรธอีก ไม่ชอบ หาว่ามาเตือนมาบอก ควรจะขอบใจเขากลับไม่ชอบ ก็เลยอยู่อย่างนั้นแหละ ไม่ดีขึ้นเลย ถ้าเป็นไม้คดก็เรียกว่าคดตลอดลำเลย ไม่มีซื่อสักหน่อยดี อย่างนี้มันก็ไปไม่ไหว คนเรามันต้องพิจารณาตัวเองไว้บ้าง ว่าอะไรเป็นอะไรแล้วก็เวลาที่เราทำอะไร ต้องรู้ เช่นว่าเวลาที่เขามีการแสดงธรรม ก็ให้นั่งสงบจิตสงบใจ ไม่พูดไม่คุยกัน

เดือนก่อนไปเทศน์ทางโทรทัศน์ กำลังเทศน์อยู่ คน ๒ คนนั่งคุยกัน จะว่าแทรกตรงนั้นก็ไม่ได้ ว่าออกไปคนก็ได้ยินทั้งประเทศ ว่าไม่ได้ ก็ต้องอดไว้ก่อน พูดไปเรื่อย ๆ แต่พอเทศน์

จบแล้วก็ขึ้นไปเลย "นี่เมื่อตะกี้นี่เธอ ๒ คน ทำไม่ถูกนะ ทำไม่ถูกเรื่องอะไรรู้ไหม คุยกันจ๊อกแจ๊ก ๆ รู้ไหมว่าฉันรำคาญ ทำให้สมาธิกวัดแกว่ง ฉันกำลังพูด ทีหลังอย่ามาคุยตรงนี้นะ ถ้าจะคุย เครื่องมันเดินเรียบร้อยแล้ว แอบไปมุมโน้นไปคุยกันซุบซิบกัน ๒ คน" แล้วก็ไม่เห็นคุยเรื่องจำเป็นอะไร แต่ว่าเป็นคนพันธ์ปากพร่อยเท่านั้นเอง คุยกันอยู่อย่างนั้นแหละ สอนเสียหน่อย วันนี้ไม่เจอ ๒ คนนั้น เขาเปลี่ยนเวรกันมา แต่ถ้าเจอก็คงจะไม่พูดอีกต่อไป ถ้าขึ้นพูดเดี๋ยวถูกดุ ดุที่นั่นไม่พอวันไหนที่เขานิมนต์ไปเทศน์ เจ้ากรมมานั่งอยู่ด้วย จะไปเทศน์เอาด้วยนะ อย่างนี้มันก็เสียชื่อและอาย คือไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร ควรจะทำอย่างไร อย่างนี้มันต้องรู้ รู้กาลเทศะ

รู้กาล คนไทยเรามีคำพูดว่า "**กาลเทศะ**" **กาลคือเวลา เทศะคือประเทศ บุคคล เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง** เราต้องรู้ว่าเราควรวางตนอย่างไร ในสถานเช่นนั้น เราอยู่ในฐานะอะไร ควรจะพูดหรือว่าควรจะฟัง หรือว่าควรจะแสดงความคิดความเห็นอะไรจะเหมาะจะควรหรือไม่ อย่างนี้มันไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยนะ แต่เป็นเครื่องวัดว่าผู้นั้นได้รับการอบรมมาขนาดไหน ในทางจิตใจอบรมมาขนาดไหน ถ้าคนไม่ได้รับการอบรมมา เขาเรียกว่า "ทะลุกลางปล้อง"

ในคัมภีร์ **ธรรมบท** เล่าเรื่องไก่ มันขันไม่เป็นเวลาไอ้เวลาที่ควรขันมันไม่ขัน แต่ไปขันก่อนถึงเวลาขัน เมื่อคนได้ยินเสียงไก่ ก็ลุกขึ้น เพราะไก่ตัวนั้นขัน ลุกขึ้นนานแล้วก็ยังไม่สว่าง ไปคุยกันสำนักอาจารย์ อาจารย์บอกว่าไก่ตัวนี้มันไม่ได้เจริญใน

สำนักของครู ว่าอย่างนั้น ไก่ไม่ได้เจริญในสำนักครู ก็หมายความว่า เป็นไก่ที่ไม่ได้รับการศึกษา ไก่มันจะศึกษาได้อย่างไร มันก็ขันตามเรื่องของมัน แต่ที่พูดเช่นนั้นก็เพื่อบอกศิษย์ให้รู้ว่า **เราเป็นคนต้องอบรมตนให้เจริญ ต้องแก้ไขตนต้องปรับปรุงตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไร อะไรควรอะไรไม่ควร อะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ จะได้รู้ แล้วจะได้เป็นคนพอเหมาะพอดี ในสังคมนั้น ๆ** ท่านก็สอนไว้ในเรื่องอย่างนั้น

ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ **รู้จักบุคคล** ที่เราเข้าไปหาบุคคลนั้นคือใคร เป็นผู้ใหญ่เป็นผู้น้อย เป็นผู้มีอะไรเป็นอย่างไร เราจะต้องรู้ ต้องเข้าไปให้มันพอเหมาะพอดี อย่าเข้าไปในเวลาที่ไม่เหมาะไม่ควร มีอันหนึ่ง คือว่าบางคนเขามาเพื่อต้องการจะปรึกษาหารือในเรื่องอะไรต่าง ๆ แต่ว่าเป็นเรื่องที่เขาไม่อยากให้ใครรู้หรอก แต่ว่ามีอีกคนหนึ่งมาถึงก็ผลุบเข้ามาเลย เขาก็ต้องชะงัก พูดไม่ได้แล้ว เพราะว่าเรื่องมันเปิดเผยไม่ได้ ก็ต้องลาไปเลยไม่ได้พูด วันหลังต้องหาโอกาสมาใหม่ อันนี้เราควรจะให้โอกาส เรียกว่าเกรงใจกัน

สมมติว่าเราไปหาใครนี่ มีแขกคุยอยู่ก่อน เราก็อย่าไปแสดงให้เห็น แอบ ๆ ไว้ก่อน แอบๆ ไว้ ถ้าไปทำผลุบ ๆ โผล่ๆ เขาก็เห็นซิ" เขาเชิญ นั่นคือเป็นมรรยาทของเขา เราเป็นแขกก็ต้องแสดงมรรยาทว่า "ไม่เป็นไรหรอกครับ ผมไม่มีอะไรหรอก รอก่อนก็ได้" แล้วแอบไปนั่งที่อื่นเสีย นี่มันมีมรรยาท ๒ ฝ่าย

เจ้าบ้านแสดงมรรยาทดีเชิญ แต่เราแสดงมรรยาทดี ว่ายังไม่เหมาะ เพราะยังมีคนคุยอยู่ เราก็ถอยไปก่อนเพื่อให้เขาได้พูดในเรื่องที่เขาต้องการจะพูดได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย อันนี้เป็นเรื่องที่เรียกว่า เป็นมรรยาทในสังคม เนื่องจากข้อที่ว่า **รู้จักบุคคล รู้จักประชุมชน** ที่เราเข้าไปเกี่ยวข้อง ถ้าไม่รู้เรื่องก็ทะลึ่งเข้าไปเลย คนที่เขานั่งคุยก็เสียเรื่อง เพราะยังคุยไม่จบ ทำธุระยังไม่เสร็จ อย่างนี้ก็ไม่ได้

พระพุทธเจ้าท่านสอนลูกศิษย์หลายเรื่อง เช่นว่าเข้าไปในบ้าน ถ้าเวลารับประทานอาหาร ห้ามเข้า พระไม่ควรเข้าไปในบ้านเมื่อเขารับประทานอาหาร เวลาเขารับประทานอาหาร ห้ามไม่ให้เข้า เพราะว่าเขากำลังกินข้าว เราเข้าไปเขาต้องลุกขึ้นมาวางช้อนจานมา มาคุยกับเรา เสียเวลา กินไม่เสร็จ เสียเวลาจึงควรรู้ว่าเวลาไหนเขารับประทานอาหารเราก็ไม่ไป ไปเวลาที่เขาไม่ทานอาหาร เขาว่าง เราก็เข้าไป เวลาเข้าไปก็คุยแต่เรื่อง เอาแต่เนื้อ อย่าฝอยให้มันมากเกินไป คุยเอาแต่จำเป็น สมควรเวลาก็ลุกขึ้นลากลับ อย่างนี้เรียกว่าเป็นคนพอเหมาะพอดี ในสถานที่ในเหตุการณ์นั้น ๆ มันก็สบาย ไม่มีปัญหาอะไร

แต่บางคนมันเกินพอดี มาพูดแล้วก็พูดคนเดียว บางคนมีเหมือนกัน ที่มาหานี่พูดคนเดียว มาถึงพูด ๆ ๆ เราจะพูดบ้างไม่มีเวลา แกพูดเสียคนเดียว พูดพอหยุดหายใจ ถามว่าจบแล้วยัง แกลังถาม "จบแล้วยัง พูดจบแล้วยัง" "ยังไม่จบ"

"เอ้า ! ว่าต่อ ๆ ว่าให้หมด" แล้วก็ถามว่า "มามีธุระอะไร" "มาเยี่ยมเจ้าคุณ" เออเรื่องนิดเดียวเท่านั้นเอง มาคุยเสียตั้งนาน

เรื่องนิดเดียว อย่างนี้มันก็เสียเวลา เราไปไหนก็เอาแต่เนื้อ แต่สาระที่เป็นประโยชน์ ไม่พูดมาก

ท่านสมภารวัดดีดวดนี่ท่านเข้าใจมาก ไปหาอธิบดีกรมโยธา ขึ้นไปถึงบอกว่า "อาตมาอยากจะพบท่านอธิบดีสักหน่อย ท่านอธิบดีมีงานมาก อาตมาไม่รบกวนอะไรหรอก อยากจะมาบอกให้ทราบว่า อาตมาอยากจะได้ไฟฟ้าเข้าไปในวัด เผื่อท่านอธิบดีจะได้อุปถัมภ์ค้ำชูบ้าง เรื่องมีเท่านี้เจริญพร อาตมากลับแล้ว" แล้วก็ไปเท่านั้นเอง อธิบดีก็ไม่ได้ถามอะไร ท่านพูดเท่านั้นแหละ

หลาย ๆ วันมาอีกแล้ว มาหาอธิบดี มาถึงบอกว่า "อาตมาไม่มีเรื่องมากหรอก อยากจะมาบอกให้ท่านอธิบดีทราบว่าเวลานี้ได้เสาต้นหนึ่งแล้ว ยังขาดอีก ๒๕ ต้น" ว่าอย่างนั้นแล้วก็ไปหายไป หลาย ๆ วันมาอีก ก็บอกว่า ได้เพิ่มขึ้นมาอีกต้นหนึ่ง อธิบดีพึงนึกว่าเสามันตั้ง ๒๕ ต้น ได้ ๓ ต้น มันยังอีก ๒๒ เมื่อไหร่จะเสร็จสักที เลยบอกลูกน้องว่า "ไปสำรวจให้ท่านทีซิ ว่าเข้าไปในวัดจะใช้เสากี่ต้น ใช้เงินเท่าไหร่" ไม่ต้องลำบาก ท่านเลยไม่ต้องไปหา อธิบดีก็ส่งคนไป เรียบร้อย จัดแจงให้เป็นการเรียบร้อย

ทีนี้ท่านตัดทางเข้าวัด ที่ดินทำถนน รายนี้ให้ทำทันที ทำเป็นถนนอะไรต่ออะไร รายนั้นไม่ให้ ไม่เป็นไร เว้นไว้ก่อน รายโน้นให้ทำต่อไป ไอ้ตรงไหนไม่ให้ เว้นไว้ ตรงไหนให้ทำ ทำเรื่อย ๆ ชาวบ้านก็บ่น บ่นว่า "แหม ! ที่นิดเดียวยังไม่ให้"

"อย่าไปบ่นเขา เขาจะทำบุญทำทานก็ต้องให้เขาสบายใจ ต้องมีเจตนาเบื้องต้นบริสุทธิ์ ดีใจก่อนให้ กำลังให้ก็ดีใจ ให้แล้วเขาก็สบายใจไม่ต้องเป็นห่วงหรอกเรื่องนั้นเราทำเท่าที่ได้ไปก่อน"

แล้วบ้านไหนไม่ให้ ท่านไปเยี่ยมทุกวัน "โยมเป็นไงสบายดีหรือ" ไม่พูดเรื่องอื่นถามเท่านั้นแหละ กลับวัด เดี๋ยวรุ่งขึ้นสาย ๆ หน่อย "โยมเป็นไงสบายดีหรือ ลูกหลานพร้อมแล้วยัง" คือถามว่าลูกหลานพร้อมที่จะให้แล้วหรือยัง เพราะแกบอกว่า ต้องถามลูกหลานก่อน ท่านก็ไปถามว่าลูกหลานพร้อมแล้วหรือยัง "ยังไม่พร้อม" "ไม่เป็นไร" กลับวัด

ท่านก็ไปเยี่ยมทุกวัน ไปถามเรื่องอะไรต่ออะไร ไปเยี่ยมเท่านั้นแหละ เยี่ยมหนักเข้า ๆ โยมก็บอกว่า "เออ,ถวายท่านเสียทีท่านมาเยี่ยมบ่อย ๆ" เลยก็ต้องให้ ต้องให้ท่าน นี่ก็เรียกว่าท่านตื๊อพอสมควรเหมือนกัน แต่ว่าไม่รบกวน ไม่ขึ้นบนบ้านด้วยนะไปยืนหัวบันได บอกว่า "โยมสบายดีหรือ" แล้วท่านไม่ใช่ขาแข็งสมบูรณ์นะ ขาแกคด ๆ งอ ๆ เดินก็ไม่สะดวก แต่อุตส่าห์โขยกเขยกไปสืบถาม สบายดีหรืออย่างไร ผลสุดท้ายได้หมดทั้งแถบ เรียบร้อย

ท่านไปที่พระราชวังเดิม สมัยนั้นหลวงสินธุสงครามชัยเป็นผู้บัญชาการทัพเรือ มันมีเสาโผล่อยู่ ๓–๔ ต้น ไปถึงบอกว่า "อาตมาเห็นเสาพวกนี้โผล่อยู่ อยากจะเอาไปวัด"

"ท่านจะเอาไปทำอะไร" "ยังไม่แน่ใจว่าจะเอาไปทำอะไร ต้องดูก่อนว่ามันยาวขนาดไหน จะเอาไปทำอะไรได้" เขาก็ไม่ขัดข้อง มันเป็นตอผุ่งอยู่นี่ ท่านจะเอาก็เป็นไรไปก็ไปกัน ๔ คน

คือท่านและคนแก่อีก ๓ คน เอาข้าวห่อไปฉันที่กองทัพเรือเลย แล้วก็ไปขุดอยู่นั่นแหละ ขุดก๊อกแก๊ก ๆ กันอยู่ ๓ คน พระนั่งดูอุบาสกก็ขุดอยู่นั่นแหละ ขุดทุกวัน พอฉันเช้าแล้วก็ไป ขุดจนบ่ายจนเย็น

หลวงสินธุ ฯ ก็เห็นทุกวัน ก็คิดว่า เอ ! นี่ท่านจะขุดเอาไปทำอะไร เลยถามว่า "ท่านคิดจะเอาไปทำอะไร ดูท่ามันลึกอยู่เสานี้มันยาว อาตมาจะเอาไปทำเสาหอระฆัง" ว่าอย่างนั้น หลวงสินธุฯ เห็นว่า "เอ ! มันตั้ง ๔ ต้น ต้นเดียวนี่ก็ขุดหลายวันแล้ว ยังไม่ถึงที่ โคนสักที ก็เลยสั่งทหารเรือบอกว่า "เอาปั้นจั่นมาฉุดให้ท่านทีเถอะ" ก็ฉุดขึ้นให้เรียบร้อย ท่านไม่ขอ แต่ไปทำทุกวันผู้บัญชาการก็เลยฉุดขึ้นมาให้ ฉุดขึ้นมาแล้วก็ถามว่า "ท่านจะเอาไปอย่างไร" ท่านบอกว่า "ให้ลงน้ำก็แล้วกัน เจริญพร ถ้าลงน้ำแล้วก็คงเข้าไปถึงวัดได้เพราะมีคลอง"

กองทัพเรืออยู่ใกล้กับพระปรางค์โน้น วัดดีดวดนั้นอยู่ฝั่งธนนี่ ใกล้พระรามหก ไม่ใช่ใกล้ พอลงน้ำเสร็จก็เอาเชือกผูกติดกัน ๔ ต้น แล้วก็เอาเรือมาลำหนึ่ง พายไปทีละเล็กละน้อยพายไปเรื่อย ๆ ทวนน้ำ พายไป ๒ วัน ๓ วัน หลวงสินธุ ฯ ก็ว่า "เอ๊ะ ! เสาพวกนั้นไปถึงไหนแล้ว" "พระท่านเอาลงน้ำไปแล้ว"

"ไปดูซิว่าท่านไปถึงไหนแล้ว" หลวงสินธุ ฯ ให้คนเอาเรือยนต์ไปดู ก็รู้ว่ายังไม่ถึงไหน ยังอยู่แถวนี้เอง "อ้าว ! แล้วอีกกี่ปีจึงจะถึงวัดดีดวด" หลวงสินธุ ฯ ก็บอกว่า "เอ้า, เอาเรือยนต์ไปลากถวายท่านให้ถึงวัดเลย ก็ลากไปถวาย พอไปถึงเรียบร้อยแล้ว

ก็มาบอกว่า "อาตมาไม่มีธุระอะไรหรอก มาแสดงความขอบใจท่านผู้บัญชาการทัพเรือ ว่าเวลานี้เสา ๔ ต้น ถึงวัดเรียบร้อยแล้ว มีธุระเท่านี้ อาตมาเจริญพรลา" แล้วก็ไป ท่านเป็นอย่างนี้ก็เรียกว่าพอเหมาะพอดีของท่าน เรียบร้อยไม่ยุ่งยาก

ท่านมีพระพุทธรูปอยู่องค์หนึ่ง สวยมาก คือคนเขาอพยพเข็นมา พอมาถึงวัดดีดวดหักเลย คานที่เข็นหัก อ้อ, หลวงพ่ออยากอยู่วัดดีดวดเสียแล้ว ถวายเลย ทีนี้นายพลอากาศคนหนึ่งชาวบ้านเดียวกัน อยากได้ ก็ไปถวายข้าวถวายของ ไปคุยหลายวัน คุยกันอยู่หลายวัน กว่าจะเอ่ยปากขอนี่ ชักแม่น้ำทั้งห้าก่อน คุยไปคุยมาบอกว่า "แหม ! ผมอยากจะได้พระองค์นี้ ไปบูชาที่บ้าน"

"อาตมาอยากจะให้ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์เลย แต่เสียใจมันไม่ใช่ของอาตมา ให้ไม่ได้" ว่าอย่างนั้น

ท่านนายพลอากาศคนนั้นหงายหลังเลย ท่านพูดขึ้นต้น ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ว่าจะให้ แต่ว่า "ไม่ใช่ของอาตมา อาตมาให้ไม่ได้" เลยพระพุทธรูปก็ยังอยู่ที่วัดต่อไป นี่ท่านเป็นอย่างนั้น เขาเรียกว่า 'คนพอเหมาะพอดี' ทำอะไรฉลาด แม้มาจากบ้านนอกแต่ก็ฉลาด จึงอยู่ในกรุงได้ เรื่องมันเป็นอย่างนี้ อันนี้น่าคิด นำมาพูดฝากให้ญาติโยมเอาไปพิจารณา.

ดังที่ได้แสดงมาก็สมควรแก่เวลาแล้ว ขอยุติไว้แต่เพียงเท่านี้

โรคความดันและโรคหัวใจ

โดย

นายแพทย์เกษม อารยางกูร

ผู้อำนวยการ รพ. พหลโยธิน.

ตามความเข้าใจแบบสามัญชน โรคความดัน โรคความดันโลหิตสูง และโรคความดันเลือดสูง มีความหมายแบบเดียวกัน โดยปกติแล้วคนที่มีอายุเท่ากัน ความดันปกติจะไม่เท่ากันเสมอไป เพราะขึ้นอยู่กับรูปร่าง และเผ่าพันธุ์ของตัว คนอ้วนก็ใช่ว่าความดันจะสูง และคนผอมก็ไม่จำเป็นว่าความดันจะต่ำกว่าคนอ้วน

กล่าวโดยทั่วไป ความดันที่เราวัดได้นั้นเกิดขึ้นจากการที่หัวใจของเราบีบเลือดออกจากหัวใจผ่านลิ้นหัวใจ แล้วไปตามหลอดเลือดกระจายไปยังอวัยวะต่าง ๆ ทั่วร่างกาย นำอาหาร และออกซิเจนไปให้พร้อมกับนำของเสียออกมาจากอวัยวะนั้น แล้วไปจัดการขับถ่ายออกไปจากร่างกาย ถ้าภาวะนี้มีอยู่อย่างปกติ และพอเพียง ก็ทำให้ผู้ที่เป็นเจ้าของตัวไม่มีอาการของโรคใด ๆ ที่เกี่ยวกับอวัยวะที่เลือดไปเลี้ยงนั้น

เด็ก ๆ เมื่อแรกเกิดตัวก็เล็ก ถ้าปราศจากความพิการมาแต่กำเนิดก็ไม่มีปัญหาทางโรคความดัน ทั้งนี้เพราะบริเวณที่เลือดสูบฉีดไปเลี้ยงมีพื้นที่น้อย จะสังเกตุได้ง่าย ๆ ว่าเด็กจะสามารถวิ่งเล่นได้ทั้งวันโดยไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อย ต่อมาร่างกายเจริญเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ จนเติบโตเต็มที่เป็นผู้ใหญ่ ร่างกายสมบูรณ์เต็มที่และ

คงที่อยู่เช่นนี้ระยะหนึ่ง ก็เริ่มเข้าวันเสื่อมหรือถอยกำลังลงในภาวะเช่นนี้ บุคคลใดได้ฝึกตัวไว้คอยรับภาวะการเสื่อมนั้น ก็ทำให้สภาพการเสื่อมนั้นไม่เร็วเกินไป ทั้งนี้ย่อมเกี่ยวกับอาหารการกิน การระวังรักษาโรค ไม่ทำลายตัวเองด้วยวัตถุต่าง ๆ ที่เป็นพิษ เช่น บุหรี่ สุรา และยาเสพติดต่าง ๆ รวมทั้งการทำงานที่ไม่เครียดเกินไป ร่างกายก็คงสภาพแข็งแรงอยู่ได้นาน ถ้าไม่บังเอิญมีโรคระบาดซึ่งเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว และได้รับเชื้อทำให้ป่วยเจ็บก็มีชีวิตยืนยาวอย่างมีสุขภาพดี ที่กล่าวอย่างนี้ก็เพราะว่า มีบางรายที่มีชีวิตยืนยาวอย่างง่อยเปลี้ยเสียขา แต่ยังมีชีวิตอยู่ได้ แบบนี้ไม่เรียกว่ามีสุขภาพดี

ดังนั้น การฝึกฝนและการเตรียมตัวรับสภาวะของวัยเสื่อมถอย เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้อยากมีชีวิตยืนยาวอย่างผู้มีสุขภาพดี แต่บุคคลบางจำพวกเรียกว่ามีกรรม กล่าวคือ มีพันธุกรรมไม่ดี ซึ่งทำให้สืบทอดมายังตัวเองให้เกิดเป็นโรคได้ แม้จะได้ระวังสุขภาพเป็นอย่างดีก็ยังจำเป็นต้องเป็นโรค และทำให้ร่างกายเสื่อมโทรมเร็ว ถึงอย่างไรก็ตามถ้าได้มีการฝึกฝน และระวังตัวให้ดีก็จะผ่อนหนักเป็นเบาได้

มาย้อนกล่าวถึงโรคความดันสูง ซึ่งเป็นตัวการทำให้เกิดความพิการต่อร่างกายได้มากมาย ทำให้เกิดโรคอัมพาต โรคหัวใจ โรคไต โรคหอบหืด เป็นที่ทราบอยู่แล้วว่าหัวใจมีหน้าที่สูบฉีด

โลหิตไปเลี้ยงอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย และรับเอาของเสียไปขับถ่ายออกจากร่างกายโดยทางไต ต่อมเหงื่อ และการหายใจ เมื่ออายุมากขึ้นหลังจากที่ได้รับใช้มานานปี ก็มีการเสื่อมของท่อ หมายถึงหลอดเลือด เช่นเดียวกับท่อประปาก็มีตะกรันจับ ทำให้ท่อแคบลง หลอดเลือดของร่างกายก็เช่นเดียวกัน ผนังหลอดเลือดที่เคยยืดหยุ่นก็แข็งตัวขึ้นมาอาจจะมีไขมันจับ ทำให้มีหลอดแข็ง เลือดไปเลี้ยงอวัยวะต่าง ๆ ได้น้อยลง ร่างกายก็ปรับตัวให้ความดันสูงขึ้นเพื่อให้ปริมาณเลือดไปเลี้ยงพอ เป็นต้นเหตุที่ทำให้ความดันเลือดสูงขึ้น ถ้าคิดถึงอายุก็คงจะราว ๆ 45 ปีขึ้นไปจะทำให้เกิดภาวะเช่นนี้ได้ ซ้ำร้ายไปกว่านั้นถ้าไม่ได้เอาใจใส่ตัวเอง ปล่อยให้ร่างกายทรุดโทรม เช่น ดื่มสุรา สูบบุหรี่ มีความเครียดเป็นประจำเหล่านี้ จะเป็นเหตุให้หลอดเลือดแข็งตัวเร็วกว่าปกติ ความดันเลือดก็สูงขึ้น

อาการของความดันเลือดสูงมักไม่แน่นอน แต่ที่พบบ่อยก็มักมีอาการปวดศีรษะและบั้นท้ายทอย โดยเฉพาะเวลาบ่าย ๆ แต่ก็พบเหมือนกันว่าบางคนเป็นโรคความดันโดยไม่รู้ตัวเลย อาการปวดศีรษะ และบั้นท้ายทอยมักจะบรรเทาไปด้วยยาแก้ปวดจนเป็นนิสัย การดำเนินของโรคจะดำเนินไปทางเสื่อมเรื่อย ๆ โดยที่เจ้าตัวไม่รู้ ไม่ได้ทำการรักษา ภาวะเช่นนี้พบในผู้ป่วยที่เป็นอัมพาต โดยที่ไม่ทราบว่าตนเองเป็นโรคความดันมาก่อน ดังนั้นการเจ็บป่วยด้วยไข้หวัดหรือปวดหัวธรรมดา ถ้าไปพบแพทย์จะขอแถมให้แพทย์วัดความดันไว้บ้างก็เป็นการดี

ผู้ป่วยด้วยความดันเลือดสูง จะมีการแทรกซ้อนของโรคเกี่ยวกับระบบหลอดเลือดที่พบมากที่สุดได้แก่

ก. เส้นเลือดตีบหรือแตกที่สมอง

ข. โรคหัวใจ

ก. โรคเส้นเลือดตีบหรือแตกในสมองทำให้เป็นอัมพาตหรือตายแล้วแต่ความรุนแรง และเส้นเลือดที่เป็นเหตุนั้นเล็กหรือใหญ่ โอกาศที่จะเป็นก็ไม่แน่นอน แม้แต่ผู้ป่วยที่แพทย์ดูแลรักษาอย่างดีก็มีโอกาศจะเป็นได้เหมือนกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเครียดที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

ข. โรคหัวใจมักติดตามมาในผู้ป่วยที่เป็นโรคความดัน เนื่องจากหลอดหลือดแข็งตัว และตีบลงเมื่อใช้ยาลดความดันลงเกินไป ทำให้เลือดไปเลี้ยงกล้ามเนื้อหัวใจไม่พอ อาจจะเกิดภาวะรุนแรงถึงขั้นกล้ามเนื้อหัวใจตายผู้ป่วยความดันประเภทนี้ จะต้องรับการตรวจสม่ำเสมอ และแพทย์จะเป็นผู้ที่พิจารณาว่าความดันขนาดใดจึงจะพอเหมาะ จริงอยู่อุบัติเหตุอาจจะเกิดได้จากการใช้ลดความดันและยาหัวใจ แต่ควรจะมีน้อยที่สุดถ้าไม่ดูแลอย่างดี

การตัดสินใจลดขนาดหรือเพิ่มขนาดยาด้วยตัวเองผิดไปจากที่แพทย์สั่งไว้ไม่ควรกระทำ เมื่อแพทย์สั่งให้พักผ่อนก็ควรจะเชื่อฟังกัน จะได้ไม่เกิดอุบัติเหตุดังกล่าวแล้ว การซื้อยากินเองจะเป็นอันตรายแก่ตัวเองมาก ในขณะที่ทำการรักษาอยู่และกินยาตามสั่งนั้น ถ้ามีอาการผิดปกติ ควรไปหาแพทย์ผู้รักษา เมื่ออ่อนเพลียมากต้องพักผ่อน

ตามที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าโรคความดันสูง มีโอกาสที่จะมีโรคแทรกเข้ามาถ้าไม่ระวังตัว และโดยเฉพาะผู้ที่ไม่ระวังตัวยิ่งซ้ำร้าย ภาวะเหล่านี้ขึ้นอยู่กับ

ก. พันธุกรรมหรือกรรมพันธุ์

ข. การปฏิบัติตัว ระวังตัวทั้งอาหารการกิน การตรากตรำต่องาน ดื่มสุราและสูบบุหรี่ และอื่น ๆ อีกมาก

ค. การฝึกฝนตนเอง เป็นการกระตุ้นให้ร่างกายได้คุ้นเคยเพื่อพร้อมรับการแปรปรวนของสิ่งแวดล้อม เช่น การเจ็บป่วยตามฤดูกาล อายุซึ่งสูงขึ้นร่างกายย่อมทรุดโทรมลง การฝึกร่างกายอย่างพอเพียง จะทำให้ผ่อนหนักเป็นเบาได้

จากประสบการณ์ของผู้เขียนเอง เคยพบเพื่อนเล่นแบตมินตันด้วยกันเล่นมากเกินไป เพราะเกรงใจเพื่อนจนต้องหามเข้าโรงพยาบาล คนหนึ่งได้กลับมาเล่นอีกคนหนึ่งหามเข้าวัดไปเลย ดังนั้นจึงเป็นข้อเตือนสติว่า การออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาต้องพิจารณาดูตัวเราว่าพร้อมแค่ไหน เคยมีเพื่อนที่ตีกอล์ฟ ตีออกได้สวยมาก เสร็จแล้วก็ล้มผลึ่งตายไปเลย จนเป็นที่ลือลั่นกันว่าหมอตีกอล์ฟจนตาย.

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เพิ่ญการพิมพ์ ถนนลาดพร้าว กทม. โทร. 5112666
น.ส.เพิ่ญ นาคประสิทธ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา